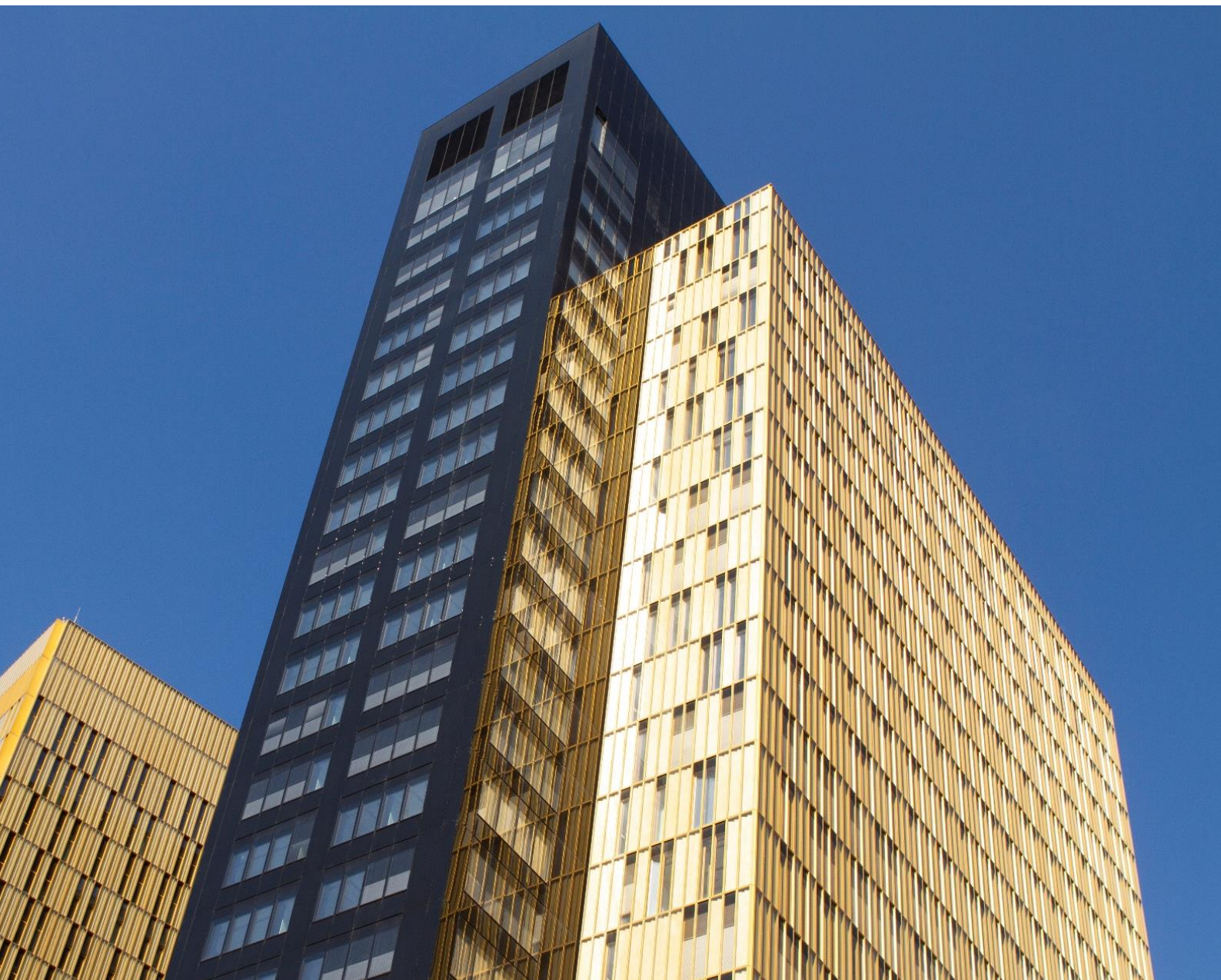

Aiheenmukainen muistio Sähköinen kaupankäynti ja sopimusvelvoitteet

Alkusanat

Sähköisen kaupankäynnin sääntely on keskeisellä sijalla tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista annetussa direktiivissä 2000/31/EY¹, jossa vahvistetaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien sijoittautumista ja tietojen antamista koskeviin vaatimuksiin sekä välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuuseen liittyvät säännökset.

Sähköinen kaupankäynti vaikuttaa kuitenkin moniin mainitun direktiivin soveltamisalaan kuulumattomiin talouselämän aloihin, kuten rahapeleihin, kysymyksiin, jotka liittyvät kartellilainsäädännön piiriin kuuluviin sopimuksiin tai käytänteisiin, sekä verotukseen (ks. sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 1 artiklan, jossa ilmaistaan mainitun direktiivin tavoite ja soveltamisala, 5 kohta). Myös tekijänoikeudet ja lähioikeudet, tavaramerkkioikeudet, kuluttajansuoja ja henkilötietojen suoja liittyvät sähköisen kaupankäynnin alaan, mutta niitä säännellään erityisillä direktiiveillä ja asetuksilla.

Tässä muistiossa luodaan yleiskatsaus alaa koskevaan, 30.4.2024 mennessä annettuun oikeuskäytäntöön. Tärkeimmät tuomiot jaotellaan kahteen osaan, joista ensimmäisessä käsitellään sopimuspuolten välisiin velvoitteisiin liittyviä näkökohtia ja toisessa sähköistä kaupankäyntiä koskevia säännöksiä.

Tähän muistioon on valittu tärkeimmiksi arvioidut unionin tuomioistuimen tällä alalla antamat tuomiot, joista suurimman osan se on antanut suuressa jaostossa.

¹ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi) (EYVL 2000, L 178, s. 1).

Luettelo tarkasteltavista säädöksistä

ASETUKSET

Yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annettu neuvoston **asetus (EY) N:o 40/94** (EYVL 1994, L 11, s. 1)

EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 22.12.1999 annettu komission **asetus (EY) N:o 2790/1999** (EYVL 1999, L 336, s. 21)

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston **asetus (EY) N:o 44/2001** (EYVL 2001, L 12, s. 1)

Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetus (EY) N:o 864/2007** (Rooma II -asetus) (EUVL 2007, L 199, s. 40)

Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetus (EY) N:o 593/2008** (Rooma I -asetus) (EUVL 2008, L 177, s. 6)

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 20.4.2010 annettu komission **asetus (EU) N:o 330/2010** (EUVL 2010, L 102, s. 1)

Avointa internetyhteyttä koskevista toimenpiteistä ja yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla annetun direktiivin 2002/22/EY sekä verkkovierailuista yleisissä matkaviestinverkoissa unionin alueella annetun asetuksen (EU) N:o 531/2012 muuttamisesta 25.11.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetus (EU) 2015/2120** (EUVL 2015, L 310, s. 1)

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetus (EU) 2016/679** (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1)

Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetus (EU) 2017/1001** (EUVL 2017, L 154, s. 1)

TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä 15.3.2011 annettu neuvoston **täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 282/2011** (EUVL 2011, L 77, s. 1)

DIREKTIIVIT

Harhaanjohtavaa mainontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 10.9.1984 annettu neuvoston **direktiivi 84/450/ETY** (EYVL 1984, L 250, s. 17), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2005/29/EY

Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annettu neuvoston **direktiivi 89/104/ETY** (EYVL 1989, L 40, s. 1)

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston **direktiivi 93/13/ETY** (EYVL 1993, L 95, s. 29)

Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 95/46/EY** (EYVL 1995, L 281, s. 31)

Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 97/7/EY** (EYVL 1997, L 144, s. 19)

Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 98/34/EY** (EYVL 1998, L 204, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 20.7.1998 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 98/48/EY (EYVL 1998, L 217, s. 18; jäljempänä direktiivi 98/34)

Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2000/31/EY** (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EYVL 2000, L 178, s. 1)

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2001/29/EY** (EYVL 2001, L 167, s. 10)

Ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2001/83/EY** (EYVL 2001, L 311, s. 67), sellaisena kuin se on muutettuna 8.6.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/62/EU (EUVL 2011, L 174, s. 74)

Henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2002/58/EY** (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL 2002, L 201, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL 2009, L 337, s. 11)

Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2004/48/EY** (EUVL 2004, L 157, s. 45)

Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2005/29/EY** (EUVL 2005, L 149, s. 22)

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston **direktiivi 2006/112/EY** (EUVL 2006, L 347, s. 1)

Harhaanjohtavasta ja vertailevasta mainonnasta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2006/114/EY** (EUVL 2006, L 376, s. 21)

Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2006/115/EY** (EUVL 2006, L 376, s. 28)

Palveluista sisämarkkinoilla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2006/123/EY** (EUVL 2006, L 376, s. 36)

Maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta 13.11.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2007/64/EY** (EUVL 2007, L 319, s. 1)

Kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2009/22/EY** (EUVL 2009, L 110, s. 30)

Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi 2009/24/EY** (EUVL 2009, L 111, s. 16)

Teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 9.9.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi (EU) 2015/1535** (EUVL 2015, L 241, s. 1)

Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17.4.2019 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston **direktiivi (EU) 2019/790** (EUVL 2019, L 130, s. 92)

PÄÄTÖKSET

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti yksityisyyden suojaa koskevien safe harbor -periaatteiden antaman suojan riittävydestä ja niihin liittyvistä Yhdysvaltojen kauppaministeriön julkaisemista tavallisimmista kysymyksistä 26.7.2000 tehty **komission päätös** (EYVL 2000, L 215, s. 7)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisista mallisopimuslausekkeista henkilötietojen siirtoa varten kolmansiin maihin sijoittautuneille henkilötietojen käsittelijöille 5.2.2010 annettu **komission päätös** (EUVL 2010, L 39, s. 5), sellaisena kuin se on muutettuna 16.12.2016 annetulla komission täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2016/2297 (EUVL 2016, L 344, s. 100)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY nojalla EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävydestä 12.7.2016 annettu **komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2016/1250** (EUVL 2016, L 207, s. 1)

Sisällys

ALKUSANAT.....	3
LUETTELO TARKASTELTAVISTA SÄÄDÖKSISTÄ	4
I. SOPIMUSOSAPUOLTEN VÄLISET SUHTEET	9
1. Sopimuksen tekeminen.....	9
2. Sovellettava lainsäädäntö / tuomioistuimen toimivalta.....	13
3. Kuluttajansuoja	19
4. Henkilötietojen suoja.....	24
5. Tekijänoikeus.....	54
II. SÄHKÖISEN KAUPANKÄYNNIN OIKEUDELLINEN SÄÄNTELY	66
1. Mainonta.....	66
2. Välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu	79
3. Kilpailuoikeus	86
4. Lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden myynti verkossa.....	93
5. Onnenpelit	98
6. Jakamistalous	101
7. Arvonlisävero.....	107

I. Sopimisosapuolten väliset suhteet

1. Sopimuksen tekeminen

Tuomio 5.7.2012, Content Services (C-49/11, [EU:C:2012:419](#))

Content Services -nimisellä yhtiöllä oli sivuliike Mannheimissa (Saksa) ja se tarjosi erilaisia online-palveluja internetsivustollaan, joka oli laadittu saksaksi ja johon saattoi tutustua myös Itävallassa. Kyseisellä sivustolla oli muun muassa mahdollista ladata ilmaisia ohjelmistoja tai maksullisten ohjelmistojen testiversioita. Ennen tilauksen tekemistä internetin käyttäjien oli täytettävä hakemuslomake ja rastitettava eräs lomakkeessa oleva ruutu ilmoittaakseen, että he hyväksyvät yleiset myyntiehdot ja luopuivat peruuttamisoikeudestaan.

Näitä tietoja ei näytetty suoraan internetin käyttäjille. Käyttäjät saattoivat kuitenkin saada ne nähtäväkseen napsauttamalla linkkiä sivulla, joka heidän oli täytettävä mainitun sopimuksen tehdäkseen. Sopimuksen tekeminen rastittamatta kyseistä ruutua oli mahdotonta. Tämän jälkeen internetin käyttäjä sai Content Servicesiltä sähköpostin, jossa ei ollut tietoja peruuttamisoikeudesta vaan uusi linkki, jonka kautta tiedot olivat saatavissa. Oberlandesgericht Wien (Wienin osavaltion ylioikeus, Itävalta) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen direktiivin 97/7/EY² 5 artiklan 1 kohdan tulkinnasta. Se kysyi, oliko liiketoimintakäytäntö, jossa kyseisessä säännöksessä tarkoitetut tiedot toimitetaan kuluttajalle ainoastaan yrityksen internetsivustolla olevan hyperlinkin kautta, mainitussa säännöksessä edellytetyn mukainen.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 97/7/EY 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tällainen liiketoimintakäytäntö ei täytä kyseisen säännöksen vaatimuksia, koska kyseinen yritys ei "toimita" näitä tietoja eikä kuluttaja "saa" niitä ja koska internetsivuston ei voida katsoa olevan "pysyvä tapa".

Kuluttajan on nimittäin voitava saada tiedot ilman, että häneltä vaadittaisiin toimintaa. Jotta internetsivustoa pidettäisiin pysyvänä tapana, sillä on myös taattava se, että kuluttaja saa samalla tavoin kuin paperin välityksellä haltuunsa kyseisessä säännöksessä mainitut tiedot, jotta hän voi tarvittaessa vedota oikeuksiinsa. Tällaisen pysyvän tavan on mahdollistettava se, että kuluttaja tallentaa kyseiset, hänelle henkilökohtaisesti osoitetut tiedot, taattava niiden sisällön muuttumattomuus ja mahdollisuus tutustua niihin asianmukaisen ajan sekä tarjottava kuluttajalle mahdollisuus toisintaa ne muuttumattomina.

² Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL 1997, L 144, s. 19).

Tuomio 25. 1.2017, BAWAG (C-375/15, [EU:C:2017:38](#))

Itävallassa toimintaansa harjoittanut BAWAG-pankki sovelsi kuluttajien verkkopankkisivuston (e-banking) käyttöä koskevaa vakiosopimusehtoa.

Mainitun ehdon mukaan ”asiakas saa ilmoitukset ja otteet – –, jotka pankin on toimitettava asiakkaalle tai asetettava hänen saatavilleen, postitse taikka hakemalla tai vastaanottamalla ne sähköisesti verkkopankin kautta”. Tietoja voitiin toimittaa verkkopankkisivustolla oleviin asiakkaiden sähköpostilaatikoihin. Kuluttajat saattoivat tutustua sähköpostiviesteihin ja toisintaa tai tulostaa niitä. Verkkopankkisivustolla oleviin sähköpostilaatikoihin lähetetyt viestit säilyivät siellä muuttumattomina eikä niitä poistettu sieltä ajanjaksona, joka oli varattu kuluttajille tiedottamista varten, ja niihin saattoi tutustua ja ne voitiin toistaa muuttumattomina sähköisesti toisintamalla tai tulostamalla. Kuluttajille ei kuitenkaan ilmoitettu muulla tavoin uuden viestin saapumisesta.

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntönsä sen selvittämiseksi, oliko direktiivin 2007/64/EY³ 41 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä saman direktiivin 36 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava siten, että tiedot, jotka lähetetään verkkopankkisivustolla olevaan sähköpostilaatikkoon, annetaan asiakkaalle ”pysyvällä välineellä”.

Unionin tuomioistuimen mukaan tietyt internetsivustot on luokiteltava kyseisen direktiivin 4 artiklan 25 alakohdassa tarkoitetuksi ”pysyviksi välineiksi”.

Puitesopimuksen muutokset, jotka maksupalveluntarjoaja on toimittanut palvelujen käyttäjälle verkkopankkisivustolla olevaa sähköpostilaatikkoon käyttäen, voidaan katsoa toimitetun pysyvällä välineellä kuitenkin vain, jos kaksi seuraavaa edellytystä täyttyy:

- kyseinen käyttäjä voi internetsivuston kautta tallentaa ja toisintaa tietoja asianmukaisen ajan, ja
- näiden tietojen toimittaminen tapahtuu maksupalveluntarjoajan aktiivisella toiminnalla, jolla kyseisten tietojen saatavilla olo saatetaan kyseisen käyttäjän tietoon.

Tällaisena toimintana voidaan pitää myös kirjeen tai sähköpostiviestin lähettämistä osoitteeseen, jota näiden palvelujen käyttäjä tavanomaisesti käyttää yhteydenpitoon muiden henkilöiden kanssa ja jonka käyttämisestä osapuolet ovat sopineet maksupalveluntarjoajan ja kyseisen käyttäjän välillä tehdyssä puitesopimuksessa. Näin valittu osoite ei kuitenkaan voi olla mainitulle käyttäjälle maksupalveluntarjoajan hallinnoimalla verkkopankkisivustolla annettu osoite.

³ Maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta 13.11.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/64/EY (EUVL 2007, L 319, s. 1).

Tuomio 15.9.2020 (suuri jaosto), Telenor Magyarország (C-807/18 ja C-39/19, [EU:C:2020:708](#))

Unkariin sijoittautunut Telenor-yhtiö tarjoaa muun muassa internetyhteyspalveluja. Sen asiakkailleen tarjoamin palveluihin kuuluu kaksi palvelupakettia, joiden erityispiirteinä on etuoikeutettu pääsy (ns. nollatariffilla) tiettyihin palveluihin ja sovelluksiin, joista aiheutuva datansiirto ei lasketa mukaan asiakkaiden ostamien datansiirtomäärien kulutukseen. Lisäksi asiakkaat voivat ostetun datansiirtomäärän loppuun käyttämisen jälkeen jatkaa näiden tiettyjen sovellusten ja palvelujen käyttöä rajoituksetta, mutta muihin käytettävissä oleviin sovelluksiin ja palveluihin sovelletaan liikenteen estämistä tai hidastamista koskevia toimenpiteitä.

Unkarin viestintäviranomaisen aloitti kaksi menettelyä, joiden tarkoituksena oli valvoa kyseisten kahden palvelupaketin yhteensopivuutta avointa internetyhteyttä koskevista toimenpiteistä annetun asetuksen 2015/2120⁴ kanssa, ja teki tämän jälkeen kaksi päätöstä, joissa se katsoi, että tällaiset palvelupaketit eivät olleet kyseisen asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa säädetyn kaiken tietoliikenteen yhdenvertaista ja syrjimätöntä kohtelua koskevan yleisen velvoitteen mukaisia, ja määräsi Telenorin lopettamaan ne.

Fővárosi Törvényszék (Budapestin alioikeus, Unkari), jossa Telenor oli nostanut kaksi kannetta, päätti pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, miten on tulkittava ja sovellettava asetuksen 2015/2120 3 artiklan 1 ja 2 kohtaa, joissa taataan internetyhteyspalvelujen loppukäyttäjille tietyt oikeudet⁵ ja kielletään tällaisten palvelujen tarjoajia ottamasta käyttöön sopimuksia tai kaupallisia käytäntöjä, joilla rajoitetaan näiden oikeuksien käyttöä, ja saman 3 artiklan 3 kohtaa, jossa säädetään yleisestä velvollisuudesta kohdella kaikkea tietoliikennettä yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi.

Unionin tuomioistuin tulkitsi suuressa jaostossa 15.9.2020 antamassaan tuomiossa ensimmäistä kertaa asetusta 2015/2120, jossa vahvistetaan internetin avoimuutta koskeva keskeinen periaate (verkkoneutraaliuteetti).

Ensinnäkin unionin tuomioistuin huomautti asetuksen 2015/2120 3 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkinnasta, että jälkimmäisessä säännöksessä säädetään, että internetyhteyspalvelujen loppukäyttäjät voivat käyttää siihen perustuvia oikeuksiaan ”internetyhteyspalvelunsa kautta”, ja että ensiksi mainitussa säännöksessä edellytetään, että tällaiseen palveluun ei liity näiden oikeuksien käytön rajoittamista. Lisäksi mainitun asetuksen 3 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että kansallisten sääntelyviranomaisten⁶ on arvioitava tietyn internetyhteyspalvelujen tarjoajan palveluja mainitun vaatimuksen kannalta ja toimivaltaisten kansallisten tuomioistuinten valvonnassa ottaen huomioon sekä

⁴ Avointa internetyhteyttä koskevista toimenpiteistä ja yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla annetun direktiivin 2002/22/EY sekä verkkovierailuista yleisissä matkaviestinverkoissa unionin alueella annetun asetuksen (EU) N:o 531/2012 muuttamisesta 25.11.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/2120 (EUVL 2015, L 310, s. 1).

⁵ Loppukäyttäjien oikeus päästä sovelluksiin, sisältöihin ja palveluihin sekä käyttää niitä, mutta myös oikeus tarjota sovelluksia, sisältöjä ja palveluja sekä käyttää itse valitsemaan päätelaitteita.

⁶ Asetuksen 2015/2120 5 artiklan perusteella.

kyseisen palveluntarjoajan loppukäyttäjien kanssa tekemät sopimukset että kyseisen tarjoajan soveltamat kaupalliset käytännöt.

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin täsmensi yleisesti asetukseen 2015/2120 sisältyvien käsitteiden ”sopimukset”, ”kaupalliset menettelyt” ja ”loppukäyttäjät”⁷ merkitystä ja katsoi, että sellaisten sopimusten tekeminen, joilla tietyt asiakkaat tilaavat palvelupaketteja, joissa yhdistyvät ”nollatariffin” soveltaminen ja muiden kuin tällaisen ”nollatariffin” piiriin kuuluvien palvelujen ja sovellusten käyttöön kohdistettavat liikenteen estämistä tai hidastamista koskevat toimenpiteet, on omiaan rajoittamaan kyseisen asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla loppukäyttäjien oikeuksien käyttämistä markkinoiden merkittäväällä osalla. Tällaiset palvelupaketit ovat nimittäin omiaan lisäämään etuoikeutettujen sovellusten ja palvelujen käyttöä ja vastaavasti vähentämään muiden käytettävissä olevien sovellusten ja palvelujen käyttöä, kun otetaan huomioon toimenpiteet, joilla kyseinen internetyhteyspalvelujen tarjoaja tekee niiden käyttämisen teknisesti vaikeammaksi tai jopa mahdottomaksi. Mitä suurempi on niiden asiakkaiden lukumäärä, jotka tekevät tällaisia sopimuksia, sitä enemmän näiden sopimusten yhteisvaikutus voi mittakaavansa vuoksi johtaa loppukäyttäjien oikeuksien käytön merkittävään rajoittamiseen tai jopa näiden oikeuksien keskeisen sisällön loukkaamiseen.

Toiseksi unionin tuomioistuin esitti asetuksen 2015/2120 3 artiklan 3 kohdan tulkinnasta, että menettelyn toteaminen yhteensopimattomaksi kyseisen säännöksen kanssa ei edellytä minkäänlaista arviointia liikenteen estämistä tai hidastamista koskevien toimenpiteiden vaikutuksesta loppukäyttäjien oikeuksien käyttämiseen. Kyseisessä säännöksessä ei nimittäin säädetä tällaisesta vaatimuksesta sen arvioimiseksi, onko siihen sisältyvää kaiken tietoliikenteen yhdenvertaista ja syrjimätöntä kohtelua koskevaa yleistä velvoitetta noudatettu. Lisäksi unionin tuomioistuin katsoi, että koska liikenteen hidastamista tai estämistä koskevat toimenpiteet eivät perustu siihen, että tietyillä tietoliikenteen luokilla olisi objektiivisesti erilaiset palvelun laatua koskevat tekniset vaatimukset, vaan kaupallisiin näkökohtiin, näitä toimenpiteitä on pidettävä sellaisenaan mainitun säännöksen vastaisina.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tutkittavaksi saatettujen kaltaiset palvelupaketit ovat siten yleisesti ottaen omiaan rikkomaan sekä asetuksen 2015/2120 3 artiklan 2 kohtaa että kyseisen artiklan 3 kohtaa, minkä lisäksi unionin tuomioistuin täsmensi, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet voivat tutkia ne ensin kyseisistä säännöksistä jälkimmäisen kannalta.

⁷ Loppukäyttäjän käsite kattaa kaikki luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka käyttävät tai pyytävät käyttöönsä yleisesti saatavilla olevaa sähköistä viestintäpalvelua. Lisäksi se kattaa luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka joko käyttävät tai pyytävät käyttöönsä internetyhteyspalveluja sisältöjen, sovellusten ja palvelujen saamiseksi tai tarvitsevat internetyhteyttä sisältöjen, sovellusten ja palvelujen tarjoamiseksi.

2. Sovellettava lainsäädäntö / tuomioistuimen toimivalta

Tuomio 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, [EU:C:2016:612](#))

Amazon EU Sàrl -yhtiö, jonka kotipaikka on Luxemburgissa, myi verkkosivustonsa välityksellä tavaroita eri jäsenvaltioissa asuville kuluttajille. Kyseessä olevassa asiassa itävaltalainen kuluttajien etuja ajava yhdistys Verein für Konsumenteninformation nosti direktiiviin 2009/22/EY⁸ perustuvan kieltokanteen väittäen, että Amazonin käyttämät sopimusehdot olivat laissa säädettyjen kieltojen ja hyvien tapojen vastaisia.

Mainittu itävaltalainen yhdistys saattoi asian vireille Oberster Gerichtshofissa (ylin tuomioistuin, Itävalta), joka halusi tietää, onko sähköisessä kaupankäynnissä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtävän sopimuksen yleisiin sopimusehtoihin sisältyvä sopimusehto, jonka mukaan sopimukseen on sovellettava sen valtion lakia, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, direktiivin 93/13/ETY⁹ 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuton. Lisäksi Oberster Gerichtshof pohti sitä, onko yrityksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettava direktiivin 95/46/EY¹⁰ 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla sen jäsenvaltion lakia, johon yrityksen liiketoiminta suuntautuu.

Unionin tuomioistuimen mukaan Rooma I -asetusta¹¹ ja Rooma II -asetusta¹² on tulkittava siten, että tällaiseen kieltokanteeseen sovellettava laki on määritettävä Rooma II -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan, kun oikeusjärjestyksen loukkaamiset johtuvat kohtuuttomien sopimusehtojen käyttämisestä. Sitä vastoin kyseessä olevan sopimusehdon arviointiin sovellettava laki on määritettävä Rooma I -asetuksen mukaan, olipa kyse yksittäistapausta koskevasta kanteesta tai ryhmäkanteesta.

Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdasta käy kuitenkin ilmi, että sovellettavan lain valinnalla ei ole vaikutusta niiden kuluttajien, joiden etuja kieltokanteella suojataan, asuinmaan lainsäädännössä säädettyjen pakottavien säännösten soveltamiseen. Näihin säännöksiin voi kuulua direktiivin 93/13/ETY täytäntöönpanosäännöksiä sikäli kuin niissä varmistetaan kuluttajalle suojan korkeampi taso.

Sopimusehto, josta ei ole neuvoteltu erikseen ja jonka mukaan kuluttajan kanssa sähköisessä kaupankäynnissä tehtyyn sopimukseen sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa tällä elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, on siten direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuton, jos sillä johdetaan kuluttajaa harhaan

⁸ Kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/22/EY (EUVL 2009, L 110, s. 30).

⁹ Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29).

¹⁰ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31).

¹¹ Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008 (Rooma I -asetus) (EUVL 2008, L 177, s. 6).

¹² Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 864/2007 (Rooma II -asetus) (EUVL 2007, L 199, s. 40).

antamalla hänelle vaikutelma, jonka mukaan sopimukseen sovelletaan ainoastaan kyseisen jäsenvaltion lakia, ilmoittamatta hänelle siitä, että hänellä on oikeus vedota myös hänelle sellaisen lain pakottavin säännöksin annettuun suojaan, jota olisi tämän ehdon puuttuessa sovellettu.

Lisäksi direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että henkilötietojen käsittelyyn, jonka suorittaa sähköistä kaupankäyntiä harjoittava yritys, sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, johon tämä yritys suuntaa toimintaansa, mikäli tämä yritys käsittelee kyseisiä tietoja tässä jäsenvaltiossa sijaitsevan toimipaikkansa toiminnan yhteydessä. On arvioitava sekä toimipaikan kiinteää luonnetta että kyseisessä jäsenvaltiossa harjoitettavan toiminnan tosiasiallisuutta.

Tuomio 7.12.2010 (suuri jaosto), Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09, [EU:C:2010:740](#))

Yhdistetyt asiat Pammer ja Alpenhof liittyivät kahteen oikeusriitaan, jotka koskivat keskenään samankaltaisia kysymyksiä. Asiassa Pammer Itävallassa asunut kuluttaja nosti kanteen saksalaista rahtilaivayhtiötä vastaan matkasta maksetun hinnan palauttamiseksi. Kuluttaja moitti sitä, että laiva ja matkan kulku eivät olleet vastanneet samoin Saksaan sijoittautuneen, tällaisia matkoja välittäneen matkatoimiston verkkosivuilla annettua kuvausta.

Asian ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt itävaltalainen tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen. Sitä vastoin muutoksenhakutuomioistuin katsoi, että itävaltalaiset tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia. Oberster Gerichtshofin (ylin tuomioistuin, Itävalta) esittämä ennakkoratkaisukysymys koski sitä, miten oli tulkittava asetuksen (EY) N:o 44/2001¹³ 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua yhteishintaan tarjottavien kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää, johon sovelletaan kyseisen asetuksen II luvun 4 jakson säännöksiä. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin halusi tietää, riittikö itävaltalaisten tuomioistuinten toimivallan perusteeksi se, että itävaltalainen kuluttaja oli saanut tiedon matkasta välittäjänä toimivan yhtiön internetsivustolta, vaikka matkavarauksista ei ollut tehty internetin välityksellä.

Asiassa Alpenhof vastakkain olivat hotellia pitänyt itävaltalainen yhtiö, jonka kotipaikka oli Itävallassa, ja Saksassa asuva kuluttaja, ja oikeusriita koski maksua hotellipalveluista, joista oli sovittu sähköpostitse kantajana olevan yhtiön internetsivustollaan antamien tietojen pohjalta. Itävaltalaiset tuomioistuimet olivat hylänneet kanteen, koska ne eivät katsoneet olevansa asiassa toimivaltaisia.

Unionin tuomioistuimen mukaan sopimus, jonka kohteena on rahtialuksella tehtävä matka, voidaan katsoa kuljetussopimukseksi, jolla tarjotaan yhteishintaan kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää, mikäli matka rahtialuksella sisältää kuljetuksen lisäksi yhteishintaan myös majoituksen ja kestää yli 24 tuntia.

¹³ Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1).

Sen määrittämiseksi, voidaanko elinkeinonharjoittajan, jonka toimintaa esitellään sen omalla internetsivustolla tai välittäjän internetsivustolla, katsoa ”suuntaavan” toimintaansa siihen jäsenvaltioon, jossa kuluttajalla on kotipaikka, on tarkastettava, oliko elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä harjoittaa liiketoimintaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on yhdessä tai useassa jäsenvaltiossa.

Seuraavat tekijät, joiden luettelo ei ole tyhjentävä, voivat olla viitteitä siitä, että elinkeinonharjoittajan voidaan katsoa suuntaavan toimintaa jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on: toiminnan kansainvälinen luonne, sellaisten reittien mainitseminen, jotka johtavat muista jäsenvaltioista paikkaan, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, muun kuin sen kielen ja sen valuutan käyttäminen, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, sekä mahdollisuus tehdä ja vahvistaa varaus tällaisella muulla kielellä. Pelkkä pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle tai välittäjän internetsivustolle jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, ei sitä vastoin riitä. Sama pätee sähköpostiosoitteen sekä muiden yhteystietojen mainitsemiseen tai sen kielen ja/tai sen valuutan käyttämiseen, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.

Tuomio 6.9.2012, Mühlleitner (C-190/11, [EU:C:2012:542](#))

Asiassa, joka koski ajoneuvon ostoa, olivat vastakkain Itävallassa asunut kuluttaja Daniela Mühlleitner ja Hampuriin (Saksa) sijoittautuneet ajoneuvojen myyjät. Löydettyään myyjien yhteystiedot näiden internetsivustolta, Mühlleitner soitti heille Itävallasta, jonne hänelle toimitettiin tarjous sähköpostitse. Sopimus tehtiin kuitenkin myyjien luona Saksassa.

Asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt Landesgericht Wels (Welsin alueellinen tuomioistuin, Itävalta) jätti kanteen tutkimatta sillä perusteella, ettei se ollut toimivaltainen. Oberlandesgericht Linz (Linzin alueellinen ylempi tuomioistuin, Itävalta) vahvisti tämän ratkaisun ja huomautti, että pelkästään ”passiivinen” internetsivusto ei ollut riittävä syy katsoa, että toiminta oli suunnattu kuluttajan kotivaltioon. Mühlleitner teki kyseisestä tuomiosta Revision-valituksen Oberster Gerichtshofiin (ylin tuomioistuin, Itävalta). Tämä esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen siitä, edellyttikö Bryssel I -asetuksen¹⁴ 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltaminen sitä, että kuluttajan ja yrittäjän välinen sopimus oli tehty etäsopimuksena.

Unionin tuomioistuin katsoi, että asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa oli tulkittava siten, ettei siinä edellytetä, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen sopimus on tehty etäsopimuksena.

¹⁴ Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1).

Ensinnäkään kyseisessä säännöksessä ei nimenomaisesti tehdä sen soveltamista riippuvaiseksi siitä, että sen soveltamisalaan kuuluvat sopimukset on tehty etäsopimuksina. Toiseksi on huomautettava mainitun säännöksen teleologisesta tulkinnasta, että kuluttajasopimusten tekemistä etäsopimuksina koskevan edellytyksen lisääminen olisi vastoin kyseisellä säännöksellä tavoiteltua päämäärää, joka on erityisesti sellaisten kuluttajien suojaaminen, jotka ovat sopimuksen heikkoja osapuolia. Kolmanneksi olennainen edellytys, josta mainitun asetuksen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltaminen riippuu, liittyy kaupallisen toiminnan tai elinkeinotoiminnan suuntaamiseen kuluttajan kotivaltion. Tässä yhteydessä sekä yhteyden ottaminen etäteitse että tavaran tai palvelun etävaraus tai vielä suuremmalla syyllä kuluttajasopimuksen tekeminen etäsopimuksena ovat viitteitä siitä, että sopimus liittyy tällaiseen toimintaan.

Tuomio 17.10.2013, Emrek (C-218/12, [EU:C:2013:666](#))

Lokman Emrek, jonka kotipaikka oli Saarbrückenissä (Saksa), halusi ostaa auton ja sai tuttaviltaan tiedon Vlado Sabranovicin yrityksen olemassaolosta. Sabranovic harjoitti Spicherenissä (Ranska) käytettyjen autojen kauppaa. Hän piti kyseisenä ajankohtana yllä internetsivustoa, jossa mainittiin hänen yrityksensä yhteystiedot, mukaan lukien ranskalainen lankapuhelinnumero ja saksalainen matkapuhelinnumero, joista kummankin alussa oli kyseisen maan kansainvälinen suuntanumero. Emrek ei kuitenkaan ollut saanut tietoa yrityksestä internetsivuston välityksellä. Kuluttajan asemassa ollut Emrek teki Sabranovicin kanssa kirjallisen kauppasopimuksen käytetystä ajoneuvosta Sabranovicin yrityksen toimitiloissa.

Emrek esitti Sabranovicille myöhemmin Amtsgericht Saarbrückenissä (Saarbrückenin alioikeus, Saksa) nostamassaan kanteessa takuuta koskevia vaatimuksia. Kyseinen tuomioistuin katsoi, ettei se ollut asiassa toimivaltainen. Emrek valitti kyseisestä ratkaisusta Landgericht Saarbrückeniin (Saarbrückenin alueellinen tuomioistuin, Saksa). Tämä esitti ennakkoratkaisukysymyksen siitä, edellyttääkö asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltaminen syy-yhteyttä elinkeinonharjoittajan internetin välityksellä jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, suuntaaman toiminnan ja sopimuksen tekemisen välillä.

Unionin tuomioistuin huomautti, että se oli jo tuomiossaan Pammer ja Alpenhof (yhdistetyt asiat C-585/08 ja C-144/09) maininnut joukon viitteitä, joiden luettelo ei ole tyhjentävä mutta jotka voivat auttaa kansallista tuomioistuinta arvioimaan, täyttyykö oleellinen edellytys, jonka mukaan kaupallista toimintaa suunnataan siihen jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on.

Sen mukaan asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, ettei siinä vaadita, että väline, jota on käytetty kaupallisen toiminnan tai ammattitoiminnan suuntaamiseen kuluttajan kotipaikan jäsenvaltioon, eli internetsivusto, on syy-yhteydessä sopimuksen tekemiseen kyseisen kuluttajan kanssa.

Tällaisen syy-yhteyden olemassaolo on kuitenkin viite siitä, että sopimus liittyy tällaiseen toimintaan.

Tuomio 21.5.2015, El Majdoub (C-322/14, [EU:C:2015:334](#))

Oikeusriita koski ajoneuvon myyntiä internetin välityksellä. Yleisiin sopimusehtoihin, jotka olivat saatavilla kyseisen yhtiön internetsivustolla, sisältyi oikeuspaikkalauseke, jossa määrättiin jäsenvaltiossa sijaitsevan tuomioistuimen toimivallasta. Internetselaimen ikkuna, jossa myyntisopimuksen yleiset sopimusehdot olivat, ei kuitenkaan avautunut automaattisesti rekisteröitymisen ja yksittäisten kauppojen yhteydessä, vaan ostajan oli klikattava erillistä kenttää sopimusehtojen hyväksymiseksi (click-wrapping).

Landgericht Krefeld (Krefeldin alueellinen tuomioistuin, Saksa) pyysi unionin tuomioistuimelta vastausta siihen, saattaako oikeuspaikkalausekkeen hyväksyminen click-wrapping-tekniikalla kyseenalaiseksi sen pätevyyden.

Unionin tuomioistuin katsoi ensinnäkin sopimuspuolten suostumuksen tosiasiallisuudesta, joka on yksi asetuksen (EY) N:o 44/2001 23 artiklan 1 kohdan tavoitteista, että pääasiassa kyseessä ollut ostaja oli hyväksynyt kyseessä olevat yleiset sopimusehdot nimenomaisesti klikkaamalla tätä koskevaa kenttää myyjän internetsivustolla. Toiseksi se katsoi, että saman asetuksen 23 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaisesta tulkinnasta seuraa, että siinä edellytetään, että ostajalle tarjotaan mahdollisuus tallentaa oikeuspaikkalauseke pysyvästi, riippumatta siitä, onko hän tosiasiallisesti tallentanut yleisten sopimusehtojen tekstin pysyvästi ennen kuin hän on klikannut kenttää, joka osoittaa, että hän on hyväksynyt nämä ehdot, tai sen jälkeen.

Unionin tuomioistuin esittää tältä osin, että kyseisellä säännöksellä on tarkoitus rinnastaa tietyt sähköisen viestinnän muodot kirjalliseen muotoon, jotta voidaan yksinkertaistaa sopimusten tekemistä sähköisesti, koska asianomaisten tietojen lähettäminen toteutuu myös, kun näihin tietoihin on pääsy näyttöpäätteen kautta. Jotta sähköinen viestintä voisi tarjota samat takeet erityisesti todistamisen osalta, on riittävää, että tietojen tallentaminen ja tulostaminen on "mahdollista" ennen sopimuksen tekemistä. Niinpä silloin, kun click-wrapping-tekniikka mahdollistaa yleisten sopimusehtojen tekstin tulostamisen ja tallentamisen ennen sopimuksen tekemistä, se, että nämä ehdot sisältävä internetsivu ei avaudu automaattisesti internetsivustolle kirjauduttaessa ja kunkin oston yhteydessä, ei voi saattaa oikeuspaikkalausekkeen pätevyyttä kyseenalaiseksi. Tällainen hyväksymistekniikka on siten asetuksen (EY) N:o 44/2001 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua sähköisin keinoin tapahtunutta viestintää.

Tuomio 25. 1.2018, Schrems (C-498/16, [EU:C:2018:37](#))

Maximilian Schrems oli käyttänyt Facebookin sosiaalisen median alustaa yksityishenkilönä vuodesta 2008 lähtien. Hän oli tehnyt kanteluja Facebook Ireland Limitedistä. Lisäksi hän oli vuonna 2011 avannut itse rekisteröimänsä ja laatimansa Facebook-sivun kertoakseen internetin käyttäjille toimistaan. Hän oli myös perustanut voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen tietosuojaa koskevan perusoikeuden täytäntöönpanemiseksi ja rahoituksen hankkimiseksi pilottioikeudenkäyntejä varten.

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) pohti asiassa, jossa olivat vastakkain Maximilian Schrems ja Facebook Ireland Limited ja joka koski Facebook-tileihin liittyviä vahvistamis-, kieltämis-, tiedonanto- ja tilitietovaatimuksia, sitä, oliko asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklaa tulkittava siten, että kuluttaja menettää tämän ominaisuuden, jos hän käytettyään jo pidempään yksityistä Facebook-tiliä julkaisee kirjoja, pitää esitelmiä palkkiota vastaan tai ylläpitää internetsivuja. Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin kysyi myös, oliko mainitun asetuksen 16 artiklaa tulkittava siten, että kuluttaja voi vedota samanaikaisesti omien kuluttajasopimukseen perustuvien oikeuksiensa kanssa myös sellaisten muiden kuluttajien samoihin seikkoihin perustuviin oikeuksiin, joilla on kotipaikka joko samassa jäsenvaltiossa, toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa.

Unionin tuomioistuin täsmensi, että kuluttajan käsitettä on tulkittava itsenäisesti ja suppeasti. Jotta 15 artiklaa voitaisiin soveltaa, sopimuspuolien välisen sopimuksen tarkoitus on oltava muu kuin kyseessä olevan tavaran tai palvelun ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä käyttö. Kun kyse on henkilöstä, joka tekee sopimuksen osittain ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvää tarkoitusta varten, mainittu sopimus liittyy kyseisen henkilön ammattiin tai elinkeinotoimintaan niin heikolla tavalla, että yhteyttä voidaan pitää toisarvoisena, jolloin sen merkitys on vain vähäinen, kun toimea tarkastellaan kokonaisuutena.

Unionin tuomioistuin katsoi myös, että kuluttajaa suojataan vain siltä osin kuin hän on henkilökohtaisesti oikeudenkäyntimenettelyn kantajana tai vastaajana. Näin ollen kantaja, joka ei ole itse kyseessä olevan kuluttajasopimuksen osapuoli, ei voi hyötyä kuluttajan oikeuspaikasta. Näiden toteamusten pitää päteä myös kuluttajaan, jolle on luovutettu muiden kuluttajien oikeuksia. Saman asetuksen 16 artiklan 1 kohta edellyttää välttämättä sitä, että kuluttaja on tehnyt sopimuksen juuri vastaajana olevan ammatin- tai elinkeinonharjoittajan kanssa.

Saatavien luovuttaminen ei sellaisenaan vaikuta toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseen. Tästä seuraa, että tuomioistuimesta ei voida tehdä toimivaltaista keskittämällä useita oikeuksia yhdelle ainoalle kantajalle. Asetusta ei sovelleta tässä asiassa kyseessä olevan kaltaiseen kuluttajan kanteeseen.

3. Kuluttajansuoja

Tuomio 16.10.2008, Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, [EU:C:2008:572](#))

DIV oli ajoneuvovakuutuspalveluja yksinomaan internetissä tarjonnut yhtiö. Internetsivullaan yhtiö ilmoitti sekä postiosoitteensa että sähköpostiosoitteensa mutta ei puhelinnumeroaan. Se ilmoitettiin vasta vakuutus sopimuksen tekemisen jälkeen. DIV:n palveluista kiinnostuneilla henkilöillä oli sen sijaan mahdollisuus esittää internetissä saatavilla olleen verkkotiedustelulomakkeen avulla yhtiölle kysymyksiä, joihin vastattiin sähköpostitse. Bundesverband der Verbraucherzentralen, saksalainen kuluttajayhdistysten liittovaltion keskusjärjestö, katsoi kuitenkin, että DIV:n oli ilmoitettava puhelinnumerosa internetsivullaan. Sen mukaan puhelinnumeron ilmoittaminen oli ainoa keino taata suora viestintä.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) päätti esittää unionin tuomioistuimelle kysymyksen siitä, edellyttääkö direktiivin 2000/31/EY¹⁵ 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa puhelinnumeron ilmoittamista.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2000/31/EY 5 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava niin, että palveluntarjoajan on tarjottava ennen sopimuksen tekemistä palvelun vastaanottajien kanssa näiden käyttöön sähköpostiosoitteensa ohella muut tiedot, jotka mahdollistavat nopean yhteydenoton sekä suoran ja tehokkaan viestinnän.

Nämä tiedot eivät välttämättä tarkoita puhelinnumeroa. Niillä voidaan tarkoittaa verkkotiedustelulomaketta, jonka avulla palvelun vastaanottajat voivat ottaa yhteyttä internetin kautta palvelun tarjoajaan, joka sitten vastaa sähköpostitse, lukuun ottamatta niitä tilanteita, joissa palvelun vastaanottaja, joka ei palvelun tarjoajaan sähköisesti tapahtuneen yhteydenoton jälkeen pääse sähköiseen verkkoon, pyytää tarjoajalta mahdollisuutta käyttää ei-sähköistä viestintäyhteyttä.

Tuomio 3.9.2009, Messner (C-489/07, [EU:C:2009:502](#))

Saksalainen kuluttaja Pia Messner peruutti internetin välityksellä hankkimaansa kannettavaa tietokonetta koskevan kaupan. Tietokoneen myyjä oli kieltäytynyt korjaamasta ilmaiseksi kahdeksan kuukautta ostoajankohdan jälkeen ilmennyttä vikaa. Messner ilmoitti tämän jälkeen purkavansa kauppasopimuksen ja tarjosi kannettavan tietokoneen palautusta myyjälle kauppahinnan palauttamista vastaan. Peruuttaminen tehtiin Saksan siviilikoodeksin (Bürgerliches Gesetzbuch) mukaisessa määräajassa, koska Messner ei ollut saanut kyseisen lain säännösten mukaista ilmoitusta, josta peruuttamisen määräaika voi alkaa kulua. Messner vaati Amtsgericht Lahriassa (Lahrin alioikeus, Saksa) 278 euron korvausta. Myyjä vastusti vaatimusta ja esitti, että Messnerin

¹⁵ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL 2000, L 178, s. 1).

oli puolestaan joka tapauksessa maksettava myyjälle korvaus kannettavan tietokoneen käytöstä lähes kahdeksan kuukauden ajalta.

Unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan, että direktiivin 97/7/EY¹⁶ 6 artiklan 1 kohdan toista virkettä ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että niiden vastaisena on pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan myyjällä on yleisesti mahdollisuus vaatia korvausta etäsopimuksella hankitun tavaran käytöstä, kun kuluttaja on peruuttanut kaupan säädetyssä määräajassa.

Jos kuluttaja joutuisi nimittäin maksamaan tällaisen korvauksen ainoastaan siitä syystä, että kuluttajalla on ollut mahdollisuus käyttää tavaraa sen ollessa hänen hallussaan, hän voi käyttää peruuttamisoikeuttaan ainoastaan sanottua korvausta vastaan. Tällainen seuraus on selvästi direktiivin 97/7/EY ja 6 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen ja 2 kohdan sanamuodon ja tarkoituksen vastainen, ja ennen kaikkea se veisi kuluttajalta mahdollisuuden käyttää vapaasti ja ilman painostusta hänelle kyseisessä direktiivissä annettua harkinta-aikaa.

Lisäksi tosiasiallinen ja tehokas peruuttamisoikeus saatettaisiin kyseenalaiseksi, jos kuluttajalla olisi velvollisuus maksaa korvaus siitä yksinkertaisesta syystä, että hän on tutkinut ja kokeillut tavaraa. Koska peruuttamisoikeuden nimenomaisena tarkoituksena on antaa kuluttajalle tällainen mahdollisuus, sen käyttäminen ei saa johtaa siihen, että kuluttaja voi käyttää peruuttamisoikeuttaan ainoastaan korvauksen maksamista vastaan.

Nämä säännökset eivät kuitenkaan estä sitä, että kuluttajalle asetetaan velvollisuus maksaa korvaus tavaran käytöstä siinä tapauksessa, että hän on käyttänyt tavaraa sellaisten siviilioikeudellisten periaatteiden kuin vilpittömän mielen tai perusteettoman edun vastaisesti, sillä edellytyksellä, että korvauksen maksaminen ei vaaranna sanotun direktiivin tavoitteita eikä erityisesti peruuttamisoikeuden tosiasiallisuutta ja tehokkuutta, minkä tutkiminen kuuluu kansallisen tuomioistuimen tehtäviin.

Tuomio 15.4.2010, Heinrich Heine (C-511/08, [EU:C:2010:189](#))

Postimyyntiä harjoittaneen yhtiön Heinrich Heinen yleisten myyntiehtojen mukaan kuluttajan oli maksettava 4,95 euron kiinteämääräiset toimituskulut. Kyseinen summa jäi elinkeinonharjoittajalle siinäkin tapauksessa, että kuluttaja käytti peruuttamisoikeuttaan. Saksalainen kuluttajajärjestö Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen nosti Heinrich Heinea vastaan kanteen, jolla se vaati kyseisestä käytännöstä luopumista, sillä se katsoi, että kuluttajan ei pitäisi joutua maksamaan toimituskuluja peruuttamistapauksessa. Bundesgerichtshofin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) mukaan Saksan oikeudessa ei anneta ostajalle nimenomaisesti oikeutta saada tilatun tavaran toimituskuluja takaisin. Kyseinen tuomioistuin oli kuitenkin epävarma siitä, oliko

¹⁶ Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL 1997, L 144, s. 19).

tavaroiden toimituskulujen veloittaminen kuluttajalta silloinkin, kun tämä käyttää peruuttamisoikeuttaan, sopusoinnussa direktiivin 97/7/EY¹⁷ kanssa, ja pyysi unionin tuomioistuinta tulkitsemaan kyseistä direktiiviä.

Unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan, että direktiivin 97/7/EY 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toista virkettä ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan elinkeinonharjoittaja voi etäsopimuksessa velvoittaa kuluttajan vastaamaan tavaroiden toimituskuluista siinä tapauksessa, että kuluttaja käyttää peruuttamisoikeuttaan.

Kyseisten säännösten mukaan elinkeinonharjoittaja voi nimittäin peruuttamistapauksessa velvoittaa kuluttajan maksamaan ainoastaan tavaroiden välittömät palautuskustannukset. Se, että kuluttajalta veloitettaisiin myös toimituskulut, tekisi väistämättä peruuttamisoikeuden käyttämisen kuluttajan kannalta vähemmän houkuttelevaksi, mikä olisi ristiriidassa direktiivin 6 artiklan tavoitteen kanssa.

Toimituskulujen veloittaminen olisi lisäksi omiaan vaarantamaan riskien tasapainoisen jaon etäsopimuksen osapuolten välillä, koska kaikki tavaroiden kuljettamiseen liittyvät kustannukset jäisivät kuluttajan vastuulle.

Tuomio 6.7.2017, Air Berlin (C-290/16, [EU:C:2017:523](#))

Lentoyhtiö Air Berlin oli sisällyttänyt yleisiin myyntiehtoihinsa ehdon, jonka mukaan se veloittaa 25 euron käsittelymaksun siitä summasta, joka matkustajalle palautetaan siinä tapauksessa, että säästöhintaisen lennon varaus perutaan tai että matkustaja ei saavu tällaiselle lennolle. Bundesverband der Verbraucherzentralen (Saksan kuluttajayhdistysten liittovaltiotason keskusjärjestö) piti kyseistä ehtoa Saksan oikeuden perusteella mitättömänä siitä syystä, että se oli kohtuuttomalla tavalla epäedullinen asiakkaille. Lisäksi se katsoi, ettei Air Berlin voinut vaatia erillistä maksua lakisääteisen veloitteen täyttämisestä. Bundesverband nosti tästä syystä kieltokanteen Air Berliniä vastaan.

Samalla kanteella Bundesverband riitautti Air Berlinin tavan esittää hinnat internetsivustollaan. Bundesverband nimittäin totesi erään vuonna 2010 tehdyn koevarauksen yhteydessä, että ilmoitetut verot ja maksut olivat lentoasemien todellisuudessa veloittamia määriä pienemmät. Bundesverband katsoi, että menettelytapa oli omiaan johtamaan kuluttajaa harhaan ja että se oli lentoliikenteen harjoittamisesta annetun unionin asetuksen¹⁸ hinnoittelun avoimuutta koskevien säännösten vastainen. Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) tiedusteli unionin tuomioistuimelta yhtäältä sitä, onko asetusta (EY) N:o 1008/2008 tulkittava siten, että lentoliikenteen harjoittajien on lentohintojensa julkaisemisen

¹⁷ Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL 1997, L 144, s. 19).

¹⁸ Lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä 24.9.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1008/2008 (EUVL 2008, L 293, s. 3).

yhteydessä eriteltävä maksujen todelliset määrät eivätkä ne siksi voi sisällyttää niitä osittain lentohintoihinsa, ja toisaalta sitä, onko kyseinen asetus esteenä sellaisen unionin oikeuteen perustuvan yleisiä sopimusehtoja koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jonka mukaan asiakkailta, jotka eivät ole saapuneet lennolle tai jotka ovat peruuttaneet varauksensa, ei ole mahdollista laskuttaa erillistä käsittelymaksua.

Unionin tuomioistuin vastasi, että asetuksen (EY) N:o 1008/2008 23 artiklan 1 kohdan kolmatta virkettä on tulkittava siten, että lentoliikenteen harjoittajien on lentohintojensa julkaisemisen yhteydessä eriteltävä kyseisessä asetuksessa tarkoitetut asiakkaiden maksettaviksi tulevat verot, lentoasemamaksut ja muut maksut, lisämaksut ja palvelumaksut. Lisäksi se totesi, etteivät ne voi tästä syystä sisällyttää näitä maksuja – edes osittain – lentohintaan. Asetuksen (EY) N:o 1008/2008 23 artiklan 1 kohdalla pyritään muun muassa takaamaan jäsenvaltion alueella sijaitsevalta lentoasemalta lähtevän lentoliikenteen hinnoista tiedottaminen ja hinnoittelun avoimuus ja sillä suojataan näin ollen osaltaan kyseisiä palveluja käyttävää asiakasta. Toisenlainen tulkinta olisi omiaan viemään kyseiseltä säännökseltä kokonaan tehokkaan vaikutuksen.

Asetuksen (EY) N:o 1008/2008 22 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jolla direktiivi 93/13/ETY on saatettu osaksi kansallista oikeutta ja jonka perusteella sellainen yleinen sopimusehto, jonka mukaan asiakkailta, jotka eivät ole saapuneet lennolle tai jotka ovat peruuttaneet varauksensa, voidaan periä erillinen käsittelymaksu, on pätemätön. Unionin tuomioistuin totesi tältä osin, että yleiset säännöt, joilla suojataan kuluttajia kohtuuttomilta sopimusehdoilta, koskevat myös lentoliikenteen sopimuksia.

Asetuksen (ETY) N:o 2409/92, joka on kumottu asetuksella (EY) N:o 1008/2008, johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todettiin, että on syytä ”täydentää hintojen vapaata määräytymistä säännöksillä, joilla turvataan kuluttajien ja teollisuuden edut”.

Tuomio 10.7.2019 Amazon EU (C-649/17, [EU:C:2019:576](#))

Luxembourgiin sijoittautunut yritys Amazon EU Sàrl myy erilaisia tuotteita verkossa. Saksalainen kuluttajajärjestöjen liittovaltiotason kattojärjestö (jäljempänä kattojärjestö) oli nostanut alueellisessa tuomioistuimessa kieltokanteen, joka koski Amazon EU:n käytäntöä ilmoittaa internetsivustollaan www.amazon.de tiedot, joiden avulla kuluttaja saattoi ottaa yhteyttä kyseiseen yhtiöön. Koska alueellinen tuomioistuin hylkäsi kanteen, kattojärjestö valitti alueelliseen muutoksenhakutuomioistuimeen, joka puolestaan hylkäsi valituksen. Niinpä kattojärjestö teki Revision-valituksen ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle eli Bundesgerichtshofille (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa).

Ennakkoratkaisupyyntö koski direktiivin 2011/83/EU¹⁹ 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan tulkintaa.

Ensimmäiseksi unionin tuomioistuin muistutti, että kuluttajan mahdollisuus ottaa nopeasti yhteyttä elinkeinonharjoittajaan ja olla tehokkaasti yhteydessä tähän, niin kuin mainitussa säännöksessä säädetään, on ensiarvoisen tärkeä kuluttajan oikeuksien ja erityisesti peruuttamisoikeuden, jonka käyttämiseen liittyvät ehdot ja menettelyt on selitetty kyseisen direktiivin 9–16 artiklassa, säilyttämiseksi ja tehokkaaksi täytäntöönpanemiseksi. Mainitun säännöksen tulkinnassa on kuitenkin varmistettava asianmukainen tasapaino kuluttajansuojan korkean tason ja yritysten kilpailukyvyyn välillä, kuten direktiivin 2011/83/EU johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa todetaan, kunnioittamalla samalla Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja) vahvistettua elinkeinonharjoittajan elinkeinovapautta.

Unionin tuomioistuin katsoi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä oli arvioida, mahdollistavatko elinkeinonharjoittajan kuluttajan saataville asettamat viestintävälineet sen, että kuluttaja voi ottaa nopeasti yhteyttä elinkeinonharjoittajaan ja olla tehokkaasti yhteydessä tähän direktiivin 2011/83/EU 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla, kun otetaan huomioon kaikki olosuhteet, joissa kuluttaja ottaa yhteyttä elinkeinonharjoittajaan internetsivuston välityksellä, ja erityisesti internetsivuston ulkoasu ja toimivuus.

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin korosti, että ehdoton vaatimus siitä, että kuluttajan saataville on kaikissa tilanteissa asetettava puhelinnumero tai että on jopa otettava käyttöön puhelinlinja tai faksilinja tai uusi sähköpostiosoite, jotta kuluttaja voi olla elinkeinonharjoittajaan yhteydessä, vaikuttaa kohtuuttomalta.

Niinpä unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2011/83/EU 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa olevaa ilmaisua ”jos nämä ovat käytettävissä” on tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan tilannetta, jossa elinkeinonharjoittajalla on käytössään puhelin- tai faksinumero ja elinkeinonharjoittaja ei käytä niitä yksinomaan muihin tarkoituksiin kuin yhteydenpitoon kuluttajien kanssa. Muussa tapauksessa tässä säännöksessä ei velvoiteta elinkeinonharjoittajaa ilmoittamaan kuluttajalle tätä puhelinnumeroa eikä ottamaan käyttöön puhelin- tai faksilinjaa tai uutta sähköpostiosoitetta, jotta kuluttajat voivat ottaa elinkeinonharjoittajaan yhteyttä.

Toiseksi unionin tuomioistuin tutki, voiko elinkeinonharjoittaja pääasian kaltaisissa olosuhteissa käyttää muita viestintävälineitä, joita ei ole mainittu direktiivin 2011/83/EU 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa, kuten chat-palvelua tai puhelimen takaisinsoittojärjestelmää, ja totesi, että direktiivin 2011/83/EU 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että kun siinä velvoitetaan elinkeinonharjoittaja antamaan kuluttajan käyttöön viestintäväline, joka täyttää suoran ja tehokkaan viestinnän

¹⁹ Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64).

edellytykset, se ei ole esteenä sille, että elinkeinonharjoittaja tarjoaa käyttöön muita kuin mainitussa säännöksessä lueteltuja viestintävälineitä näiden edellytysten täyttämiseksi.

4. Henkilötietojen suoja

Tuomio 1.10.2015, Weltimmo (C-230/14, [EU:C:2015:639](#))

Weltimmo oli Slovakiassa rekisteröity yhtiö, joka piti yllä internetsivustoa, jolla se julkaisi Unkarissa sijaitsevia kiinteistöjä koskevia ilmoituksia. Tässä yhteydessä se käsitteli myös ilmoittajien henkilötietoja. Ilmoitukset olivat ensimmäisen kuukauden ajan maksuttomia mutta sen jälkeen maksullisia. Useat ilmoittajat olivat ensimmäisen kuukauden päätyttyä pyytäneet sähköpostitse ilmoituksensa ja samalla omien henkilötietojensa poistamista. Weltimmo ei ollut kuitenkaan poistanut tietoja, vaan oli laskuttanut asianomaisia henkilöitä palveluistaan. Laskujen jäätyä maksamatta Weltimmo oli välittänyt ilmoittajien henkilötiedot perintätoimistoille. Kyseiset ilmoittajat kantelivat Unkarin tietosuojaviranomaiselle. Kyseinen viranomainen määräsi Weltimmolle 10 miljoonan Unkarin forintin (HUF) (noin 32 000 euroa) suuruisen sakon direktiivin 95/46/EY²⁰ täytäntöönpanemiseksi annetun Unkarin lainsäädännön rikkomisen perusteella.

Weltimmo riitautti tämän jälkeen valvontaviranomaisen päätöksen Unkarin tuomioistuimissa. Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari), jonka käsiteltäväksi asia tuli kassaatiovalituksen seurauksena, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, voiko Unkarin valvontaviranomainen mainitun direktiivin perusteella soveltaa kyseisen direktiivin mukaisesti annettua Unkarin lainsäädäntöä ja määrätä kyseisessä laissa säädetyn sakon.

Unionin tuomioistuin muistutti, että direktiivin 95/46/EY johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan sijoittautumisen käsitettä tulkitaan joustavasti. Niinpä sen määrittämiseksi, onko yhtiöllä, joka on tietojen rekisterinpitäjä, kyseisessä direktiivissä tarkoitettu toimipaikka jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, jossa se on rekisteröity, on arvioitava sekä toimipaikan kiinteää luonnetta että tässä toisessa jäsenvaltiossa harjoitetun taloudellisen toiminnan tosiasiallisuutta. Näin on etenkin sellaisten yritysten osalta, jotka käyttävät palvelujen tarjoamisessa yksinomaan internetiä.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että sen nojalla on mahdollista soveltaa henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä, joka on muun jäsenvaltion lainsäädäntö kuin sen, jossa näiden tietojen rekisterinpitäjä on rekisteröity, kunhan rekisterinpitäjä harjoittaa kyseisen valtion

²⁰ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31).

alueella olevassa kiinteässä toimipaikassa aitoa ja todellista toimintaa. Henkilöiden, joita tämä tietojenkäsittely koskee, kansalaisuudella ei sen sijaan ole merkitystä.

Siinä tapauksessa, että jäsenvaltion valvontaviranomainen tulee siihen tulokseen, että asianomaisten henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta kyseisen jäsenvaltion vaan jonkin toisen jäsenvaltion oikeutta, kyseisen direktiivin 28 artiklan 1, 3 ja 6 kohtaa on tulkittava siten, että kyseinen valvontaviranomainen ei voi käyttää tehokkaita toimintavaltuuksia. Se ei siis voi määrätä jäsenvaltionsa oikeuden perusteella seuraamuksia sellaiselle henkilötietojen käsittelijälle, joka ei asu samassa jäsenvaltiossa. Asianomaisen jäsenvaltion alueelliseen itsemääräämisoikeuteen, laillisuusperiaatteeseen ja oikeusvaltion käsitteeseen perustuvista vaatimuksista johtuu, että rankaisuvallan käyttö ei voi tapahtua lähtökohtaisesti niiden lainmukaisten rajojen ulkopuolella, joiden rajoissa hallintoviranomaisella on jäsenvaltionsa oikeuden mukaisesti valtuudet toimia.

Tuomio 6.10.2015 (suuri jaosto), Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#))

Itävallan kansalainen Maximillian Schrems oli käyttänyt Facebookia vuodesta 2008 lähtien. Schremsin Facebookille antamat henkilötiedot oli siirretty kokonaan tai osittain Facebookin irlantilaisesta tytäryhtiöstä käsiteltäviksi palvelimille, jotka sijaitsivat Yhdysvaltojen alueella. Schrems teki Irlannin tietosuojavaltuutetulle kantelun, koska hän katsoi Edward Snowdenin Yhdysvaltojen tiedustelupalvelujen (erityisesti National Security Agencyn (NSA)) toiminnasta vuonna 2013 tekemien paljastusten perusteella, etteivät Yhdysvaltojen oikeussäännöt ja käytännöt taanneet kyseiseen maahan siirretyille henkilötiedoille riittävää suojaa viranomaisten siellä harjoittamalta tarkkailutoiminnalta. Irlannin viranomainen hylkäsi kantelun muun muassa sillä perusteella, että komissio oli päätöksessään 2000/520/EY²¹ katsonut Yhdysvaltojen takaavan siirrettävien henkilötietojen tietosuojan riittävän tason niin sanotussa safe harbor -järjestelmässä.

Asian tutkittavakseen saanut High Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) tahtoi tietää, estikö kyseinen komission päätös kansallista valvontaviranomaista tutkimasta kantelua, jolla väitetään, että kolmas valtio ei takaa riittävää tietosuojan tasoa, ja tarvittaessa keskeyttämästä riidanalaisen tietojen siirtämistä.

Unionin tuomioistuin vastasi, että toimenpiteessä, jolla henkilötietoja siirretään jäsenvaltiossa kolmanteen maahan, on itsessään kyse direktiivin 95/46/EY²² 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettua henkilötietojen käsittelystä jäsenvaltion alueella. Niinpä kansallisilla viranomaisilla on toimivalta valvoa, noudatetaanko henkilötietojen

²¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti yksityisyyden suojaa koskevien safe harbor -periaatteiden antaman suojan riittävydestä ja niihin liittyvistä Yhdysvaltojen kauppatieteiden ministeriön julkaisemista tavallisimmista kysymyksistä 26.7.2000 tehty komission päätös 2000/520/EY (EYVL 2000, L 215, s. 7).

²² Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31).

siirtämisessä niiden jäsenvaltiosta kolmanteen maahan direktiivissä 95/46/EY asetettuja edellytyksiä.

Niin kauan kuin unionin tuomioistuin, jolla on yksin toimivalta todeta unionin toimi pätemättömäksi, ei ole todennut komission päätöstä pätemättömäksi, jäsenvaltiot ja niiden elimet eivät voi toteuttaa kyseisen päätöksen vastaisia toimenpiteitä esimerkiksi sen toteamiseksi sitovasti, ettei päätöksen kohteena oleva kolmas maa takaa tietosuojan riittävää tasoa. Jos valvontaviranomainen päätyy katsomaan, että oikeuksien ja vapauksien suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevan vaatimuksen tueksi esitetyt seikat ovat perusteettomia, ja tästä syystä hylkää vaatimuksen, henkilöllä, joka on esittänyt mainitun vaatimuksen, on oltava mahdollisuus käyttää tuomioistuimissa oikeussuojakeinoja, joiden avulla hän voi riitauttaa kyseisen itselleen epäedullisen päätöksen kansallisissa tuomioistuimissa. Päinvastaisessa tapauksessa, jossa mainittu viranomainen pitää henkilön, joka on saattanut sen käsiteltäväksi tällaisen vaatimuksen, esittämiä perusteita perusteltuina, saman viranomaisen on direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan kolmannen luetelmakohdan, luettuna erityisesti perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan valossa, mukaisesti voitava olla asianosaisena oikeudenkäynnissä.

Direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen perustuva päätös, jolla komissio toteaa kolmannen maan takaavan tietosuojan riittävän tason, ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion valvontaviranomainen tutkii vaatimuksen, jonka henkilö on esittänyt oikeuksiensa ja vapauksiensa suojasta jäsenvaltiosta kyseiseen kolmanteen maahan siirrettyjen henkilötietojensa käsittelyssä, kun henkilön mukaan kyseisessä maassa voimassa olevat oikeussäännöt ja käytännöt eivät takaa tietosuojan riittävää tasoa.

Direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohtaan sisältyvän ilmauksen ”tietosuojan riittävä taso” on katsottava edellyttävän, että kyseinen kolmas maa tosiasiallisesti takaa kansallisen lainsäädäntönsä tai kansainvälisten sitoumustensa johdosta perusvapauksien ja -oikeuksien suojan sellaisen tason, joka pääosiltaan vastaa tasoa, joka kyseisellä direktiivillä, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan kanssa, taataan unionissa.

Safe harbor -periaatteita nimittäin sovelletaan vain oman varmennuksensa antaneisiin henkilötietoja unionista saaviin yhdysvaltalaisiin organisaatioihin, mutta vaatimuksena ei ole, että Yhdysvaltain viranomaiset noudattaisivat kyseisiä periaatteita. Lisäksi päätös 2000/520/EY mahdollistaa Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden ja yleisen edun tai sisäisen lainsäädännön vaatimuksista johtuvan puuttumisen niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden henkilötiedot siirretään tai voitaisiin siirtää unionista Yhdysvaltoihin, sisältämättä toteamusta siitä, että Yhdysvalloissa olisi valtiollisia sääntöjä, joilla olisi tarkoitus rajoittaa mahdollista puuttumista kyseisiin oikeuksiin, ja sisältämättä mainintaa, että tällaista puuttumista vastaan on olemassa tehokasta oikeussuojaa.

Lisäksi komissio ylitti päätöksen 2000/520/EY 3 artiklalla toimivallan, joka sille annetaan direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohdassa, luettuna perusoikeuskirjan valossa, joten kyseinen 3 artikla on pätemätön.

Tuomio 1.10.2019 (suuri jaosto), Planet49 (C-673/17, [EU:C:2019:801](#))

Planet49 oli yhtiö, joka järjesti mainostarkoituksessa arvonnän internetsivustolla [www.dein-macbook.de](#). Osallistuakseen internetin käyttäjien oli syötettävä nimensä ja osoitteensa internetsivulla, jossa oli rastitettavia ruutuja. Evästeiden sallimista koskeva ruutu oli rastitettu valmiiksi.

Bundesgerichtshof (liittovaltion tuomioistuin, Saksa), jossa Saksan kuluttajaneuvontajärjestöjen liittovaltiotason kattojärjestö oli saattanut asian vireille, oli epävarma valmiiksi rastitetun ruudun avulla saadun käyttäjien suostumuksen pätevydestä ja palvelun suorittajan tiedonantovelvollisuuden laajuudesta.

Ennakkoratkaisupyyntö koski olennaisilta osin sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä, luettuna yhdessä direktiivin 95/46/EY ja yleisen tietosuojasetuksen valossa, tarkoitetun suostumuksen käsitteen tulkintaa.

Ensimmäiseksi unionin tuomioistuin huomautti, että direktiivin 95/46/EY 2 artiklan h alakohdassa, johon sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 2 artiklan f alakohdassa viitataan, määritellään, että suostumuksella tarkoitetaan ”kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn”. Se mainitsi, että vaatimus rekisteröidyn tahdon ”ilmaisemisesta” viittaa selvästi aktiiviseen eikä passiiviseen toimintaan. Valmiiksi rastitetulla ruudulla annettu suostumus ei kuitenkaan merkitse internetsivuston käyttäjän aktiivista toimintaa. Lisäksi sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan, jossa on säädetty siitä lähtien, kun sitä muutettiin direktiivillä 2009/136/EY, että käyttäjän on ”annettava suostumuksensa” evästeiden tallentamiselle, syntyhistoriasta ilmenee, että käyttäjän ei voida vastedes enää olettaa antaneen suostumustaan vaan suostumuksen on perustuttava käyttäjän aktiiviseen toimintaan. Myös yleisessä tietosuojasetuksessa, jonka 4 artiklan 11 alakohdassa edellytetään tahdon ilmaisua muun muassa toteuttamalla ”selkeästi suostumusta ilmaiseva [a] toim[i]” ja jonka johdanto-osan 32 perustelukappaleessa suljetaan nimenomaisesti pois se mahdollisuus, että suostumus on annettu ”vaikenemalla, valmiiksi rastitetuilla ruuduilla tai jättämällä jokin toimi toteuttamatta”, säädetään aktiivisesta suostumuksesta.

Unionin tuomioistuin totesi täten, ettei suostumusta ole annettu pätevästi, kun lupa tietojen tallentamiseen tai internetsivuston käyttäjän päätelaitteelle jo tallennettujen tietojen käyttämiseen on annettu valmiiksi rastitetulla ruudulla, josta käyttäjän on poistettava rasti evätkseen suostumuksensa.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdalla pyritään suojaamaan käyttäjää hänen yksityisyytensä loukkaamiselta

riippumatta siitä, koskeeko loukkaus henkilötietoja vai muita tietoja. Tästä seuraa, ettei suostumuksen käsitettä ole tulkittava eri tavoin sen mukaan, ovatko internetsivuston käyttäjän päätelaitteelle tallennetut tai sieltä haetut tiedot henkilötietoja vai eivät.

Kolmanneksi unionin tuomioistuin esitti, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että käyttäjä on antanut suostumuksensa saatuaan tätä ennen selkeät ja kattavat tiedot muun muassa käsittelyn tarkoituksesta. Käyttäjän on voitava selkeiden ja kattavien tietojen avulla helposti määrittää mahdollisesti antamansa suostumuksen seuraukset, ja näillä tiedoilla on voitava taata käyttäjälle se, että suostumus annetaan täysin tietoisena asiasta. Unionin tuomioistuin katsoi tältä osin, että evästeiden toiminta-aika sekä se, onko kolmansilla mahdollisuus käyttää näitä evästeitä, kuuluvat selkeisiin ja kattaviin tietoihin, jotka palveluntarjoajan on annettava internetsivuston käyttäjälle.

Tuomio 16.7.2020, Facebook Ireland ja Schrems (C-311/18, [EU:C:2020:559](#)).

Yleisessä tietosuojasetuksessa²³ säädetään, että henkilötietoja voidaan lähtökohtaisesti siirtää kolmanteen maahan vain, jos kyseinen kolmas maa varmistaa näiden tietojen osalta riittävän tietosuojan tason. Kyseisen asetuksen mukaan komissio voi todeta, että kolmas maa varmistaa kansallisen lainsäädäntönsä tai kansainvälisten sitoumustensa vuoksi riittävän tietosuojan tason.²⁴ Jollei tällaista tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä ole tehty, unioniin sijoittautunut henkilötietojen viejä voi toteuttaa tällaisen siirron vain, jos se on toteuttanut asianmukaiset suojatoimet, jotka voivat perustua muun muassa komission antamiin tietosuoja koskeviin vakiolausekkeisiin, ja jos rekisteröidyillä on käytettävissään täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia ja tehokkaita oikeussuojakeinoja.²⁵

Lisäksi yleisessä tietosuojasetuksessa vahvistetaan täsmällisesti edellytykset, joiden vallitessa tällainen siirto voi tapahtua siinä tapauksessa, että tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä ei ole tehty eikä asianmukaisia suojatoimia ole toteutettu.²⁶

Itävallassa asunut Itävallan kansalainen Maximillian Schrems oli käyttänyt Facebookia vuodesta 2008. Facebook Ireland siirsi Schremsin, kuten muidenkin unionin alueella asuvien Facebookin käyttäjien, henkilötiedot kokonaan tai osittain käsiteltäviksi Facebook Inc:lle kuuluville palvelimille, jotka sijaitsivat Yhdysvaltojen alueella. Schrems teki Irlannin tietosuoja valtuutetulle kantelun, jossa hän pääasiallisesti vaati tällaisten siirtojen kieltämistä. Hän väitti, että Yhdysvalloissa voimassa olevat oikeussäännöt ja käytännöt eivät takaa sinne siirretyille tiedoille riittävää suojaa viranomaisten tietoihin pääsyä vastaan. Kyseinen kantelu hylättiin erityisesti sillä perusteella, että komissio oli

²³ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679 (EUVL 2016, L 119, s. 1).

²⁴ Yleisen tietosuojasetuksen 45 artikla.

²⁵ Yleisen tietosuojasetuksen 46 artiklan 1 kohta ja 2 kohdan c alakohhta.

²⁶ Yleisen tietosuojasetuksen 49 artikla.

päätöksessään 2000/520 (ns. safe harbor -päätös)²⁷ todennut, että Yhdysvalloissa taataan riittävä tietosuojan taso. Unionin tuomioistuin, jolle High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) oli esittänyt ennakkoratkaisupyynnön, totesi 6.10.2015 antamassaan tuomiossa kyseisen päätöksen pätemättömäksi (jäljempänä Schrems I -tuomio).²⁸

Schrems I -tuomion ja sen johdosta, että irlantilainen tuomioistuin oli kumonnut Schremsin kantelun hylkäämisestä tehdyn päätöksen, Irlannin valvontaviranomainen kehotti Schremsiä muotoilemaan kantelunsa uudelleen, kun otettiin huomioon, että unionin tuomioistuin oli todennut päätöksen 2000/520 pätemättömäksi. Schrems väitti uudelleen muotoillussa kantelussaan, että Yhdysvallat ei tarjonnut kyseiseen maahan siirretyille tiedoille riittävää suojaa. Hän vaati, että hänen henkilötietojensa siirrot unionista Yhdysvaltoihin, jotka Facebook Ireland oli toteuttanut päätöksen 2010/87²⁹ liitteessä olevien tietosuoja koskevien vakiolausekkeiden perusteella, jatkossa kielletään tai niitä lykätään. Koska Irlannin valvontaviranomainen katsoi, että Schremsin kantelun käsittely riippuu erityisesti päätöksen 2010/87 pätevydestä, se saattoi High Courtissa (ylin tuomioistuin, Irlanti) vireille menettelyn, jotta High Court esittäisi tämän kysymyksen unionin tuomioistuimelle. Kyseisen menettelyn aloittamisen jälkeen komissio antoi päätöksen 2016/1250 EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävydestä (ns. Privacy Shield -päätös).³⁰

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyi ennakkoratkaisupyynnössään unionin tuomioistuimelta, onko yleinen tietosuoja-asetus sovellettavissa henkilötietojen siirtoihin, jotka perustuvat päätöksessä 2010/87 oleviin tietosuoja koskeviin vakiolausekkeisiin, millaista tietosuojan tasoa kyseisessä asetuksessa edellytetään tällaisen siirron yhteydessä, ja mitä velvollisuuksia valvontaviranomaisilla on tässä yhteydessä. Lisäksi High Court esitti kysymyksen sekä päätöksen 2010/87 että päätöksen 2016/1250 pätevydestä.

Unionin tuomioistuin totesi antamassaan tuomiossa, että päätöksen 2010/87 tarkastelussa perusoikeuskirjan kannalta ei ollut tullut esiin mitään seikkaa, joka vaikuttaisi tämän päätöksen pätevyYTEEN. Se totesi kuitenkin, että päätös 2016/1250 on pätemätön.

Unionin tuomioistuin katsoi ensiksi, että unionin oikeutta ja erityisesti yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan henkilötietojen siirtoon, jonka jäsenvaltioon sijoittautunut talouden toimija toteuttaa kaupallisessa tarkoituksessa siirtämällä tiedot kolmanteen maahan sijoittautuneelle talouden toimijalle, vaikka kyseisen kolmannen maan viranomaiset

²⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti yksityisyyden suojaa koskevien safe harbor -periaatteiden antaman suojan riittävydestä ja niihin liittyvistä Yhdysvaltojen kauppaministeriön julkaisemista tavallisimmista kysymyksistä 26.7.2000 tehty komission päätös (EYVL 2000, L 215, s. 7).

²⁸ Tuomio 6.10.2015, Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#)).

²⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisista mallisopimuslausekkeista henkilötietojen siirtoa varten kolmansien maihin sijoittautuneille henkilötietojen käsittelijöille 5.2.2010 annettu komission päätös (EUVL 2010, L 39, s. 5), sellaisena kuin se on muutettuna 16.12.2016 annetulla komission täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2016/2297 (EUVL 2016, L 344, s. 100).

³⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY nojalla EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävydestä 12.7.2016 annettu komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2016/1250 (EUVL 2016, L 207, s. 1).

voivat tämän siirron aikana tai sen jälkeen käsitellä näitä tietoja yleistä turvallisuutta, puolustusta ja valtion turvallisuutta varten. Se täsmensi, että kolmannen maan viranomaisten harjoittama tämäntyyppinen tietojen käsittely ei voi sulkea tällaista siirtoa asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Siltä osin kuin kyse on tällaisen siirron yhteydessä vaadittavasta suojan tasosta, unionin tuomioistuin katsoi, että yleisen tietosuojaa-asetuksen säännöksissä tätä varten säädetyt vaatimuksia, jotka koskevat asianmukaisia suojatoimia, täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia ja tehokkaita oikeussuojakeinoja, on tulkittava siten, että henkilöiden, joiden henkilötietoja siirretään kolmanteen maahan tietosuojaa koskevien vakiolausekkeiden perusteella, on saatava edukseen sellainen tietosuojan taso, joka pääosiltaan vastaa tasoa, joka kyseisellä asetuksella, luettuna perusoikeuskirjan valossa, taataan unionissa. Tässä yhteydessä se täsmensi, että tämän suojan tason arvioinnissa on otettava huomioon sekä unioniin sijoittautuneen tietojen viejän ja asianomaiseen kolmanteen maahan sijoittautuneen siirron vastaanottajan välillä sovitut sopimusmääräykset että – siltä osin kuin kyse on tämän kolmannen maan viranomaisten mahdollisesta pääsystä näin siirrettyihin henkilötietoihin – tämän maan oikeusjärjestelmään liittyvät merkitykselliset tekijät.

Siltä osin kuin kyse on valvontaviranomaisille tällaisen siirron yhteydessä kuuluvista velvollisuuksista, unionin tuomioistuin katsoi, että jollei komissio ole pätevästi tehnyt tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä, kyseisten viranomaisten on keskeytettävä tai kieltettävä henkilötietojen siirto kolmanteen maahan, jos ne katsovat kaikkien tämän siirron olosuhteiden valossa, että tietosuojaa koskevia vakiolausekkeitä ei noudateta tai voida noudattaa tässä maassa ja että unionin oikeudessa vaadittua siirrettyjen tietojen suojaa ei voida varmistaa muilla keinoilla, ellei unioniin sijoittautunut rekisterinpitäjä tai sen henkilötietojen käsittelijä itse ole keskeyttänyt tai lopettanut siirtoa.

Unionin tuomioistuin tarkasteli tämän jälkeen päätöksen 2010/87 pätevyyttä. Sen mukaan päätöksen pätevyyttä ei saata kyseenalaiseksi pelkästään se seikka, että siihen sisältyvät tietosuojaa koskevat vakiolausekkeet eivät sopimusluonteisuutensa vuoksi sido sen kolmannen maan viranomaisia, johon tietoja voitaisiin siirtää. Sen sijaan se täsmensi, että pätevyys riippuu siitä, sisältyykö mainittuun päätökseen tehokkaita mekanismeja, joilla voidaan käytännössä varmistaa, että unionin oikeudessa edellytettyä tietosuojan tasoa noudatetaan ja että tällaisiin lausekkeisiin perustuvat henkilötietojen siirrot keskeytetään tai kielletään, jos näitä lausekkeitä rikotaan tai niiden noudattaminen on mahdotonta. Unionin tuomioistuin totesi, että päätöksessä 2010/87 otetaan käyttöön tällaiset mekanismit. Tältä osin se korosti erityisesti, että kyseisessä päätöksessä asetetaan tietojen viejälle ja siirron vastaanottajalle velvollisuus ennalta varmistaa, että asianomaisessa kolmannessa maassa noudatetaan tätä tietosuojan tasoa, ja että päätöksessä asetetaan siirron vastaanottajalle velvollisuus ilmoittaa tietojen viejälle, jos se ei mahdollisesti voi noudattaa tietosuojaa koskevia vakiolausekkeitä, jolloin viimeksi mainitun on keskeytettävä tietojen siirto ja/tai irtisanottava ensiksi mainitun kanssa tehty sopimus.

Unionin tuomioistuin tarkasteli lopuksi päätöksen 2016/1250 pätevyyttä niiden vaatimusten kannalta, jotka johtuvat yleisestä tietosuojaa-asetuksesta, luettuna perusoikeuskirjan niiden määräysten valossa, joilla taataan yksityis- ja perhe-elämän suoja, henkilötietojen suoja ja oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan. Tältä osin se totesi, että kyseisessä päätöksessä vahvistetaan päätöksen 2000/520 tavoin kansallisen turvallisuuden ja yleisen edun tai Yhdysvaltojen sisäisen lainsäädännön vaatimusten ensisijaisuus, mikä mahdollistaa puuttumisen niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden tiedot siirretään tähän kolmanteen maahan. Unionin tuomioistuimen mukaan Yhdysvaltojen sisäisestä säännöstöstä, joka koskee Yhdysvaltojen viranomaisien pääsyä unionista Yhdysvaltoihin siirrettyihin henkilötietoihin ja näiden tietojen käyttöä, johtuvia henkilötietojen suojan rajoituksia, joita komissio oli arvioinut päätöksessä 2016/1250, ei ole rajattu tavalla, joka täyttäisi vaatimukset, jotka pääosiltaan vastaavat unionin oikeudessa suhteellisuusperiaatteesta johdettavia vaatimuksia, koska kyseisiin säännöksiin perustuvia tarkkailuohjelmia ei ole rajattu vain täysin välttämättömään. Unionin tuomioistuin totesi kyseiseen päätökseen sisältyvien toteamusten perusteella, että eräiden tarkkailuohjelmien osalta kyseisestä säännöstöstä ei millään tavoin ilmene, että siihen sisältyvään tällaisten ohjelmien käyttöönottoa koskevan valtuutukseen olisi liitetty rajoituksia tai että ei-yhdysvaltalaisia henkilöitä varten, joita nämä ohjelmat mahdollisesti koskevat, olisi olemassa suojatoimia. Unionin tuomioistuin lisäsi, että vaikka kyseisessä säännöstössä asetetaan vaatimuksia, joita Yhdysvaltojen viranomaisien on tarkkailuohjelmia täytäntöön pannesaan noudatettava, siinä ei anneta rekisteröidyille täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia, joihin he voisivat vedota Yhdysvaltojen viranomaisia vastaan tuomioistuimissa.

Unionin tuomioistuin katsoi tehokasta oikeussuojaa koskevasta vaatimuksesta, että toisin kuin komissio katsoi päätöksessä 2016/1250, nyt kyseessä olevassa päätöksessä tarkoitettu oikeusasiamiesmekanismi ei tarjoa kyseisille henkilöille oikeussuojakeinoa sellaisessa elimessä, joka antaa takeet, jotka pääosiltaan vastaavat unionin oikeudessa edellytetyjä takeita eli toisin sanoen takeet, joilla varmistetaan sekä tällä mekanismilla vahvistetun oikeusasiamiehen riippumattomuus että sellaisten säännösten olemassaolo, joiden nojalla mainittu oikeusasiamies voi tehdä Yhdysvaltojen tiedustelupalveluja sitovia päätöksiä. Kaikista näistä syistä unionin tuomioistuin totesi päätöksen 2016/1250 pätemättömäksi.

Tuomio 2.3.2021 (suuri jaosto), Prokuratuur (Sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saannin edellytykset) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#))

Virossa käynnistettiin H.K:ta vastaan rikosprosessi, jossa häntä syytettiin varkaudesta, toiselle kuuluvan pankkikortin käyttämisestä ja oikeudenkäyntiin osallistuviin henkilöihin kohdistuneesta väkivallasta. Alioikeus määräsi H.K:lle näistä rikoksista kahden vuoden vankeusrangaistuksen. Kyseinen ratkaisu vahvistettiin sittemmin muutoksenhakuasteessa.

Pöytäkirjat, joiden perusteella syyllistyminen kyseisiin rikoksiin todettiin, oli laadittu muun muassa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamisen yhteydessä luotujen henkilötietojen perusteella. Riigikohus (ylin tuomioistuin, Viro), johon H.K. teki kassaatiovalituksen, oli epävarma niiden edellytysten, joilla tutkintaviranomaiset olivat saaneet näitä tietoja, yhteensopivuudesta unionin oikeuden³¹ kanssa.

Epävarmuus koski ensiksi sitä, onko sen ajanjakson pituus, jolta tutkintaviranomaiset olivat saaneet tietoja, kriteeri, jonka perusteella voidaan arvioida kyseisten tietojen saannin muodostaman asianomaisten henkilöiden perusoikeuksiin puuttumisen vakavuutta. Jos siis mainittu ajanjakso on hyvin lyhyt tai saatujen tietojen määrä on hyvin vähäinen, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, voidaanko tällainen perusoikeuksiin puuttuminen oikeuttaa rikollisuuden torjunnalla yleisesti eikä yksinomaan vakavan rikollisuuden torjunnalla. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli epävarma siitä, voidaanko Viron syyttäväviranomaista, kun otetaan huomioon sille kansallisen lainsäädännön nojalla kuuluvat erilaiset tehtävät, pitää tuomiossa Tele2 ja Watson ym.³² tarkoitettuna riippumattomana hallintoviranomaisena, joka voi antaa tutkintaviranomaiselle luvan saada kyseessä olevia tietoja.

Unionin tuomioistuin totesi suuressa jaostossa antamassaan tuomiossa, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä, kun sitä luetaan perusoikeuskirjan valossa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa annetaan viranomaisille oikeus saada sellaisia liikenne- ja paikkatietoja, jotka ovat omiaan antamaan tietoja sähköisen viestintävälineen käyttäjän harjoittamasta viestinnästä tai tämän käyttämien päätelaitteiden sijainnista ja joista voidaan tehdä täsmällisiä tämän yksityiselämää koskevia päätelmiä, rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa varten ilman, että kyseinen tietojen saanti rajoitetaan koskemaan vain menettelyjä, joilla pyritään torjumaan vakavaa rikollisuutta tai ehkäisemään yleiseen turvallisuuteen kohdistuvia vakavia uhkia. Unionin tuomioistuimen mukaan tämä ei riipu sen ajanjakson pituudesta, jolta mainittujen tietojen saantia pyydetään, eikä tällaiselta ajanjaksolta saatavilla olevien tietojen määrästä tai luonteesta. Unionin tuomioistuin katsoi lisäksi, että sama direktiivi, kun sitä luetaan perusoikeuskirjan valossa, on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa annetaan syyttäväviranomaiselle toimivalta myöntää muulle viranomaiselle lupa saada liikenne- ja paikkatietoja rikostutkintaa varten.

Mitä tulee edellytyksiin, joilla kansallisille viranomaisille on sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin³³ nojalla annettava oikeus saada sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien säilyttämiä liikenne- ja paikkatietoja rikosten ehkäisemistä, tutkimista, selvittämistä ja syyteharkintaa varten, unionin tuomioistuin muistutti siitä, mitä se oli

³¹ Tarkemmin sanottuna henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL 2002, L 201, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL 2009, L 337, s. 11; jäljempänä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi), 15 artiklan 1 kohdan kanssa, kun sitä luetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 7, 8 ja 11 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa.

³² Tuomio 21.12.2016, Tele2 Sverige ja Watson ym. (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#), 120 kohta).

³³ Direktiivin 2002/58 15 artiklan 1 kohta.

todennut tuomiossa La Quadrature du Net ym.³⁴ Kyseisessä direktiivissä sallitaan se, että jäsenvaltiot toteuttavat muun muassa kansallisen turvallisuuden vuoksi lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla rajoitetaan kyseisessä direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuutta ja erityisesti velvollisuutta taata viestinnän ja liikennetietojen luottamuksellisuus³⁵, ainoastaan, jos unionin oikeuden yleisiä periaatteita, joihin kuuluu suhteellisuusperiaate, ja perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia noudatetaan.³⁶ Tässä yhteydessä direktiivi on esteenä lainsäädännöllisille toimenpiteille, joilla asetetaan sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajille velvollisuus säilyttää ehkäisevästi liikenne- ja paikkatietoja yleisesti ja erotuksetta.

Siltä osin kuin kyse on kyseessä olevalla säännöstöllä tavoitellusta rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa koskevasta tavoitteesta, unionin tuomioistuin totesi, että ainoastaan vakavan rikollisuuden torjuminen ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäiseminen voivat suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeuttaa sen, että viranomaiset saavat oikeuden saada liikenne- ja paikkatietoja, joista voidaan tehdä täsmällisiä asianomaisten henkilöiden yksityiselämää koskevia päätelmiä ilman että muista tietojen saantia koskevan pyynnön oikeasuhtaisuutta koskevista tekijöistä, kuten sen ajanjakson pituudesta, jolta tällaisten tietojen saantia pyydetään, voisi seurata, että tällainen tietojen saanti voidaan oikeuttaa rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa yleisesti koskevalla tavoitteella.

Siltä osin kuin kyse on syyttäväviranomaisen toimivallasta myöntää muulle viranomaiselle lupa saada liikenne- ja paikkatietoja rikostutkintaa varten, unionin tuomioistuin muistutti, että niiden edellytysten, joiden nojalla sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on annettava toimivaltaisille kansallisille viranomaisille hallussaan olevia tietoja, määrittäminen kuuluu kansallisen oikeuden alaan. Oikeasuhteisuutta koskevan edellytyksen täyttämiseksi tällaisessa säännöksessä on joka tapauksessa säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisten toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä, joissa asetetaan vähimmäisvaatimukset, jotta henkilöillä, joiden henkilötiedoista on kyse, on riittävät takeet, joiden avulla heidän henkilötietojensa voidaan tehokkaasti suojata väärinkäytön vaaroilta. Kyseisen säännösten on oltava kansallisessa oikeudessa laillisesti sitova, ja siinä on erityisesti mainittava, missä olosuhteissa ja millä edellytyksin tällaisten tietojen käsittelyä koskeva toimenpide voidaan toteuttaa, jotta taataan, että henkilön oikeuksiin puuttuminen rajoittuu täysin välttämättömään.

Unionin tuomioistuimen mukaan sen takaamiseksi, että näitä edellytyksiä noudatetaan käytännössä täysimääräisesti, on olennaista se, että toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oikeus saada säilytettyjä tietoja edellyttää joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen etukäteisvalvontaa ja sitä, että kyseisen

³⁴ Tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#), 166–169 kohta).

³⁵ Direktiivin 2002/58/EY 5 artiklan 1 kohta.

³⁶ Erityisesti perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artikla sekä 52 artiklan 1 kohta.

tuomioistuimen tai elimen ratkaisu annetaan perustellusta pyynnöstä, jonka nämä viranomaiset esittävät rikoksen estämis-, selvittämis- tai syyteharkintamenettelyssä. Asianmukaisesti perustellussa kiireellisessä tapauksessa valvonta on suoritettava viipymättä.

Tältä osin unionin tuomioistuin täsmensi, että etukäteisvalvonta edellyttää muun muassa sitä, että mainitun valvonnan suorittamisesta vastaavalla tuomioistuimella tai elimellä on kaikki valtuudet ja kaikki takeet, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että kyseessä olevat eri intressit ja oikeudet sovitetaan yhteen. Rikostutkinnan osalta tällainen valvonta edellyttää sitä, että kyseinen tuomioistuin tai elin pystyy turvaamaan oikeudenmukaisen tasapainon yhtäältä rikollisuuden torjumiseksi tehtävän tutkinnan tarpeisiin liittyvien intressien ja toisaalta henkilöiden, joita tietojensaanti koskee, yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojelua koskevien perusoikeuksien välillä. Jos valvonnan suorittaa tuomioistuimen sijaan riippumaton hallinnollinen elin, tällaisella elimellä on oltava asema, jossa se voi suorittaa tehtävänsä objektiivisesti ja puolueettomasti, ja sen on tätä varten oltava suojattu kaikelta ulkopuoliselta vaikuttamiselta.

Unionin tuomioistuimen mukaan riippumattomuutta koskeva vaatimus, joka etukäteisvalvonnasta vastaavan viranomaisen on täytettävä, edellyttää sitä, että kyseinen viranomainen on ulkopuolinen siihen viranomaiseen nähden, joka pyytää kyseisten tietojen saantia, jotta ensiksi mainittu voi suorittaa kyseisen valvonnan objektiivisesti ja puolueettomasti suojattuna kaikelta ulkopuoliselta vaikuttamiselta. Erityisesti rikosasioissa riippumattomuuden vaatimus tarkoittaa, että etukäteisvalvonnasta vastaava viranomainen ei yhtäältä osallistu kyseisen rikostutkinnan suorittamiseen ja toisaalta on neutraalissa asemassa rikosprosessin asianosaisiin nähden. Näin ei ole syyttäväviranomaisen, joka Viron syyttäväviranomaisen tapaan johtaa tutkintamenettelyä ja tarvittaessa ajaa virallista syytettä, tapauksessa. Tästä seuraa, että syyttäväviranomainen ei voi suorittaa edellä mainittua etukäteisvalvontaa.

Tuomio 6. 10.2020 (suuri jaosto), Privacy International (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) ja tuomio 6. 10.2020, La Quadrature du Net ym. (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#))

Unionin tuomioistuin on viime vuosina useissa tuomiossa lausunut henkilötietojen säilyttämisestä ja oikeudesta saada niitä sähköisen viestinnän alalla.³⁷ Tästä seurannut

³⁷ Unionin tuomioistuin totesi 8.4.2014 antamassaan tuomiossa Digital Rights Ireland ym. (C-293/12 ja C-594/12, [EU:C:2014:238](#)) pätemättömäksi yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai yleisten viestintäverkkojen yhteydessä tuotettavien tai käsiteltävien tietojen säilyttämisestä ja direktiivin 2002/58/EY muuttamisesta 15.3.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/24/EY (EUVL 2006, L 105, s. 54) sillä perusteella, että Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja) taattu ihmisen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttumista, jota tässä direktiivissä säädetty liikenne- ja paikkatietojen säilyttämistä koskeva yleinen velvollisuus merkitsi, ei ollut rajoitettu täysin välttämättömään. Tämän jälkeen unionin tuomioistuin tulkitsi 21.12.2016 antamassaan tuomiossa Tele2 Sverige ja Watson ym. (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#)) henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL 2002, L 201, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL 2009, L 337, s. 11; jäljempänä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi), 15 artiklan 1 kohtaa. Kyseisessä

oikeuskäytäntö, erityisesti tuomio Tele2 Sverige ja Watson ym., jossa unionin tuomioistuin katsoi muun muassa, että jäsenvaltiot eivät voi asettaa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajille velvollisuutta säilyttää liikenne- ja paikkatietoja yleisesti ja erotuksetta, on aiheuttanut huolta eräille valtioille, jotka pelkäävät, että niiltä on evätty väline, jota ne pitävät tarpeellisenä kansallisen turvallisuuden takaamiseksi ja rikollisuuden torjumiseksi.

Investigatory Powers Tribunalin (tutkintavaltuuksia koskevia asioita käsittelevä tuomioistuin, Yhdistynyt kuningaskunta) (Privacy International, C-623/17), Conseil d'État'n (ylin hallintotuomioistuin, Ranska) (La Quadrature du Net ym., yhdistetyt asiat C-511/18 ja C-512/18) ja Cour constitutionnelle (perustuslakituomioistuin, Belgia) (Ordre des barreaux francophones et germanophone ym., C-520/18) käsiteltäviksi saatettiin tällaisen oikeustilan vallitessa asioita, jotka koskivat tiettyjen jäsenvaltioiden näillä aloilla antamien sellaisten säännösten lainmukaisuutta, joissa säädetään erityisesti sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien velvollisuudesta toimittaa käyttäjien liikenne- ja paikkatietoja viranomaiselle tai säilyttää kyseiset tiedot yleisesti tai erotuksetta.

Unionin tuomioistuin totesi suuressa jaostossa 6.10.2020 antamissaan kahdessa tuomiossa ensinnäkin, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä sovelletaan kansallisiin säännöksiin, joissa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajille asetetaan kansallisen turvallisuuden takaamiseksi ja rikollisuuden torjumiseksi velvollisuus käsitellä henkilötietoja esimerkiksi toimittamalla henkilötietoja viranomaisille tai säilyttämällä niitä. Unionin tuomioistuin vahvisti lisäksi tuomioon Tele2 Sverige ja Watson ym. perustuvan oikeuskäytäntönsä liikenne- ja paikkatietojen yleisen ja erotuksetta tapahtuvan säilyttämisen kohtuuttomuudesta ja täsmensi samalla muun muassa sen toimivallan laajuutta, joka kyseisessä direktiivissä annetaan jäsenvaltioille tällaisten tietojen edellä mainittuihin tarkoituksiin tapahtuvan säilyttämisen osalta.

Unionin tuomioistuin pyrkii ensinnäkin hälventämään kyseisten asioiden yhteydessä esitetyt epäilykset sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin sovellettavuudesta. Useat unionin tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia esittäneet jäsenvaltiot olivat näet esittäneet tästä eriävän mielipiteen. Ne olivat väittäneet muun muassa, ettei kyseistä direktiiviä sovelleta kyseessä oleviin kansallisiin säännöksiin, koska näiden tarkoituksena on kansallisen turvallisuuden takaaminen, joka kuuluu niiden yksinomaiseen toimivaltaan, kuten etenkin SEU 4 artiklan 2 kohdan kolmas virke osoittaa. Unionin tuomioistuin katsoi kuitenkin, että kansalliset säännökset, joiden mukaan sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on säilytettävä liikenne- ja paikkatietoja tai toimitettava niitä kansallisille turvallisuus- ja turvallisuusviranomaisille tällaista tarkoitusta varten, kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.

artiklassa jäsenvaltioille annetaan toimivalta toteuttaa – muun muassa kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvistä syistä – ”lainsäädännöllisiä toimenpiteitä” tiettyjen direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuuden rajoittamiseksi. Unionin tuomioistuin tulkitsi 2.10.2018 antamassaan tuomiossa Ministerio Fiscal (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)) samaa 15 artiklan 1 kohtaa asiassa, joka koski viranomaisten oikeutta saada sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskevia tietoja.

Unionin tuomioistuin muistutti niinikään, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä³⁸ ei sallita sitä, että sähköisen viestinnän ja siihen liittyvien tietojen luottamuksellisuuden takaamista koskevasta periaatteellisesta velvollisuudesta ja näiden tietojen tallentamista koskevasta kiellosta poikkeamisesta tulisi sääntö. Tämä merkitsee sitä, että kyseisessä direktiivissä sallitaan se, että jäsenvaltiot toteuttavat muun muassa kansallisen turvallisuuden vuoksi lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla rajoitetaan kyseisessä direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuutta ja erityisesti velvollisuutta taata viestinnän ja liikennetietojen luottamuksellisuus³⁹, ainoastaan, jos unionin oikeuden yleisiä periaatteita – mukaan lukien suhteellisuusperiaate – ja perusoikeuskirjassa⁴⁰ taattuja perusoikeuksia noudatetaan.

Unionin tuomioistuin katsoi yhtäältä asiassa *Privacy International*, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, on esteenä sellaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on kansallisen turvallisuuden takaamiseksi siirrettävä liikenne- ja paikkatietoja yleisesti ja erotuksetta turvallisuus- ja tiedustelupalveluille. Toisaalta unionin tuomioistuin katsoi yhdistetyissä asioissa *La Quadrature du Net ym.* ja asiassa *Ordre des barreaux francophones et germanophone ym.*, että sama direktiivi on esteenä sellaisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joilla sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat veloitetaan ennakoivasti säilyttämään liikenne- ja paikkatietoja yleisesti ja erotuksetta. Tällaiset yleiset ja erotuksettomat velvoitteet toimittaa ja säilyttää tällaisia tietoja merkitsevät nimittäin erityisen vakavaa puuttumista

perusoikeuskirjassa taattuihin perusoikeuksiin ilman, että niiden henkilöiden, joiden tietoja asia koskee, toiminta liittyisi kyseisellä lainsäädännöllä tavoiteltuun päämäärään. Unionin tuomioistuin tulkitsi yleisen tietosuoja-asetuksen⁴¹ 23 artiklan 1 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan valossa, analogisesti siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan yhteyttä yleisölle tarkoitettuihin verkkoviestintäpalveluihin tarjoavien toimijoiden ja hosting-palvelujen tarjoajien on säilytettävä yleisesti ja erotuksetta muun muassa kyseisiin palveluihin liittyvät henkilötiedot.

Unionin tuomioistuin katsoi sitä vastoin, että tilanteissa, joissa asianomaisen jäsenvaltion kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu vakava uhka, joka osoittautuu todelliseksi ja olemassa olevaksi tai ennakoitavissa olevaksi, sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei ole esteenä sille, että sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat määrätään säilyttämään liikenne- ja paikkatietoja yleisesti ja erotuksetta. Unionin tuomioistuin täsmensi samassa yhteydessä, että joko

³⁸ Direktiivin 2002/58 15 artiklan 1 ja 3 kohta.

³⁹ Direktiivin 2002/58/EY 5 artiklan 1 kohta.

⁴⁰ Erityisesti perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artikla sekä 52 artiklan 1 kohta.

⁴¹ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1).

tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen, jonka ratkaisu on sitova, on voitava kohdistaa päätökseen, jolla tällainen määräys annetaan, tehokasta valvontaa, jolla pyritään tarkastamaan, että kyseessä on jokin näistä tilanteista ja että niitä edellytyksiä ja takeita, joista on säädetävä, noudatetaan. Samojen edellytysten täytyessä mainittu direktiivi ei ole esteenä myöskään kaikkien sähköisten viestintävälineiden käyttäjien tietojen – muun muassa liikenne- ja paikkatietojen – automaattiselle analysoinnille.

Unionin tuomioistuin lisäsi vielä, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei ole esteenä sellaisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, jotka mahdollistavat liikenne- ja paikkatietojen kohdennetun säilyttämisen, joka on objektiivisten ja syrjimättömien seikkojen perusteella rajattu asianomaisten henkilöiden ryhmien mukaan tai maantieteellisen kriteerin avulla täysin välttämättömänä pidettävään ajanjaksoon. Kyseinen direktiivi ei myöskään ole esteenä toimenpiteille, joissa säädetään viestinnän lähteelle annettujen IP-osoitteiden yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä, kunhan säilytysaika on rajoitettu täysin välttämättömään, eikä toimenpiteille, joissa säädetään sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskevien tietojen tällaisesta säilyttämisestä, eikä jäsenvaltioiden tarvitse viimeksi mainitussa tapauksessa rajoittaa säilyttämistä ajallisesti. Mainittu direktiivi ei myöskään ole esteenä sellaiselle lainsäädännölliselle toimenpiteelle, jossa sallitaan palveluntarjoajilla olevien tietojen säilyttämisen nopea varmistaminen tilanteissa, joissa mainitut tiedot on välttämätöntä säilyttää lakisääteisiä säilytysaikoja pidempään vakavien rikosten tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien loukkausten selvittämiseksi, kun nämä rikokset tai loukkaukset on jo todettu tai kun niiden voidaan kohtuudella epäillä tapahtuneen.

Unionin tuomioistuin totesi lisäksi, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei ole esteenä sellaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on kerättävä muun muassa liikenne- ja paikkatietoja reaaliajassa, kunhan niiden kerääminen on rajattu henkilöihin, joiden osalta on olemassa pätevä syy epäillä, että he osallistuvat tavalla tai toisella terrorismiin, ja keräämiseen kohdistuu joko tuomioistuimen tai sellaisen riippumattoman hallinnollisen elimen, jonka ratkaisu on sitova, suorittama etukäteisvalvonta, jolla varmistetaan, että tällainen tietojen kerääminen reaaliajassa sallitaan ainoastaan täysin välttämättömän rajoissa. Kiireellisessä tapauksessa valvonta on suoritettava viipymättä.

Unionin tuomioistuin tarkasteli vielä kysymystä unionin oikeuden vastaiseksi todetun kansallisen säännösten ajallisten vaikutusten pysyttämisestä. Se katsoi tältä osin, että kansallinen tuomioistuin ei voi soveltaa kansallisen oikeutensa säännöstä, jossa sille annetaan toimivalta rajoittaa ajallisesti sellaisen lainvastaisuutta koskevan toteamuksen vaikutuksia, joka sen on kyseisen oikeuden nojalla tehtävä kansallisesta lainsäädännöstä, jonka mukaan sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on säilytettävä yleisesti ja erotuksetta liikenne- ja paikkatietoja ja jonka on todettu olevan ristiriidassa

sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin, kun sitä luetaan perusoikeuskirjan valossa, kanssa.

Jotta kansalliselle tuomioistuimelle voitiin antaa hyödyllinen vastaus, unionin tuomioistuin huomautti tämän jälkeen, että sellaisten todisteiden, jotka on hankittu unionin oikeuden vastaisella tietojen säilyttämisellä, hyväksyttävyyys ja arviointi rikosprosessissa, joka on pantu vireille vakavista rikoksista epäiltyjä henkilöitä vastaan, kuuluu unionin oikeuden nykytilassa yksinomaan kansallisen oikeuden soveltamisalaan. Unionin tuomioistuin täsmensi kuitenkin, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä, tulkittuna tehokkuusperiaatteen valossa, edellytetään, että kansallinen rikostuomioistuin jättää tällaisessa rikosprosessissa huomiotta todisteet, jotka on hankittu unionin oikeuden vastaisella liikenne- ja paikkatietojen yleisellä ja erotuksetta tapahtuvalla säilyttämisellä, jos rikoksista epäillyt henkilöt eivät voi tehokkaasti ilmaista käsitystään näistä todisteista.

Tuomio 5.4.2022 (suuri jaosto), Commissioner of An Garda Síochána ym. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#))

Supreme Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) esitti ennakkoratkaisupyynnön siviilioikeudellisessa menettelyssä, jonka oli pannut vireille henkilö, joka oli tuomittu elinkautiseen vankeusrangaistukseen Irlannissa tehdystä murhasta. Kyseinen henkilö katsoi, että eräät sähköisen viestinnän yhteydessä syntyvien tietojen säilyttämistä koskevat kansallisen lain säännökset olivat ristiriidassa unionin oikeuden kanssa.⁴² Sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat olivat kyseisen lain⁴³ nojalla säilyttäneet kyseisen rikoksesta tuomitun henkilön puheluiden liikenne- ja paikkatiedot ja antaneet ne poliisiin käyttöön. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli epävarma erityisesti siitä, onko näiden tietojen yleistä ja erotuksetta tapahtuvaa säilyttämistä vakavan rikollisuuden torjunnan yhteydessä koskeva järjestelmä sopusoinnussa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin⁴⁴, luettuna perusoikeuskirjan⁴⁵ valossa, kanssa.

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto vahvisti tuomioon *La Quadrature du Net* ym. perustuvan oikeuskäytännön ja täsmensi samalla sen ulottuvuutta muistuttaen, että sähköiseen viestintään liittyvien liikenne- ja paikkatietojen yleinen ja erotuksetta tapahtuva säilyttäminen ei ole sallittua vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien estämiseksi. Unionin tuomioistuin vahvisti myös tuomioon *Prokuratuur* (Sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saannin

⁴² Vuoden 2011 viestintälaki (tietojen säilyttäminen) (Communication (Retention of Data) Act 2011). Kyseinen laki annettiin yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai yleisten viestintäverkkojen yhteydessä tuotettavien tai käsiteltävien tietojen säilyttämisestä ja direktiivin 2002/58/EY muuttamisesta 15.3.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/24/EY (EUVL 2006, L 105, s. 54) saattamiseksi osaksi Irlannin oikeusjärjestystä.

⁴³ Laissa sallittiin kaikkien tilaajien liikenne- ja paikkatietojen ennaltaehkäisevä, yleinen ja erotuksetta tapahtuva säilyttäminen kahden vuoden ajan muistakin syistä kuin kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

⁴⁴ Tarkemmin sanottuna direktiivin 2002/58 15 artiklan 1 kohta.

⁴⁵ Erityisesti perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artikla ja 52 artiklan 1 kohta.

edellytykset)⁴⁶ perustuvan oikeuskäytännön erityisesti siltä osin kuin kyse on velvollisuudesta asettaa sen edellytykseksi, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset saavat mainittuja tietoja, etukäteisvalvonta, jonka suorittaa joko tuomioistuin tai hallinnollinen elin, joka on riippumaton poliisivirkamieheen nähden.

Unionin tuomioistuin katsoi ensinnäkin, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, on esteenä lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa säädetään ennalta ehkäisevästi liikenne- ja paikkatietojen yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleistä turvallisuutta koskevien vakavien uhkien ehkäisemiseksi. Kun nimittäin otetaan huomioon yhtäältä se, että näiden tietojen säilyttäminen voi tehdä perusoikeuksien⁴⁷ käyttämisen vähemmän houkuttelevaksi, ja toisaalta se, että tällaisesta säilyttämisestä johtuva oikeuksiin puuttuminen on luonteeltaan vakavaa, tällaisten tietojen säilyttämisen on oltava poikkeus eikä sääntö tällä direktiivillä käyttöön otetussa järjestelmässä, eikä tällaisia tietoja voida säilyttää järjestelmällisesti ja jatkuvasti.

Rikollisuutta, vaikka se olisi erityisen vakavaa, ei voida rinnastaa kansallista turvallisuutta koskevaan uhkaan, koska tällainen rinnastaminen voisi merkitä uuden väliluokan käyttöön ottamista kansallisen turvallisuuden ja yleisen turvallisuuden välille, jotta ensin mainittuun liittyviä vaatimuksia voitaisiin soveltaa viimeksi mainittuun.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei sen sijaan ole esteenä sellaisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa säädetään vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleistä turvallisuutta koskevien vakavien uhkien ehkäisemiseksi liikenne- ja paikkatietojen kohdennetusta säilyttämisestä, joka on objektiivisilla ja syrjimättömillä perusteilla rajattu rekisteröityjen muodostamien ryhmien mukaan tai maantieteellisen kriteerin avulla ajanjaksoksi, joka on rajoitettu täysin välttämättömään mutta jota voidaan jatkaa. Se lisää, että tällaisella säilyttämistoimenpiteellä, joka koskee paikkoja tai infrastruktuureja, joissa käy tai joita käyttää säännöllisesti suuri määrä ihmisiä, tai strategisia paikkoja, kuten lentoasemia, rautatieasemia, merisatamia tai tietullialueita, annetaan toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuus kerätä tietoja sellaisten henkilöiden läsnäolosta näillä paikoilla tai maantieteellisillä alueilla, jotka käyttävät siellä sähköistä viestintävälinettä, ja tehdä tiedoista vakavan rikollisuuden torjumiseksi päätelmiä tällaisten henkilöiden läsnäolosta ja toiminnasta tällaisilla paikoilla tai maantieteellisillä alueilla. Joka tapauksessa se, että on mahdollisesti vaikea määrittää tarkasti niitä tilanteita ja edellytyksiä, joissa tai joiden toteutuessa kohdennettu säilyttäminen voidaan toteuttaa, ei voi oikeuttaa jäsenvaltioita säättämään liikenne- ja paikkatietojen yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä.

Kyseinen direktiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei myöskään ole esteenä sellaisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa säädetään samassa tarkoituksessa

⁴⁶ Tuomio 2.3.2021, Prokuratuur (Sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saannin edellytykset) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)).

⁴⁷ Vahvistettu perusoikeuskirjan 7–11 artiklassa.

yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta liittymille annettujen IP-osoitteiden – vain täysin välttämättömään ajanjaksoon rajatusta – säilyttämisestä sekä sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskevien tietojen säilyttämisestä. Unionin tuomioistuin täsmensi viimeksi mainitun seikan osalta erityisesti, ettei sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi eikä mikään muukaan unionin oikeuden toimi ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka tavoitteena on vakavan rikollisuuden torjunta ja jonka nojalla etukäteen maksetun SIM-kortin kaltaisen sähköisen viestintävälineen hankinta edellyttää sellaisten virallisten asiakirjojen tarkistamista, jotka osoittavat ostajan henkilöllisyyden, ja sitä, että myyjä rekisteröi näin saadut tiedot, ja jossa säädetään, että myyjällä on tarvittaessa velvollisuus antaa nämä tiedot toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

Sama pätee myös sellaisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, joissa samoin vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäisemiseksi säädetään siitä, että sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat määrätään toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä, johon kohdistuu tehokas tuomioistuinvalvonta, varmistamaan nopeasti kyseisten palveluntarjoajien käytössä olevien liikenne- ja paikkatietojen säilyttäminen (quick freeze) tietyn ajan. Ainoastaan vakavan rikollisuuden torjunta ja varsinkin kansallisen turvallisuuden takaaminen voivat näet oikeuttaa tällaisen säilyttämisen, sillä edellytyksellä, että kyseessä oleva toimenpide ja mahdollisuus saada näin säilytettyjä tietoja rajataan ehdottoman välttämättömään. Unionin tuomioistuin muistutti, että tällainen säilyttämisen nopea varmistaminen voidaan ulottaa koskemaan muihin kuin sellaisiin henkilöihin liittyviä liikenne- ja paikkatietoja, joiden epäillään suunnitelleen vakavaa rikosta tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvaa loukkausta taikka syyllistyneen tällaiseen rikokseen tai loukkaukseen, mikäli kyseisillä tiedoilla voidaan objektiivisten ja syrjimättömien seikkojen perusteella myötävaikuttaa tällaisen rikoksen tai tällaisen kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan loukkauksen selvittämiseen; tällaisia tietoja ovat esimerkiksi rikoksen uhria ja hänen sosiaalista tai ammatillista lähipiiriään koskevat tiedot.

Unionin tuomioistuin totesi kuitenkin tämän jälkeen, että kaikissa edellä mainituissa toimenpiteissä on varmistettava selvin ja täsmällisin säännöin, että kyseessä olevien tietojen säilyttämisen ehtona on, että näihin toimenpiteisiin liittyviä aineellisia ja menettelyllisiä edellytyksiä noudatetaan, ja että asianomaisilla henkilöillä on tehokkaat takeet väärinkäytön riskiä vastaan. Liikenne- ja paikkatietojen säilyttämiseen liittyviä eri toimenpiteitä voidaan kansallisen lainsäätäjän näin tahtoessa ja ehdottoman välttämättömyyden rajoja noudattaen soveltaa yhdessä.

Unionin tuomioistuin täsmensi lisäksi, että vakavan rikollisuuden torjumiseksi tällaisten yleisesti ja erotuksetta säilytettyjen tietojen saannin salliminen kansallista turvallisuutta koskevaan uhkaan vastaamiseksi olisi niiden yleisen edun mukaisten tavoitteiden

hierarkian vastaista, joilla voidaan oikeuttaa sähköisten viestinnän tietosuojadirektiivin⁴⁸ nojalla toteutettava toimenpide. Tämä merkitsisi nimittäin sen sallimista, että tietojen saanti voitaisiin oikeuttaa tavoitteella, joka on tavoitteiden hierarkiassa alempana kuin se, joka oikeutti säilyttämisen, eli kansallisen turvallisuuden suojaaminen, jolloin vaarana siis olisi tehokkaan vaikutuksen vieminen kielloilta säilyttää tietoja yleisesti ja erotuksetta vakavan rikollisuuden torjumisen tarkoituksessa.

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoi, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla poliisin vakavien rikosten tutkinnan ja syytetoimien yhteydessä esittämien, sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien säilyttämien tietojen saantia koskevien pyyntöjen keskitetty käsittely kuuluu poliisivirkamiehelle, myös silloin, kun häntä avustaa poliisin sisäinen yksikkö, jolla on tietty itsenäisyys tehtävänsä suorittaessaan, ja jonka päätökset voivat myöhemmin olla tuomioistuinvalvonnan kohteena. Tällainen virkamies ei nimittäin yhtäältä täytä riippumattomuutta ja puolueettomuutta koskevia vaatimuksia, joita sovelletaan hallintoviranomaiseen, joka harjoittaa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten esittämien tiedonsaanti-pyyntöjen etukäteisvalvontaa, koska hän ei ole ulkopuolinen näihin viranomaisiin nähden. Toisaalta on niin, että vaikka tällaisen virkamiehen päätökseen voidaan kohdistaa tuomioistuinvalvontaa jälkikäteen, tällä jälkikäteisellä valvonnalla ei voida korvata vaatimusta riippumattomasta ja – jollei kyse ole asianmukaisesti perustellusta kiireellisestä tapauksesta – etukäteen tapahtuvasta valvonnasta.

Kolmanneksi unionin tuomioistuin vahvisti oikeuskäytäntönsä, jonka mukaan unionin oikeus on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin rajoittaa ajallisesti sellaisen pätemättömyyttä koskevan toteamuksen vaikutuksia, joka sen on kansallisen oikeuden nojalla tehtävä kansallisesta lainsäädännöstä, jonka mukaan sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on säilytettävä liikenne- ja paikkatiedot yleisesti ja erotuksetta, sen vuoksi, että tällainen lainsäädäntö ei ole yhteensopiva sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin kanssa. Unionin tuomioistuin muistutti kuitenkin, että kysymys tällaisen säilyttämisen avulla hankittujen todisteiden hyväksyttävyydestä kuuluu jäsenvaltioiden menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen mukaisesti kansallisen oikeuden alaan, missä yhteydessä on varmistettava muun muassa vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteiden noudattaminen.

Tuomio 20.9.2022 (suuri jaosto), SpaceNet ja Telekom Deutschland (C-793/19 ja C-794/19, [EU:C:2022:702](#))

Ennakkoratkaisupyyntöt esitti Bundesverwaltungsgericht (liittovaltion ylin hallintotuomioistuin, Saksa), jonka käsiteltäväksi Saksan liittotasavalta oli saattanut

⁴⁸ Tämä hierarkia on vahvistettu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja erityisesti 6.10.2020 annetun tuomion La Quadrature du Net ym. (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#)) 135 ja 136 kohdassa. Kyseisessä hierarkiassa vakavan rikollisuuden torjuminen on alempana kuin kansallisen turvallisuuden takaaminen.

Revision-valituksen kahdesta tuomiosta, joissa oli hyväksytty kahden internetyhteyspalveluja tarjoavan yhtiön – eli SpaceNet AG:n (asia C-793/19) ja Telekom Deutschland GmbH:n (asia C-794/19) – nostamat kanteet. Kyseiset yhtiöt olivat riitauttaneet kanteillaan Saksan lainsäädännössä⁴⁹ asetetun velvoitteen säilyttää asiakkaiden sähköiseen viestintään liittyvät liikenne- ja paikkatiedot.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epävarmuus koski muu muassa sitä, onko sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin⁵⁰, – kun sitä luetaan yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja)⁵¹ ja SEU 4 artiklan 2 kohdan valossa – kanssa sopusoinnussa sellainen kansallinen säännöstö, jossa yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat veloitetaan muun muassa vakavista rikoksista rankaisemiseksi tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan konkreettisen vaaran ehkäisemiseksi säilyttämään yleisesti ja erotuksetta huomattava osa näiden palvelujen loppukäyttäjien liikenne- ja sijaintitiedoista ja jossa säädetään useiden viikkojen säilytysajasta ja säännöistä, joilla pyritään varmistamaan säilytettyjen tietojen tehokas suoja tietojen väärinkäyttöä ja lainvastaista saantia koskevilta vaaroilta.

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto vahvisti tuomioon La Quadrature du Net ym. ja sittemmin tuomioon Commissioner of An Garda Síochána ym.⁵² perustuvan oikeuskäytännön ja täsmensi samalla sen ulottuvuutta. Se muistutti, että sähköiseen viestintään liittyvien liikenne- ja paikkatietojen yleinen ja erotuksetta tapahtuva säilyttäminen ennalta ehkäisevästi ei ole sallittua vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien torjumiseksi.

Unionin tuomioistuin vahvisti aluksi, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä sovelletaan kyseessä olevaan kansalliseen säännöstöön, muistutti tämän jälkeen oikeuskäytännöstään johdettavista periaatteista, ja tutki sitten yksityiskohtaisesti ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esiin tuomat kyseessä olevan kansallisen säännösten ominaispiirteet.

Se totesi ensinnäkin säilytettyjen tietojen laajuudesta, että kyseisessä kansallisessa säännöstyössä säädetty säilyttämisvelvollisuus ulottuu hyvin laajaan joukkoon liikenne- ja paikkatietoja ja koskee lähes kaikkia väestöön kuuluvia henkilöitä, vaikka he eivät olisi edes välillisesti tilanteessa, joka voisi johtaa rikosoikeudellisen menettelyn vireillepanoon. Se esitti myös, että kyseisessä säännöstyössä säädetään liikenne- ja paikkatietojen olennaisen osan, jonka laajuus vastaa suurin piirtein tuomioon La Quadrature du net ym. johtaneessa asiassa säilytettyjen tietojen laajuutta, säilyttämisestä, joka on perustetta edellyttämätöntä, yleistä sekä henkilöllisesti, ajallisesti ja maantieteellisesti erotuksetonta. Unionin tuomioistuin katsoi siten kyseinen

⁴⁹ Televisiinnästä 22.6.2004 annetun lain (Telekommunikationsgesetz) (BGBl. 2004 I, s. 1190), sellaisena kuin sitä sovellettiin pääasiassa, 113 a §:n 1 momentin ja 113 b §:n yhdistetyt säännökset.

⁵⁰ Tarkemmin sanottuna direktiivin 2002/58 15 artiklan 1 kohta.

⁵¹ Perusoikeuskirjan 6–8 ja 11 artikla sekä 52 artiklan 1 kohta.

⁵² Tuomio 5.4.2022, Commissioner of An Garda Síochána ym. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

oikeuskäytäntö huomioon ottaen, että kyseessä olevan kaltaista tietojen säilyttämismenettelyä ei voida pitää tietojen kohdennettuna säilyttämisenä.

Unionin tuomioistuin muistutti tämän jälkeen tietojen säilytysajasta, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivistä⁵³ ilmenee, että kansallisen toimenpiteen, jossa säädetään yleisestä ja erotuksettomasta säilyttämismenettelyä, mukainen säilyttämisaika on merkityksellinen tekijä muiden joukossa sen määrittämiseksi, onko unionin oikeus esteenä tällaiselle toimenpiteelle, ja että mainitussa direktiivissä edellytetään keston olevan ”rajoitettu”. Henkilön oikeuksiin puuttumisen vakavuus johtuu kuitenkin siitä vaarasta, että säilytetyt tiedot – muun muassa niiden määrä ja moninaisuus huomioon ottaen – mahdollistavat yhdessä tarkasteltuina hyvin tarkkojen päätelmien tekemisen niiden henkilöiden, joiden tietoja on säilytetty, yksityiselämästä ja että niiden avulla voidaan erityisesti laatia asianomaisten henkilön tai asianomaisten henkilöiden profiili, joka on yksityisyyden suojaa koskevan oikeuden kannalta aivan yhtä arkaluonteista tietoa kuin itse viestinnän sisältö. Näin ollen liikenne- tai paikkatietojen säilyttäminen on joka tapauksessa vakavaa riippumatta säilyttämisaikajakson kestosta ja säilytettävien tietojen määrästä tai laadusta, jos säilytettävien tietojen joukon perusteella voidaan tehdä tällaisia päätelmiä.⁵⁴

Unionin tuomioistuin totesi aiempaan oikeuskäytäntöön tukeutuen takeista, joilla säilytettävät tiedot pyritään suojaamaan tietojen väärinkäyttöä ja lainvastaista saantia koskevilta vaaroilta, että tietojen säilyttäminen ja oikeus saada niitä merkitsevät erillisiä puuttumisia asianomaisten henkilöiden perusoikeuksiin ja edellyttävät siten erillisiä oikeuttamisperusteita. Tästä seuraa, että kansallinen lainsäädäntö, jolla taataan säilytettävien tietojen saantia koskevasta oikeuskäytännöstä johtuvien edellytysten täysimääräinen noudattaminen, ei voi luonteensa vuoksi rajoittaa tai edes korjata näiden tietojen yleisestä säilyttämisestä johtuvaa vakavaa puuttumista asianomaisten henkilöiden oikeuksiin.

Lisäksi unionin tuomioistuin totesi vastauksena sille esitettyihin väitteisiin ensinnäkin, että kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhan on oltava todellinen ja olemassa oleva tai ainakin ennakoitavissa oleva, mikä edellyttää riittävän konkreettisten seikkojen ilmenemistä, jotta voidaan oikeuttaa liikenne- ja paikkatietojen säilyttäminen yleisesti ja erotuksetta rajoitetun ajanjakson ajan. Tällainen uhka eroaa siis luonteensa, vakavuutensa ja uhan muodostavien erityisten olosuhteiden puolesta siitä yleisestä ja pysyvästä vaarasta, jonka yleisen turvallisuuden jännitteiden tai häiriöiden – jopa vakavien – ilmeneminen tai vakavat rikokset muodostavat. Näin ollen erityisen vakavaakaan rikollisuutta ei voida rinnastaa kansallista turvallisuutta koskevaan uhkaan.

Unionin tuomioistuin totesi toiseksi, että se, että vakavan rikollisuuden torjumiseksi annettaisiin oikeus saada yleisesti ja erotuksetta kansalliseen turvallisuuteen

⁵³ Tarkemmin sanottuna direktiivin 2002/58 15 artiklan 1 kohdan toinen virke.

⁵⁴ Ks. oikeudesta saada tällaisia tietoja 2.3.2021 annettu tuomio Prokuratuur (Sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saannin edellytykset) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#), 39 kohta).

kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi säilytettyjä liikenne- ja paikkatietoja, olisi vastoin niiden yleistä etua koskevien tavoitteiden hierarkiaa, jolla sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin⁵⁵ perusteella toteutettu toimenpide voidaan oikeuttaa. Tämä merkitsisi nimittäin sen sallimista, että tietojen saanti voitaisiin oikeuttaa tavoitteella, joka on yleisen edun mukaisten tavoitteiden hierarkiassa alempana kuin säilyttämisen perusteena ollut tavoite eli kansallisen turvallisuuden suojaaminen, jolloin vaarana olisi, että yleistä ja erotuksetta tapahtuvaa tietojen säilyttämistä vakavan rikollisuuden torjumiseksi koskeva kielto menettäisi kokonaan tehokkaan vaikutuksensa.

Unionin tuomioistuin katsoi samalla aiemman oikeuskäytäntönsä vahvistaen, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi – kun sitä luetaan perusoikeuskirjan valossa – on esteenä kansallisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa säädetään ennalta ehkäisevästi liikenne- ja paikkatietojen yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäisemiseksi.

Se ei sitä vastoin ole esteenä kansallisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa sallitaan kansallisen turvallisuuden takaamiseksi se, että sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat määrätään säilyttämään liikenne- ja paikkatiedot yleisesti ja erotuksetta tilanteissa, joissa asianomaisen jäsenvaltion kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu vakava uhka, joka osoittautuu todelliseksi ja olemassa olevaksi tai ennakoitavissa olevaksi. Unionin tuomioistuin täsmensi tässä yhteydessä, että tuomioistuin tai riippumaton hallinnollinen elin, jonka ratkaisu on sitova, voi kohdistaa päätökseen, jolla tällainen määräys annetaan, tehokasta valvontaa, jolla pyritään tarkistamaan, että kyseessä on jokin näistä tilanteista ja että niitä edellytyksiä ja takeita, joista on säädettävä, noudatetaan; mainittu määräys voidaan antaa ainoastaan ajanjaksoksi, joka on rajoitettu täysin välttämättömään mutta jota voidaan jatkaa kyseisen uhan jatkuessa.

Kyseinen direktiivi – kun sitä luetaan perusoikeuskirjan valossa – ei ole esteenä myöskään sellaisille kansallisille lainsäädännöllisille toimenpiteille, joissa säädetään kansallisen turvallisuuden takaamiseksi, vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäisemiseksi liikenne- ja paikkatietojen kohdennetusta säilyttämisestä, joka on objektiivisten ja syrjimättömien seikkojen perusteella rajattu asianomaisten henkilöiden ryhmien mukaan tai maantieteellisen kriteerin avulla ajanjaksoksi, joka on rajoitettu täysin välttämättömään mutta jota voidaan jatkaa.

Sama koskee niitä kansallisia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joissa säädetään kansallisen turvallisuuden takaamiseksi, vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäisemiseksi liittymille annettujen IP-osoitteiden ja sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskevien tietojen yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä ajanjaksoksi, joka on rajoitettu

⁵⁵ Tämä hierarkia on vahvistettu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja muun muassa tuomion La Quadrature du Net ym. 135 ja 136 kohdassa. Tässä hierarkiassa vakavan rikollisuuden torjuminen on alempana kuin kansallisen turvallisuuden takaaminen.

täysin välttämättömään, jos on selvää, että tällaisten tietojen säilyttäminen voi myötävaikuttaa vakavan rikollisuuden torjuntaan siltä osin kuin näiden tietojen avulla voidaan tunnistaa henkilöt, jotka ovat käyttäneet näitä välineitä vakavan rikoksen valmistelun tai tekemisen yhteydessä.

Sama pätee niihin kansallisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, joissa sallitaan vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja sitä suuremmalla syyllä kansallisen turvallisuuden takaamiseksi se, että sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat määrätään toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä, johon kohdistuu tehokas tuomioistuINVALVONTA, varmistamaan nopeasti kyseisten palveluntarjoajien käytössä olevien liikenne- ja paikkatietojen säilyttäminen tietyn ajan.

Unionin tuomioistuin totesi kuitenkin, että kaikissa edellä mainituissa toimenpiteissä on varmistettava selvin ja täsmällisin säännöin, että kyseessä olevien tietojen säilyttämisen ehtona on, että näihin toimenpiteisiin liittyviä aineellisia ja menettelyllisiä edellytyksiä noudatetaan ja että asianomaisilla henkilöillä on tehokkaat takeet väärinkäytön vaaroja vastaan. Näitä eri toimenpiteitä voidaan kansallisen lainsäätäjän valinnan mukaan ja täysin välttämättömän rajoissa soveltaa yhdessä.

Tuomio 15.6.2021 (suuri jaosto), Facebook Ireland ym. (C-645/19, [EU:C:2021:483](#))

Belgian yksityisyydensuojakomission puheenjohtaja nosti 11.9.2015 kieltokanteen Facebook Irelandia, Facebook Inc:tä ja Facebook Belgiumia vastaan Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brusselissa (Brysselin hollanninkielinen alioikeus, Belgia) Facebookin väitettyjen tietosuojalainsäädännön rikkomisten lopettamiseksi. Nämä rikkomiset muodostuivat erityisesti belgialaisten internetin käyttäjien – sekä Facebook-tilin haltijoiden että henkilöiden, joilla ei tällaista tiliä ole – selailukäyttäytymistä koskevien tietojen keräämisestä ja käyttämisestä evästeiden, yhteisöliitännäisten⁵⁶ tai jäljitteiden kaltaisten tekniikoiden avulla.

Kyseinen tuomioistuin totesi 16.2.2018 olevansa toimivaltainen ratkaisemaan mainitun kanteen ja totesi asiakysymyksen osalta, että verkkoyhteisö Facebook ei ollut tiedottanut riittävällä tavalla belgialaisille internetin käyttäjille kyseessä olevien tietojen keräämisestä ja käytöstä. Internetin käyttäjien kyseisten tietojen keräämiseen ja käsittelyyn antama suostumus katsottiin lisäksi pätemättömäksi.

Facebook Ireland, Facebook Inc. ja Facebook Belgium valittivat kyseisestä tuomiosta 2.3.2018 hof van beroep te Brusseliin (Brysselin ylioikeus, Belgia), joka esitti ennakkoratkaisupyynnön. Belgian tietosuojaviranomainen toimi kyseisessä tuomioistuimessa kieltokanteen nostaneen yksityisyydensuojakomission puheenjohtajan laillisena seuraajana. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi

⁵⁶ Esimerkiksi painikkeet ”tykkää” tai ”jaa”.

olevansa toimivaltainen ratkaisemaan valituksen ainoastaan Facebook Belgiumia koskevilta osin.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli epävarma yleisessä tietosuoja-asetuksessa⁵⁷ säädetyn ”yhden luukun” järjestelmän soveltamisen vaikutuksesta Belgian tietosuojaviranomaisen toimivaltaan ja pohti erityisesti kysymystä siitä, voiko kyseinen viranomaisnoston 25.5.2018 jälkeen tapahtuneiden tosiseikkojen osalta kanteen Facebook Belgiumia vastaan, kun kyseisten tietojen osalta rekisterinpitäjäksi oli yksilöity Facebook Ireland. Kyseisestä ajankohdasta lähtien ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyn ”yhden luukun” periaatteen nojalla vaikutti nimittäin sen mielestä siltä, että ainoastaan Irlannin tietosuojavaltuutettu olisi toimivaltainen nostamaan kieltokanteen, jonka Irlannin tuomioistuimet ratkaisevat.

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto täsmensi tuomiossaan kansallisten valvontaviranomaisten valtuuksia yleisen tietosuoja-asetuksen puitteissa. Se katsoi erityisesti, että kyseisessä asetuksessa sallitaan tietyin edellytyksin se, että jäsenvaltion valvontaviranomainen käyttää valtuuksiaan saattaa kaikki yleisen tietosuoja-asetuksen väitetyt rikkomiset kyseisen valtion tuomioistuimen tietoon ja tarvittaessa panna vireille tai käynnistää muulla tavoin oikeustoimet siltä osin kuin kyse on rajatylittävästä tietojenkäsittelystä⁵⁸, vaikka se ei olisi johtava valvontaviranomainen tämän käsittelyn osalta.

Unionin tuomioistuin täsmensi ensiksi edellytyksiä, joita noudattaen kansallisen valvontaviranomaisen, joka ei ole johtava valvontaviranomainen rajatylittävän tietojenkäsittelyn osalta, on käytettävä valtuuksiaan saattaa kaikki yleisen tietosuoja-asetuksen väitetyt rikkomiset jäsenvaltion tuomioistuimen tietoon ja tarvittaessa panna vireille tai käynnistää muulla tavoin oikeustoimet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen varmistamiseksi. Niinpä yhtäältä yleisessä tietosuoja-asetuksessa on annettava tälle valvontaviranomaiselle toimivalta tehdä päätös, jossa todetaan tällaisen käsittelyn olevan asetuksen sääntöjen vastaista, ja toisaalta näitä valtuuksia on käytettävä mainitussa asetuksessa säädettyjä yhteistyö- ja yhdenmukaisuusmenettelyjä⁵⁹ noudattaen.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään nimittäin ”yhden luukun” järjestelmästä,⁶⁰ joka perustuu toimivallan jakoon johtavan valvontaviranomaisen ja muiden osallistuvien kansallisten valvontaviranomaisten välillä. Tämä järjestelmä edellyttää näiden viranomaisten välistä tiivistä, lojaalia ja tehokasta yhteistyötä henkilötietojen suojelua koskevien sääntöjen johdonmukaisen ja yhtenäisen soveltamisen varmistamiseksi ja

⁵⁷ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1; jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus). Yleisen tietosuoja-asetuksen 56 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava: ”Rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän päätoimipaikan tai ainoan toimipaikan valvontaviranomaisella on toimivalta toimia johtavana valvontaviranomaisena kyseisen rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toteuttaman rajatylittävän käsittelyn osalta – –, sanotun kuitenkin rajoittamatta 55 artiklan soveltamista”.

⁵⁸ Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 23 kohta.

⁵⁹ Yleisen tietosuoja-asetuksen 56 ja 60 artikla.

⁶⁰ Yleisen tietosuoja-asetuksen 56 artiklan 1 kohta.

tämän järjestelmän tehokkaan vaikutuksen säilyttämiseksi. Yleisessä tietosuojasetuksessa annetaan johtavalle valvontaviranomaiselle lähtökohtainen toimivalta tehdä päätös, jossa todetaan, että rajatylittävällä käsittelyllä rikotaan kyseisessä asetuksessa vahvistettuja sääntöjä,⁶¹ kun taas muiden osallistuvien valvontaviranomaisten toimivalta tehdä tällainen – edes väliaikainen – päätös merkitsee poikkeusta.⁶² Johtava valvontaviranomainen ei toimivaltaansa käyttäessään kuitenkaan voi laiminlyödä välttämätöntä vuoropuhelua sekä lojaalia ja tehokasta yhteistyötä muiden osallistuvien valvontaviranomaisten kanssa. Näin ollen johtava valvontaviranomainen ei voi tämän yhteistyön puitteissa jättää muiden osallistuvien valvontaviranomaisten näkemyksiä huomiotta, ja jos jokin viimeksi mainituista viranomaisista esittää merkityksellisen ja perustellun vastalauseen, johtavan valvontaviranomaisen päätösehdotuksen hyväksyminen estyy ainakin väliaikaisesti.

Unionin tuomioistuin täsmensi lisäksi, että se, että jäsenvaltion valvontaviranomainen, joka ei ole rajatylittävän tietojenkäsittelyn osalta johtava valvontaviranomainen, voi käyttää valtuuksiaan saattaa kaikki kyseisen asetuksen väitetyt rikkomiset kyseisen valtion tuomioistuimen tietoon ja panna vireille oikeustoimet vain sillä edellytyksellä, että johtavan valvontaviranomaisen ja muiden valvontaviranomaisten välisen päätöksentekotoimivallan jakamista koskevia sääntöjä⁶³ noudatetaan, on yhteensopivaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan kanssa, joissa taataan rekisteröidylle oikeus henkilötietojensa suojaan ja oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Unionin tuomioistuin katsoi toiseksi, että rajatylittävän tietojenkäsittelyn tapauksessa se, että jäsenvaltion valvontaviranomainen, joka ei ole johtava valvontaviranomainen, käyttää oikeudellisen menettelyn vireille panemista koskevia valtuuksia⁶⁴, ei edellytä, että henkilötietojen rajatylittävää käsittelyä suorittavan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän, jota vastaan kyseinen oikeudellinen menettely pannaan vireille, päätoimipaikka tai muu toimipaikka on tämän jäsenvaltion alueella. Tällaisten valtuuksien käyttämisen on kuitenkin kuuluttava yleisen tietosuojasetuksen alueelliseen soveltamisalaan⁶⁵, mikä edellyttää, että rajatylittävää käsittelyä suorittavalla rekisterinpitäjällä tai henkilötietojen käsittelijällä on toimipaikka unionin alueella.

Kolmanneksi tuomioistuin totesi, että siltä osin kuin kyse on rajatylittävästä tietojenkäsittelystä, jäsenvaltion valvontaviranomaisen, joka ei ole johtava valvontaviranomainen, valtuuksia, jotka koskevat yleisen tietosuojasetuksen väitettyjen rikkomisten saattamista tämän valtion tuomioistuimen tietoon ja tarvittaessa oikeustoimien vireille panemista,

⁶¹ Yleisen tietosuojasetuksen 60 artiklan 7 kohta.

⁶² Yleisen tietosuojasetuksen 56 artiklan 2 kohdassa ja 66 artiklassa säädetään poikkeuksista johtavan valvontaviranomaisen päätöksentekotoimivallan periaatteeseen.

⁶³ Yleisen tietosuojasetuksen 55 ja 56 artikla, luettuina yhdessä saman asetuksen 60 artiklan kanssa.

⁶⁴ Yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 5 kohdan nojalla.

⁶⁵ Yleisen tietosuojasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kyseistä asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, ”jota suoritetaan unionin alueella sijaitsevassa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toimipaikassa toiminnan yhteydessä, riippumatta siitä, suoritetaanko käsittely unionin alueella vai ei”.

voidaan käyttää sekä rekisterinpitäjän päätoimipaikkaa, joka sijaitsee tämän viranomaisen omassa jäsenvaltiossa, vastaan että tämän rekisterinpitäjän muuta toimipaikkaa vastaan, jos oikeudellinen menettely koskee tietojenkäsittelyä, joka suoritetaan tässä toimipaikassa harjoitettavan toiminnan yhteydessä, ja jos mainitulla viranomaisella on toimivalta käyttää kyseisiä valtuuksia.

Unionin tuomioistuin täsmensi, että tällaisten valtuuksien käyttäminen edellyttää kuitenkin, että yleistä tietosuojaa-asetusta sovelletaan. Koska Facebook-konsernin Belgiassa sijaitsevan toimipaikan toimintojen oli katsottava liittyvän erottamattomasti pääasiassa kyseessä olevaan henkilötietojen käsittelyyn, jonka osalta Facebook Ireland on unionin alueella rekisterinpitäjä, tällainen käsittely suoritetaan rekisterinpitäjän toimipaikassa tapahtuvan toiminnan yhteydessä ja se kuuluu siten yleisen tietosuojaa-asetuksen soveltamisalaan.

Unionin tuomioistuin katsoi neljänneksi, että kun jäsenvaltion valvontaviranomainen, joka ei ole johtava valvontaviranomainen, on pannut vireille henkilötietojen rajatylittävää käsittelyä koskevan oikeudellisen menettelyn ennen kuin yleinen tietosuojaa-asetus tuli voimaan, tätä menettelyä voidaan unionin oikeuden näkökulmasta jatkaa niiden säännösten perusteella, joista säädetään tietosuoja-direktiivissä⁶⁶, jota sovelletaan edelleen siinä säädettyjen sääntöjen rikkomisiin, jotka on tehty kyseisen direktiivin kumoamisajankohtaan mennessä. Kyseinen viranomainen voi lisäksi panna vireille tällaisen menettelyn yleisen tietosuojaa-asetuksen voimaantuloajankohdan jälkeen tehdyistä rikkomisista, jos kyseessä on jokin niistä tilanteista, joissa kyseisessä asetuksessa poikkeuksellisesti annetaan tälle samalle viranomaiselle toimivalta tehdä päätös, jossa todetaan kyseessä olevan tietojenkäsittelyn olevan vastoin mainitun asetuksen sääntöjä, ja edellyttäen, että samassa asetuksessa säädettyjä yhteistyö- ja yhdenmukaisuusmenettelyjä noudatetaan.

Unionin tuomioistuin totesi viidenneksi ja viimeiseksi, että yleisen tietosuojaa-asetuksen säännöksellä, jonka mukaan kunkin jäsenvaltion on säädettävä laissa siitä, että sen valvontaviranomaisella on valtuudet saattaa tämän asetuksen rikkomiset lainkäyttöviranomaisten tietoon ja tarvittaessa panna vireille tai käynnistää muulla tavoin oikeustoimet, on välitön oikeusvaikutus. Näin ollen kansallinen valvontaviranomainen voi vedota mainittuun säännökseen pannakseen vireille oikeudellisen menettelyn yksityisiä vastaan tai jatkaakseen sitä, vaikka tätä säännöstä ei olisi nimenomaisesti pantu täytäntöön asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännössä.

⁶⁶ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31).

Tuomio 30.4.2024 (täysistunto), La Quadrature du Net ym. (Henkilötiedot ja oikeudenloukkausten torjuminen) (C-470/21, [EU:C:2024:370](#))

Unionin tuomioistuimella on viime vuosina ollut useaan otteeseen mahdollisuus lausua henkilötietojen säilyttämisestä ja oikeudesta tutustua niihin sähköisen viestinnän alalla, ja näin sen kyseistä alaa koskeva oikeuskäytäntö on kehittynyt monipuoliseksi.⁶⁷ Se kehitti tätä oikeuskäytäntöä täysistuntoon kokoontuneena edelleen Conseil d'État'n (Ranska) esittämän ennakkoratkaisupyyntöön seurauksena täsmentämällä yhtäältä sitä, millä edellytyksillä sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien yleinen velvollisuus säilyttää IP-osoitteet ei merkitse vakavaa puuttumista perusoikeuskirjassa taattuihin yksityiselämän suojaa, henkilötietojen suojaa sekä ilmaisunvapautta koskeviin perusoikeuksiin⁶⁸, ja toisaalta viranomaisen mahdollisuutta saada verkossa tehtyjen teollis- ja tekijänoikeuksien suojan loukkausten torjumiseksi tiettyjä säilytettyjä henkilötietoja kyseisiä edellytyksiä noudattaen.

Neljä yhdistystä esitti pääministerille (Ranska) vaatimuksen henkilötietojen automaattisesta käsittelystä annetun asetuksen⁶⁹ kumoamisesta. Koska vaatimukseen ei reagoitu, yhdistykset nostivat kanteen Conseil d'État'ssa ja vaativat kyseisen implisiittisen hylkäyspäätöksen kumoamista. Niiden mukaan asetus ja sen antamisen oikeusperustana olleet säännökset⁷⁰ olivat unionin oikeuden vastaisia.

Ranskan lainsäädännön mukaan Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur Internet (internetissä tapahtuvasta teosten jakelusta ja oikeuksien suojaamisesta vastaava korkea viranomainen, Ranska; jäljempänä Hadopi) on oikeutettu käyttämään tiettyjä tietoja, joita sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on säilytettävä, jotta se voi tunnistaa tekijänoikeuden tai lähioikeuksien loukkauksista vastuussa olevat henkilöt. Tällaisia tietoja ovat oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ennalta keräämien IP-osoitteiden kaltaiset henkilöllisyyttä koskevat tiedot. Kun tällaiseen loukkaavaan toimintaan käytetyn IP-osoitteen haltija on tunnistettu, Hadopi noudattaa niin sanottua "porrastetun reagoinnin menettelyä". Käytännössä sillä on valtuudet lähettää kyseiselle henkilölle kaksi varoitusta muistuttavaa suositusta, ja jos toiminta jatkuu, kirje, jossa ilmoitetaan, että toiminta voi johtaa rikosoikeudelliseen menettelyyn. Se voi myös saattaa asian syyttäjän käsiteltäväksi syytteen nostamiseksi.⁷¹

⁶⁷ Ks. mm. tuomio 21.12.2016, Tele2 Sverige ja Watson ym. (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#)); tuomio 2.10.2018, Ministerio Fiscal (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)); tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#)); tuomio 2.3.2021, Prokuratuur (Sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saannin edellytykset) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)); tuomio 17.6.2021, M.I.C.M. (C-597/19, [EU:C:2021:492](#)) ja tuomio 5.4.2022, Commissioner of An Garda Síochána ym. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

⁶⁸ Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 7, 8 ja 11 artikla.

⁶⁹ Henkisestä omaisuudesta annetun koodeksin L. 331-29 §:ssä sallitusta henkilötietojen automaattisesta käsittelystä, josta käytetään nimitystä "Système de gestion des mesures pour la protection des œuvres sur internet" (teosten suojaamista internetissä koskevien toimenpiteiden hallintajärjestelmä), 5.3.2010 annettu asetus nro 2010-236 (JORF nro 56, 7.3.2010, teksti nro 19), sellaisena kuin se on muutettuna 6.5.2017 annetulla asetuksella nro 2017-924 (JORF nro 109, 10.5.2017, teksti nro 176).

⁷⁰ Erityisesti henkisestä omaisuudesta annetun koodeksin L. 331-21 §:n 3–5 momentti.

⁷¹ Hadopi yhdistyi 1.1.2022 audiovisuaalisen alan neuvostoon Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA), joka oli toinen riippumaton viranomainen, muodostaen audiovisuaalisen ja digitaalisen viestinnän sääntelystä vastaavan viranomaisen (ARCOM). Porrastetun reagoinnin menettely säilyi kuitenkin olennaisilta osin muuttumattomana.

Tällaisessa tilanteessa Conseil d'État pyysi unionin tuomioistuinta tulkitsemaan sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä perusoikeuskirjan valossa⁷².

Unionin tuomioistuin korosti ensinnäkin henkilöllisyyttä koskevien tietojen ja sellaisiksi laskettavien IP-osoitteiden säilyttämisen osalta, että IP-osoitteiden yleinen ja erotuksetta tapahtuva säilyttäminen ei välttämättä merkitse vakavaa puuttumista perusoikeuskirjassa taattuihin yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa sekä sananvapautta koskeviin perusoikeuksiin.

Velvollisuus varmistaa tällainen säilyttäminen voidaan tarvittaessa oikeuttaa rikosten torjuntaa yleisesti koskevalla tavoitteella, kun on tosiasiallisesti suljettu pois se, että tämä säilyttäminen voisi merkitä vakavaa puuttumista rekisteröidyn yksityiselämään mahdollistamalla häntä koskevien täsmällisten päätelmien tekemisen muun muassa yhdistämällä nämä IP-osoitteet joukkoon liikenne- ja paikkatietoja.

Näin ollen jäsenvaltion, joka aikoo asettaa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajille tällaisen velvollisuuden, on varmistettava siitä, että kyseisten tietojen säilytysmenetelmillä voidaan sulkea pois se, että asianomaisten henkilöiden yksityiselämästä voitaisiin tehdä täsmällisiä päätelmiä.

Unionin tuomioistuin totesi, että säilytysmenetelmien on tästä syystä koskettava itse säilyttämisen rakennetta, joka on olennaisilta osin toteutettava siten, että säilytettävien eri tietoryhmien tosiasiallinen erottelu voidaan taata. Säilytysmenetelmiä koskevilla kansallisilla säännöillä on siten varmistettava, että kutakin tietoryhmää, mukaan lukien henkilöllisyyttä koskevat tiedot ja IP-osoitteet, säilytetään täysin erillään muista säilytettävien tietojen ryhmistä ja että niiden erottaminen toisistaan on tosiasiallisesti aukotonta ja tapahtuu suojatun ja luotettavan tietojärjestelmän avulla. Jos kyseisissä säännöissä säädetään mahdollisuudesta yhdistää säilytetyt IP-osoitteet rekisteröidyn henkilöllisyyden kanssa rikollisuuden torjuntaa varten, tällainen yhdistäminen voidaan sallia ainoastaan käyttämällä tehokasta teknistä toimintatapaa, joka ei vaaranna näiden tietoryhmien aukottoman erottelun tehokkuutta. Muun viranomaisen on valvottava säännöllisesti tämän erottelun luotettavuutta. Jos sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään näin tiukoista vaatimuksista, IP-osoitteiden säilyttämisestä johtuvaa puuttumista henkilöiden oikeuksiin ei voida pitää "vakavana".

Unionin tuomioistuin päätteli siten, että jos lainsäädännössä on säännös, jolla taataan, että mikään tietojen yhdistelmä ei mahdollista täsmällisten päätelmien tekemistä niiden henkilöiden yksityiselämästä, joiden tiedot säilytetään, sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei ole esteenä sille, että jäsenvaltio asettaa yleisen ja erotuksettoman velvoitteen säilyttää IP-osoitteet sen ajan,

⁷² Henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL 2002, L 201, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL 2009, L 337, s. 11; jäljempänä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi), 15 artiklan 1 kohta, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 7, 8 ja 11 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa.

joka on ehdottoman välttämätöntä rikosten torjuntaan yleisesti liittyvän tavoitteen saavuttamiseksi.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi oikeudesta saada IP-osoitteiden kaltaisia henkilötietoja, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, luettuna perusoikeuskirjan valossa, ei ole lähtökohtaisesti esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan viranomaiselle oikeus saada tällaisia sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien erillään ja tehokkaasti erotettuina säilyttämiä tietoja ainoastaan sen vuoksi, että viranomainen voi yksilöidä näiden osoitteiden haltijat, joiden epäillään syyllistyneen tekijänoikeuden ja lähioikeuksien loukkauksiin internetissä, ja ryhtyä tarvittaessa heitä koskeviin toimenpiteisiin. Tällaisessa tapauksessa sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä on kiellettävä työntekijöitä, joilla on pääsy tällaisiin tietoihin, ensinnäkin paljastamasta missään muodossa tietoja osoitteiden haltijoiden käyttämien tiedostojen sisällöstä muuten kuin asian saattamiseksi syyttäjän käsiteltäväksi, toiseksi jäljittämästä näiden henkilöiden selailupolkua ja kolmanneksi käyttämästä näitä IP-osoitteita muihin tarkoituksiin kuin näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Unionin tuomioistuin muistutti tässä yhteydessä erityisesti, että vaikka sananvapaus ja henkilötietojen luottamuksellisuus ovat keskeisiä huolenaiheita, kyseiset perusoikeudet eivät kuitenkaan ole ehdottomia. Kyseessä olevien oikeuksien ja etujen punninnassa niiden on nimittäin toisinaan väistytävä muiden perusoikeuksien ja yleisen edun mukaisten pakottavien syiden kuten yleisen järjestyksen säilyttämisen ja rikosten estämisen tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemisen tieltä. Näin on erityisesti silloin, kun näille keskeisille huolenaiheille annettu etusija on omiaan haittaamaan rikostutkinnan tehokkuutta muun muassa tekemällä rikosentekijän tunnistamisen ja hänelle määrättävän seuraamuksen mahdottomaksi tai liiallisen vaikeaksi.

Samassa yhteydessä unionin tuomioistuin viittasi myös oikeuskäytäntöönsä, jonka mukaan verkossa tapahtuvan tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia loukkaavan rikollisen toiminnan torjunnan osalta se, että IP-osoitteiden saaminen voi olla ainoa tutkintakeino, jonka avulla asianomainen henkilö voidaan tunnistaa, on omiaan osoittamaan, että näiden osoitteiden säilyttäminen ja niiden saaminen ovat ehdottoman välttämättömiä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi ja täyttävät siten oikeasuhteisuuden vaatimuksen. Siitä, ettei tietoja anneta, seuraisi lisäksi todellinen riski siitä, että rikokset, jotka on tehty verkossa tai joiden tekemistä tai valmistelua internetin ominaispiirteet helpottavat, jäisivät järjestelmällisesti rankaisematta. Tällaisen riskin olemassaolo on merkityksellinen seikka arvioitaessa kyseessä olevien eri oikeuksien ja intressien punninnan yhteydessä sitä, onko puuttuminen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa sekä sananvapautta koskeviin perusoikeuksiin oikeasuhteinen toimenpide rikosten torjuntaa koskevaan tavoitteeseen nähden.

Kolmanneksi, ratkaistessaan kysymyksen siitä, onko tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen suorittama etukäteisvalvonta asetettava edellytykseksi sille, että IP-osoitteiden kaltaisia henkilöllisyyttä koskevia tietoja annetaan viranomaiselle, unionin

tuomioistuin katsoi, että tällainen etukäteisvalvonta on välttämätöntä silloin, kun kansallisen säännösten yhteydessä tietojen saantiin liittyy vaara vakavasta puuttumisesta asianomaisen henkilön perusoikeuksiin siten, että se voisi mahdollistaa sen, että kyseinen viranomaisella voi tehdä täsmällisiä päätelmiä tämän henkilön yksityiselämästä ja tarvittaessa laatia hänestä yksityiskohtaisen profiilin. Käänteisesti tällaista etukäteisvalvonnan vaatimusta ei voida soveltaa silloin, kun puuttumista perusoikeuksiin ei voida pitää vakavana.

Unionin tuomioistuin totesi tältä osin, että jos käytössä on säilyttämismenetelmä, jolla voidaan taata säilytettävien eri tietoryhmien erottelun tosiasiallinen aukottomuus, viranomaisen pääsy IP-osoitteiden kaltaisiin henkilöllisyyttä koskeviin tietoihin ei lähtökohtaisesti edellytä etukäteisvalvontaa. Tällainen pääsy pelkästään IP-osoitteen haltijan tunnistamiseksi ei nimittäin yleensä merkitse vakavaa puuttumista mainittuihin oikeuksiin.

Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan sulkenut pois sitä mahdollisuutta, että epätyypillisissä tilanteissa viranomaisella voi pääasiassa kyseessä olleen porrastetun reagoinnin menettelyn kaltaisessa menettelyssä tehdä täsmällisiä päätelmiä asianomaisen henkilön yksityiselämästä erityisesti silloin, henkilö harjoittaa vertaisverkossa toistuvasti tai jopa laajamittaisesti tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia loukkaavaa toimintaa, joka liittyy tietuustyyppisiin suojattuihin teoksiin ja joka voi paljastaa mahdollisesti arkaluonteisia tietoja hänen yksityiselämänsä liittyvistä seikoista.

Pääasiassa kyseessä olleessa tapauksessa IP-osoitteen haltija voi olla erityisen alttiina tällaiselle riskille silloin, kun viranomaisen on päätettävä, saattaako se asian syyttäjälle mahdollisen syytteen nostamiseksi. Yksityiselämän kunnioittamista koskevan oikeuden loukkauksen vakavuus voi nimittäin kasvaa sitä mukaa kuin porrastetun reagoinnin menettelyssä, jossa noudatetaan yhtäjaksoista prosessia, siirrytään vaiheesta toiseen. Toimivaltaisen viranomaisen pääsy kaikkiin menettelyn eri vaiheissa kertyneisiin rekisteröityä koskeviin tietoihin voi näiden tietojen yhdistämisen myötä mahdollistaa tarkkojen päätelmien tekemisen rekisteröidyn yksityiselämästä. Niinpä kansallisessa lainsäädännössä on säädettävä etukäteisvalvonnasta, joka on tehtävä ennen kuin viranomaisella voi yhdistää henkilöllisyyttä koskevat tiedot tällaiseen tietokokonaisuuteen ja ennen sellaisen mahdollisen kirjeen lähettämistä, jossa ilmoitetaan henkilön syyllistyneen tekoihin, jotka voivat johtaa rikosoikeudelliseen menettelyyn. Etukäteisvalvonnalla on myös varmistettava porrastetun reagoinnin menettelyn tehokkuus erityisesti siten, että voidaan tunnistaa tapaukset, joissa rikkomisen voi toistua. Kyseinen menettely on tästä syystä järjestettävä ja jäseneltävä siten, että toimivaltaisen viranomaisen tutkinnasta vastaavat henkilöt eivät voi automaattisesti yhdistää internetistä aiemmin kerättyjen IP-osoitteiden kaltaisia henkilöllisyyttä koskevia tietoja viranomaisella jo oleviin tietoihin, joista voidaan tehdä täsmällisiä päätelmiä kyseessä olevan henkilön yksityiselämästä.

Lisäksi unionin tuomioistuin totesi etukäteisvalvonnan kohteen osalta, että tapauksissa, joissa asianomaisen henkilön epäillään syyllistyneen rikokseen, joka on yleisesti rangaistava teko, tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen, joka vastaa etukäteisvalvonnasta, on evättävä pääsy tietoihin, jos pääsy antaisi sitä pyytäneelle viranomaiselle mahdollisuuden tehdä täsmällisiä päätelmiä rekisteröidyn yksityiselämästä. Sellainenkin tietoihin pääsy, joka mahdollistaa tällaisten täsmällisten päätelmien tekemisen, olisi kuitenkin sallittava tapauksissa, joissa voidaan epäillä, että rekisteröity on syyllistynyt rikokseen, joiden asianomainen jäsenvaltio katsoo vaarantavan yhteiskunnan olennaisen edun ja kuuluvan vakavaan rikollisuuteen.

Unionin tuomioistuin huomautti myös, että etukäteisvalvonta ei voi missään tapauksessa olla täysin automatisoitua, koska rikostutinnan osalta tällainen valvonta edellyttää yhtäältä rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien oikeutettujen intressien ja toisaalta henkilöiden, joiden tietoja tämä tietoihin pääsy koskee, yksityiselämän ja henkilötietojen suojan saattamista tasapainoon. Tällainen tasapainoon saattaminen edellyttää luonnollisen henkilön toimintaa, ja on tarpeen sitä suuremmalla syyllä, kun kyseessä olevan tietojenkäsittelyn automaattisuudesta ja laaja-alaisuudesta aiheutuu vaaraa yksityiselämälle.

Unionin tuomioistuin totesi näin ollen, että viranomaisissa tosiseikkojen tutkinnasta vastaavien henkilöiden mahdollisuus yhdistää IP-osoitteiden kaltaiset henkilöllisyyttä koskevat tiedot tiedostoihin, jotka sisältävät tietoja, joiden perusteella voidaan saada selville niiden suojattujen teosten nimet, joiden internetiin saataville asettaminen on oikeuttanut sen, että oikeudenhaltijoita edustavat järjestöt ovat keränneet IP-osoitteet, edellyttää tilanteessa, jossa sama henkilö toistaa tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia loukkaavan toiminnan, tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen suorittamaa valvontaa. Tämä valvonta ei voi olla täysin automatisoitua, ja sen on tapahduttava ennen tietojen yhdistämistä, joka voi tällaisissa tapauksissa mahdollistaa täsmällisten päätelmien tekemisen kyseisen henkilön, jonka IP-osoitetta on käytetty toiminnassa, joka saattaa loukata tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia, yksityiselämästä.

Neljänneksi ja viimeiseksi unionin tuomioistuin totesi, että riippumattoman elimen, joka on kyseiseen viranomaiseen nähden kolmannen osapuolen asemassa, on tarkastettava viranomaisen käyttämä tietojenkäsittelyjärjestelmä säännöllisin väliajoin. Tämän tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa järjestelmän eheys, mukaan lukien tehokkaat suojatoimet näiden tietojen väärinkäytön riskin sekä lainvastaisen tietoihin pääsyn ja tietojen käytön estämiseksi, sekä sen tehokkuus ja luotettavuus mahdollisten rikkomusten havaitsemisessa.

Unionin tuomioistuin huomautti tässä yhteydessä, että kyseisessä pääasiassa viranomaisen suorittama henkilötietojen automaattinen käsittely, joka perustui oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen toteamia loukkauksia koskeviin tietoihin, saattoi sisältää tietyn määrän vääriä positiivisia tapauksia ja ennen kaikkea riskin siitä, että kolmannet osapuolet käyttävät mahdollisesti hyvin suurta määrää henkilötietoja väärin tai lainvastaisiin tarkoituksiin, mikä selittää tällaisen valvonnan tarpeen.

Se lisäsi, että tällaisessa käsittelyssä on noudatettava direktiivissä 2016/680⁷³ säädettyjä henkilötietojen suojaa koskevia erityisiä sääntöjä. Kyseisessä pääasiassa oli nimittäin niin, että vaikka kyseessä olevalla viranomaisella ei ollut omaa päätösvaltaa porrastetun reagoinnin menettelyn yhteydessä, sitä oli pidettävä viranomaisena, joka osallistuu rikosten ehkäisemiseen ja paljastamiseen ja joka kuuluu siten kyseisen direktiivin soveltamisalaan. Tällaisten menettelyjen osapuolina olevilla henkilöillä on siten oltava käytettävissään direktiivissä 2016/680 säädetty aineelliset ja menettelylliset takeet, ja ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä oli selvittää, onko niistä säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

5. Tekijänoikeus

Tuomio 3.7.2012 (suuri jaosto), UsedSoft (C-128/11, [EU:C:2012:407](#))

Oracle-yhtiö kehitti ja jakeli varsinkin internetistä lataamisen avulla client-server-periaatteella toimivia tietokoneohjelmia. Asiakas latasi ohjelman kappaleen suoraan tietokoneelleen. Käyttöoikeus sisälsi luvan tallentaa kyseisen ohjelman kappale pysyvästi palvelimelle ja saattaa se 25 käyttäjän saataville. Lisenssisopimusten mukaan asiakas sai rajoittamattomaksi ajaksi käyttöoikeuden, jota ei voitu luovuttaa ja joka oli tarkoitettu yksinomaan sen sisäiseen käyttöön. Saksalainen yhtiö UsedSoft myi Oraclen asiakkailta hankittuja lisenssejä. UsedSoftin asiakkaat, joilla ei vielä ollut kyseistä tietokoneohjelmaa, lasivat ohjelman kappaleen suoraan Oraclen internetsivulta sen jälkeen, kun ne olivat hankkineet tällaisen ”käytetyn” lisenssin. Asiakkaat, joilla oli jo kyseinen tietokoneohjelma, saattoivat ostaa täydennykseksi lisenssin tai osan lisenssistä lisäkäyttäjää varten. Tässä tapauksessa asiakkaat lasivat ohjelman tällaisten toisten käyttäjien työasemien käyttömuistiin.

Oracle aloitti UsedSoftia vastaan oikeudenkäynnin saksalaisissa tuomioistuimissa tällaisen käytännön kieltämiseksi. Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) saattoi asian unionin tuomioistuimeen, jotta tämä tulkitsisi tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annettua direktiiviä 2009/24/EY⁷⁴ kyseisessä asiayhteydessä.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman kappaleen levitysoikeus raukeaa, jos tekijänoikeuden haltija, joka on sallinut – jopa ilmaiseksi – tämän kappaleen lataamisen internetistä tallennuslujalle, on myöntänyt myös kyseisen kappaleen käyttöoikeuden

⁷³ Luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (EUVL L 2016, L 119, s. 89).

⁷⁴ Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/24/EY (EUVL 2009, L 111, s. 16).

rajoittamattomaksi ajaksi sellaista vastiketta vastaan, jolla se voi saada omistamansa teoksen kappaleen taloudellista arvoa vastaavan korvauksen.

Tietokoneohjelman kappaleen lataaminen ja siihen liittyvän käyttöoikeuslisenssiä koskevan sopimuksen tekeminen muodostavat jakamattoman kokonaisuuden. Mainitut toimenpiteet merkitsevät kyseessä olevan tietokoneohjelman kappaleen omistusoikeuden siirtymistä. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, onko kyseisen oikeuden haltija saattanut tietokoneohjelman kappaleen asiakkaan saataville internetsivulta toteutettavan lataamisen vai CD-ROMin tai DVD:n kaltaisen aineellisen alustan avulla.

Lisäksi direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 2 kohtaa ja 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tilanteessa, jossa alun perin ensimmäiselle ostajalle myönnetty käyttöoikeuslisenssi jälleenmyydään, mikä merkitsee tekijänoikeuden haltijan internetsivulta ladatun tietokoneohjelman kappaleen jälleenmyyntiä, kyseisen lisenssin toinen ostaja sekä kaikki myöhemmät ostajat voivat vedota kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädettyyn levitysoikeuden raukeamiseen, ja niillä on toisintamisoikeus.

Tuomio 10.11.2016, Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, [EU:C:2016:856](#))

Alankomaissa e-kirjojen lainaaminen yleisistä kirjastoista ei kuulunut tavanomaisiin kirjoihin sovellettavan yleisölle lainaamista koskevan järjestelmän piiriin. Yleiset kirjastot saattoivat e-kirjoja saataville internetissä oikeuksienhaltijoiden kanssa tehtyjen lisenssisopimusten perusteella. Alankomaiden yleisten kirjastojen yhdistys Vereniging Openbare Bibliotheken (jäljempänä VOB) katsoi, että tavanomaisia kirjoja koskevaa järjestelmää pitäisi soveltaa myös digitaaliseen lainaamiseen. Niinpä se aloitti oikeudenkäynnin kirjailijoille kuuluvan vastikkeen keräämisestä vastuussa olevaa säätiötä Stichting Leenrechtia vastaan ja esitti tämänsisältöisen vahvistuskanteen. VOB:n kanne koski ”yksi kappale, yksi käyttäjä” -mallin mukaisesti järjestettyä lainaamista eli e-kirjan kappaleen lainaamista siten, että kappale saatetaan yleisen kirjaston palvelimelle, josta käyttäjä voi lataamalla mainitun kappaleen valmistaa siitä kappaleen omalle tietokoneelleen siten, että laina-aikana voidaan ladata vain yksi kappale ja että kyseisen käyttäjän lataama kappale lakkaa olemasta käytettävissä laina-ajan päätyttyä. Asian ratkaistavakseen saanut rechtbank Den Haag (Haagin alioikeus, Alankomaat) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla annetun direktiivin 2006/115/EY⁷⁵ 1 artiklan 1 kohtaa, 2 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”lainaus” kattaa tällaisen kirjan digitaalisen kappaleen lainauksen, ja onko mainittu direktiivi esteenä tällaiselle käytännölle.

⁷⁵ Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/115/EY (EUVL 2006, L 376, s. 28).

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2006/115/EY 1 artiklan 1 kohtaa, 2 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”lainaus” kattaa ”yksi kappale, yksi käyttäjä” -mallin mukaisen lainaamisen.

Direktiivin 2006/115/EY 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esiintyvällä käsitteellä ”vuokraus” on nimittäin ymmärrettävä tarkoitettavan pelkästään aineellisia kohteita ja kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan käsitteellä ”kopio” vuokrauksen yhteydessä pelkästään fyysiselle alustalle tallennettuja kappaleita. Tällaista päätelmää tukee lisäksi mainitun direktiivin tavoite. Sen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa nimittäin mainitaan muun muassa, että tekijänoikeus on mukautettava uusiin taloudellisiin tosiseikkoihin, kuten uusiin käyttötapoihin.

Lisäksi unionin oikeutta on tulkittava siten, ettei se ole esteenä sille, että jäsenvaltio asettaa direktiivin 2006/115/EY 6 artiklan 1 kohdan soveltamisen edellytykseksi sen, että yleisen kirjaston saataville saattama kirjan digitaalinen kappale on saatettu markkinoille kyseisen kappaleen sellaisen unionissa tapahtuneen ensimmäisen myynnin tai muun omistusoikeuden siirron kautta, jonka on suorittanut yleisölle levitystä koskevan oikeuden haltija tai joka on suoritettu hänen suostumuksellaan direktiivin 2001/29/EY⁷⁶ 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Jäsenvaltioilla ei ole estettä säätää tarvittaessa lisäedellytyksistä, joilla parannetaan tekijöiden oikeuksien suojaa mainitussa säännöksessä nimenomaisesti säädetystä.

Direktiivin 2006/115/EY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että siinä säädettyä yleisölle lainaamista koskevaa poikkeusta sovelletaan siihen, että yleinen kirjasto saattaa kirjan digitaalisen kappaleen saataville, kun kyseinen kappale on saatu laittomasta lähteestä.

Tuomio 8.9.2016, GS Media (C-160/15, [EU:C:2016:644](#))

GS Media ylläpiti internetsivustoa nimeltä GeenStijl, joka oli yksi kymmenestä suosituimmasta uutissivustosta Alankomaissa. GS Media julkaisi vuonna 2011 artikkelin ja hyperlinkin, jonka kautta lukijat päätyivät australialaiselle internetsivustolle, jossa Britt Geertruida Dekkeristä otettuja valokuvia oli saatavilla. Valokuvat oli julkaistu australialaisella sivustolla ilman kuukausittain ilmestyvän Playboy-lehden kustantajan Sanoman, jolle kyseessä olevien valokuvien tekijänoikeudet kuuluivat, suostumusta. GS Media kieltäytyi poistamasta kyseistä hyperlinkkiä Sanoman pyynnöistä huolimatta. Kun australialainen internetsivusto oli poistanut valokuvat Sanoman pyynnöstä, GeenStijl julkaisi uuden artikkelin, joka sisälsi myös hyperlinkin toiselle sivustolle, jossa kyseessä olevat valokuvat oli mahdollista nähdä. Viimeksi mainittu sivusto noudatti samoin Sanoman pyyntöä poistaa valokuvat. GeenStijl-sivuston kommentoijat lisäsivät sivuston

⁷⁶ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10).

foorumiin uusia hyperlinkkejä toisille verkkosivuille, joilla kyseiset valokuvat oli mahdollista nähdä. Sanoman mukaan GS Media loukkasi tekijänoikeutta. Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat), jolle tehtiin asiassa kassaatiovalitus, esitti unionin tuomioistuimelle kysymyksiä tästä aiheesta. Direktiivin 2001/29/EY⁷⁷ mukaan tekijänoikeuden haltijan on nimittäin annettava lupa jokaiseen toimeen, jolla teos välitetään yleisölle.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen vahvistamiseksi, onko kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä” pidettävä sitä, että internetsivustolle laitetaan sellaisiin suojattuihin teoksiin johtava hyperlinkki, jotka ovat vapaasti saatavilla toisella internetsivustolla ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa, on tutkittava, laittaako kyseiset linkit esille voittoa tavoittelematta henkilö, joka ei tiennyt tai jonka ei kohtuudella pitänyt tietää siitä, että kyseiset teokset oli lainvastaisesti julkaistu mainitulla toisella internetsivustolla, vai toimiiko henkilö nimenomaan voittoa tavoitellen, jolloin hänen oletetaan olleen tietoinen julkaisemisen lainvastaisuudesta.

Jos näytetään toteen, että henkilö esimerkiksi tekijänoikeuden haltijoilta saamansa ilmoituksen vuoksi tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että hänen sivulle laittamansa hyperlinkki tarjoaa pääsyn internetissä lainvastaisesti julkaistuun teokseen, kyseisen linkin tarjoamista on pidettävä direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä”. Jos linkki on laitettu sivulle voitontavoittelutarkoituksessa, linkin esille laittavalta voidaan odottaa sitä, että hän suorittaa tarvittavat tarkistukset varmistautuakseen siitä, ettei asianomaista teosta ole julkaistu lainvastaisesti sivustolla, johon mainitut hyperlinkit johtavat. Tällaisessa tilanteessa – ja jos kyseistä kumottavissa olevaa oletamaa ei ole kumottu – sellaisen hyperlinkin laittamista esille, joka johtaa internetissä lainvastaisesti julkaistuun teokseen, on pidettävä direktiivin 2001/29/3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä”.

Tuomio 14.6.2017, Stichting Brein (C-610/15, [EU:C:2017:456](#))

Ziggo ja XS 4ALL toimivat internetyhteyden tarjoajina. Merkittävä osa niiden asiakkaista käytti onlinejakoalustaa nimeltä ”The Pirate Bay”. Kyseisellä alustalla käyttäjät saattoivat jakaa ja ladata osissa (”torrents”) käyttäjien omilla tietokoneilla olevia teoksia. Suurin osa kyseessä olevista tiedostoista oli tekijänoikeudella suojattuja teoksia ilman, että oikeuksien haltija olisi antanut tämän palvelun hallinnoijille ja käyttäjille oikeutta kyseessä olevaan jakamiseen. Stichting Brein, joka oli tekijänoikeuksien haltijoiden etuja puolustava hollantilainen säätiö, saattoi asian hollantilaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi, jotta Ziggo ja XS 4ALL veloitettaisiin estämään The Pirate Bayn verkkotunnukset ja IP-osoitteet.

⁷⁷ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10).

Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat) halusi tietää lähinnä, onko The Pirate Bayn kaltaisen jakoalustan toiminta direktiivissä 2001/29/EY⁷⁸ tarkoitettua ”yleisölle välittämistä” ja voiko tällainen toiminta täten loukata tekijänoikeutta.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yleisölle välittämisen käsitettä on tulkittava siten, että se kattaa sellaisen internetissä toimivan jakoalustan saataville saattamisen ja hallinnoinnin, joka indeksoimalla suojattuja teoksia koskevia metatietoja ja tarjoamalla käyttöön hakukoneen antaa kyseisen jakoalustan käyttäjille mahdollisuuden paikallistaa nämä teokset ja jakaa niitä vertaisverkossa (peer-to-peer).

Se esitti, että kuten direktiivin 2001/29/EY johdanto-osan 23 perustelukappaleesta käy ilmi, kyseisessä 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tekijän oikeus välittää teoksia yleisölle koskee kaikenlaista teoksen siirtoa ja edelleen siirtoa yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen saa alkunsa, sekä langallisesti että langattomasti, mukaan lukien yleisradiointi.

Unionin tuomioistuin on jo aiemmin katsonut tästä, että tarjoamalla internetsivustolla klikattavia linkkejä suojattuihin teoksiin, jotka on julkaistu toisella sivustolla rajoittamatta millään tavalla sille pääsyä, ensimmäisen sivuston käyttäjille tarjotaan välitön mahdollisuus saada mainitut teokset saataviinsa. Tämä pätee myös sellaisen mediasoittimen myyntiin, johon on etukäteen asennettu internetissä saatavilla olevia add-on-tiedostoja, jotka sisältävät hyperlinkkejä yleisön vapaasti käytettävissä oleville internetsivustoille, joilla on asetettu yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattuja teoksia ilman tekijänoikeuden haltijoiden lupaa. Näin ollen tästä oikeuskäytännöstä voidaan päätellä, että lähtökohtaisesti kaikki toiminta, jolla käyttäjä antaa täysin asiointilasta tietoisena asiakkailleen pääsyn suojattuihin teoksiin, voi olla direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ”välittämistä”.

Direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä” pitäminen edellyttää, että suojatut teokset todella välitetään yleisölle. Yleisön käsitteelle on ominaista tietty vähimmäistaso. Näin ollen ei ole ainoastaan tärkeää tietää, kuinka monen henkilön saatavilla sama teos on samanaikaisesti, vaan myös, kuinka monen heistä saatavilla se on peräkkäin.

Tuomio 29.7.2019 (suuri jaosto), Funke Medien NRW (C-469/17, [EU:C:2019:623](#))

Funke Medien -niminen yhtiö ylläpiti saksalaisen sanomalehden Westdeutsche Allgemeine Zeitungin internetportaalia. Saksan liittotasavalta katsoi Funke Medienin loukanneen sen tekijänoikeutta Saksan hallituksen laatimiin ”rajoitetun jakelun” sotilaallisiin tilannekatsauksiin ja nosti sitä vastaan kieltokanteen. Alueellinen tuomioistuin hyväksyi kanteen ja alueellinen muutoksenhakutuomioistuin vahvisti

⁷⁸ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10).

kyseisen tuomion. Funke Medien piti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle eli Bundesgerichtshofille (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) tekemässään Revision-valituksessa kiinni kieltokanteen hylkäämistä koskevista vaatimuksistaan.

Unionin tuomioistuin muistutti aluksi, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia sotilaallisia tilannekatsauksia voidaan suojata tekijänoikeudella vain sillä edellytyksellä – joka kansallisen tuomioistuimen on kussakin yksittäistapauksessa tarkistettava –, että kyseiset katsaukset ovat kirjoittajansa henkisiä luomuksia, jotka ilmentävät kirjoittajan yksilöllisyyttä, josta ovat osoituksena kirjoittajan vapaat ja luovat valinnat mainittuja katsauksia laadittaessa.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2001/29/EY säännökset, jotka koskevat tekijöiden yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen ja teostensa välittämiseen yleisölle, ovat toimenpiteitä, joilla pyritään niissä tarkoitettujen oikeuksien aineellisen sisällön täysimääräiseen yhdenmukaistamiseen. Sen sijaan unionin tuomioistuin katsoi, että koska direktiivin 2001/29/EY säännöksissä mahdollistetaan poikkeaminen mainituista oikeuksista ajankohtaisista tapahtumista kertomisen ja lainausten osalta, säännöksillä ei yhdenmukaisteta täysimääräisesti niiden sisältämien poikkeusten ja rajoitusten soveltamisalaa. Jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä niillä kyseisten säännösten täytäntöönpanossa olevaa liikkumavaraa unionin oikeudessa säädetyissä rajoissa, jotta voidaan turvata oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä tekijänoikeuden haltijoiden perusoikeuskirjassa taattua henkisen omaisuuden suojaa koskevan intressin ja toisaalta suojatun aineiston käyttäjien intressien ja perusoikeuksien, erityisesti heidän sananvapautensa ja tiedonvälityksen vapautensa, jotka myös taataan perusoikeuskirjassa, sekä yleisen edun suojaamisen välillä.

Tämän jälkeen unionin tuomioistuin täsmensi, että tiedonvälityksen vapaudella ja lehdistönvapaudella ei voida perustella direktiivissä 2001/29/EY säädettyihin poikkeuksiin tai rajoituksiin kuulumatonta poikkeusta tekijöiden yksinoikeudesta kappaleen valmistamiseen ja teostensa välittämiseen yleisölle. Tältä osin unionin tuomioistuin muistutti, että direktiivissä 2001/29 säädetyt poikkeukset ja rajoitukset ovat luonteeltaan tyhjentyviä.

Unionin tuomioistuimen mukaan on vielä niin, että kansallisen tuomioistuimen on yhtäältä tekijälle kuuluvien kappaleen valmistamista ja teostensa yleisölle välittämistä koskevien yksinoikeuksien ja toisaalta direktiivin 2001/29/EY ajankohtaisista tapahtumista kertomista ja lainauksia koskevissa poikkeussäännöksissä tarkoitettujen suojattujen aineistojen käyttäjien oikeuksien punninnan, joka sen on tehtävä kaikkien kyseiseen yksittäistapaukseen liittyvien seikkojen perusteella, yhteydessä tukeuduttava sellaiseen kyseisten säännösten tulkintaan, joka vastaa niiden sanamuotoa ja jolla voidaan turvata niiden tehokas vaikutus mutta joka on myös täysin sopusoinnussa perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien kanssa.

Tuomio 29.7.2019 (suuri jaosto), Spiegel Online (C-516/17, [EU:C:2019:625](#))

Spiegel Online -niminen yhtiö ylläpiti samannimistä uutisportaalia internetissä. Saksan liittoparlamentin Bundestagin jäsen Volker Beck riitautti alueellisessa tuomioistuimessa sen, että Spiegel Online oli saattanut internetsivustollaan yleisön saataville hänen käsikirjoituksensa ja artikkelinsa kokonaisuudessaan. Beck katsoi, että mainitulla julkaisemisella loukattiin hänen tekijänoikeuttaan. Kyseinen tuomioistuin hyväksyi Beckin vaatimukset. Spiegel Online, jonka valitus hylättiin, teki ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle eli Bundesgerichtshofille (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) Revision-valituksen.

Unionin tuomioistuin katsoi, että koska direktiivin 2001/29/EY säännöksissä mahdollistetaan tekijän yksinoikeuksista poikkeaminen ajankohtaisista tapahtumista kertomisen ja lainausten osalta, säännöksillä jätetään jäsenvaltioille liikkumavaraa niiden saattamisessa osaksi kansallista oikeutta eikä niillä toteuteta täysimääräistä yhdenmukaistamista. Jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä niillä kyseisten säännösten täytäntöönpanossa olevaa liikkumavaraa unionin oikeudessa säädetyissä rajoissa, jotta voidaan turvata oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä tekijänoikeuden haltijoiden perusoikeuskirjassa taattua henkisen omaisuuden suojaa koskevan intressin ja toisaalta suojatun aineiston käyttäjien intressien ja perusoikeuksien, erityisesti heidän sananvapautensa ja tiedonvälityksen vapautensa, jotka myös taataan perusoikeuskirjassa, sekä yleisen edun suojaamisen välillä.

Unionin tuomioistuin täsmensi tiedonvälityksen vapauden ja lehdistönvapauden osalta, ettei niillä voida perustella direktiivissä 2001/29/EY säädettyihin poikkeuksiin tai rajoituksiin kuulumatonta poikkeusta tekijöiden yksinoikeudesta kappaleen valmistamiseen ja teostensa välittämiseen yleisölle. Tältä osin unionin tuomioistuin muistutti, että direktiivissä 2001/29 säädetyt poikkeukset ja rajoitukset ovat luonteeltaan tyhjentäviä.

Unionin tuomioistuimen mukaan on vielä niin, että kansallisen tuomioistuimen on yhtäältä tekijälle kuuluvien kappaleen valmistamista ja teostensa yleisölle välittämistä koskevien yksinoikeuksien ja toisaalta direktiivin 2001/29/EY ajankohtaisista tapahtumista kertomista ja lainauksia koskevissa poikkeussäännöksissä tarkoitettujen suojattujen aineistojen käyttäjien oikeuksien punninnan, joka sen on tehtävä kaikkien kyseiseen yksittäistapaukseen liittyvien seikkojen perusteella, yhteydessä tukeuduttava sellaiseen kyseisten säännösten tulkintaan, joka vastaa niiden sanamuotoa ja jolla voidaan turvata niiden tehokas vaikutus mutta joka on myös täysin sopusoinnussa perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien kanssa.

Ensimmäiseksi unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2001/29/EY ajankohtaisista tapahtumista kertomista ja lainauksia koskeva poikkeussäännös on esteenä kansalliselle oikeussäännölle, jolla kyseisessä säännöksessä säädetyt poikkeuksen tai rajoituksen soveltaminen rajoitetaan tapauksiin, joissa suojatun teoksen käyttämistä ajankohtaisista tapahtumista kertomiseen koskeva etukäteinen suostumuspyyntö ei ole kohtuudella

mahdollinen. Ajankohtainen tapahtuma edellyttää nimittäin pääsääntöisesti ja erityisesti tietoyhteiskunnan asiayhteydessä, että sitä koskeva tieto voidaan ilmaista nopeasti, mikä sopii huonosti yhteen tekijän etukäteisen suostumuksen hankkimista koskevan vaatimuksen kanssa, sillä tämä olisi omiaan tekemään merkityksellisten tietojen välittämisestä yleisölle kohtuullisessa ajassa suhteettoman hankalaa tai jopa estämään sen.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin, että direktiivin 2001/29/EY ajankohtaisista tapahtumista kertomista ja lainauksia koskevassa poikkeussäännöksessä tarkoitettu käsite ”lainaus” kattaa linkin avulla toteutetun viittauksen itsenäisesti tutustuttavissa olevaan tiedostoon. Se muistutti tässä yhteydessä oikeuskäytännöstään, jonka mukaan linkeillä edistetään internetin moitteetonta toimintaa, jolla on erityinen merkitys perusoikeuskirjassa taatulle sananvapaudelle ja tiedonvälityksen vapaudelle sekä mielipiteiden ja tietojen vaihdolle kyseisessä verkossa, jolle on ominaista valtavien tietomäärien saatavuus. Tämän jälkeen unionin tuomioistuin totesi, että teos on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin, jos siihen tutustuminen konkreettisesti muodossaan on aiemmin mahdollistettu yleisölle oikeudenhaltijan luvalla tai vapaaehtoisuuteen perustumattoman lisenssin tai lakiperusteisen luvan perusteella. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on ratkaista, onko teos sen käsiteltäväksi saatetussa yksittäistapauksessa saatettu laillisesti yleisön saataviin, kun otetaan huomioon asian kaikki olosuhteet.

Tuomio 9.3.2021 (suuri jaosto), VG Bild-Kunst (C-392/19, [EU:C:2021:181](#))

Stiftung Preußischer Kulturbesitz -niminen saksalainen säätiö (jäljempänä SPK) vastasi Deutsche Digitale Bibliothekin, joka oli kulttuurille ja tieteelle omistettu digitaalinen kirjasto ja joka tarjosi alustan saksalaisten kulttuuri- ja tiedelaitosten verkostoitumista varten, toiminnasta. Kyseisen kirjaston internetsivusto sisälsi linkkejä digitoituihin sisältöihin, jotka oli tallennettu osallistuvien laitosten verkkoportaaleihin. Deutsche Digitale Bibliothek itse tallensi ”digitaalisena näyteikkunana” ainoastaan esikatselukuvia (thumbnails) eli pienennettyjä versioita alkuperäisen kokoisista kuvista.

VG Bild-Kunst, joka oli kuvataiteen alan tekijänoikeuksien yhteishallinnointiyhteisö Saksassa, asetti sen, että SPK:n kanssa tehdään sopimus sen teosvalikoiman käytöstä esikatselukuvien muodossa, ehdoksi, että SPK sitoutuu toteuttamaan tehokkaita teknisiä toimenpiteitä suojatakseen Deutsche Digitale Bibliothekin internetsivustolla näytettäviä kyseisten teosten esikatselukuvia kolmansien osapuolten suorittamalta framingiltä⁷⁹.

SPK katsoi, ettei tällainen sopimusehto ollut kohtuullinen tekijänoikeuden näkökulmasta, ja nosti saksalaisissa tuomioistuimissa kanteen sen toteutukseksi, että VG

⁷⁹ Kehystekniikassa (framing) internetsivuston sivu jaetaan useaan kehykseen ja yhdellä niistä näytetään klikattavan linkin tai upotetun internetlinkin (inline linking) avulla elementti, joka on peräisin toiselta sivustolta, jotta kyseisen sivuston käyttäjiltä salattaisiin kyseisen elementin alkuperäinen ympäristö.

Bild-Kunstilla oli velvollisuus myöntää kyseessä oleva lisenssi ilman, että tämä myöntäminen edellyttäisi framingin käyttämisen vastaisten toimenpiteiden toteuttamista.⁸⁰

Bundesgerichtshof (ylin yleinen tuomioistuin, Saksa) pyysi tässä yhteydessä unionin tuomioistuinta määrittämään, oliko tätä framingia pidettävä direktiivissä 2001/29⁸¹ tarkoitettuna yleisölle välittämisenä, sillä mikäli näin olisi, VG Bild -Kunst voisi velvoittaa SPK:n toteuttamaan tällaiset toimenpiteet.

Unionin tuomioistuin katsoi suuressa jaostossa antamassaan ratkaisussa, että tekijänoikeudella suojattujen teosten, jotka on saatettu tekijänoikeuden haltijan suostumuksella vapaasti yleisön saataviin tietyllä internetsivustolla, sijoittaminen kehystekniikan (framing) avulla kolmannen osapuolen internetsivulle on tässä säännöksessä tarkoitettua yleisölle välittämistä, jos kyseinen sijoittaminen toteutetaan kiertämällä framingin käyttämisen vastaiset suojatoimenpiteet, jotka oikeudenhaltija on toteuttanut tai määrännyt toteutettaviksi.

Unionin tuomioistuin totesi aluksi, että teosten koon muuttamisella ei ole framingin asiayhteydessä mitään merkitystä sen arvioinnissa, onko kyse yleisölle välittämisestä, niin kauan kuin teosten alkuperäiset osatekijät ovat havaittavissa.

Unionin tuomioistuin totesi tämän jälkeen yhtäältä, että framing on yleisölle välittämistä, koska tämän tekniikan vaikutuksena on, että näytetty elementti saatetaan kaikkien kyseisen internetsivuston potentiaalisten käyttäjien saataviin. Toisaalta se muistutti, että koska framingissä käytetään samaa teknistä tapaa, jota jo käytetään suojatun teoksen välittämiseen yleisölle alkuperäisellä internetsivustolla eli internetissä välittämistä, kyseinen välittäminen ei täytä edellytystä uudesta yleisöstä eikä se näin ollen kuulu direktiivissä 2001/29 tarkoitettun ”yleisölle” välittämisen piiriin.

Unionin tuomioistuin täsmensi, että tämä toteamus pätee kuitenkin vain tilanteessa, jossa mahdollisuutta saada kyseiset teokset saataviin alkuperäisellä internetsivustolla ei ollut rajoitettu millään tavalla. Tässä tilanteessa oikeudenhaltija on näet alusta alkaen antanut luvan teostensa välittämiseen kaikille internetin käyttäjille.

Sitä vastoin unionin tuomioistuin korosti, että silloin, kun oikeudenhaltija on alusta alkaen toteuttanut tai velvoittanut toteuttamaan rajoittavia toimenpiteitä, jotka liittyvät sen teosten julkaisemiseen, se ei ole antanut suostumustaan siihen, että kolmannet osapuolet voisivat vapaasti välittää sen teoksia yleisölle. Se on päinvastoin halunnut rajoittaa yleisön, jolla on pääsy sen teoksiin, ainoastaan tietyn internetsivuston käyttäjiin.

⁸⁰ Saksan oikeuden mukaan yhteishallinnointiyhteisöillä on velvollisuus antaa hallinnoimiensa oikeuksien perusteella pyynnöstä jokaiselle käyttöoikeudet asianmukaisin ehdoin. Saksalaisen oikeuskäytännön mukaan yhteishallinnointiyhteisöt voivat kuitenkin poikkeuksellisesti kieltäytyä antamasta lisenssiä, jos kyseinen kieltäytyminen ei merkitse monopoliaseman väärinkäyttöä ja jos yhteishallinnointiyhteisö voi vedota lisenssipyyntöä vastaan ensisijaisiin oikeutettuihin etuihin.

⁸¹ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa välittäminen yleisölle.

Niinpä unionin tuomioistuin totesi, että kun tekijänoikeuden haltija on toteuttanut tai velvoittanut toteuttamaan framingin käyttämisen vastaisia rajoittavia toimenpiteitä, sitä, että teos sijoitetaan framingin avulla kolmannen osapuolen internetsivulle, on näin ollen pidettävä tämän teoksen saattamisena uuden yleisön saataviin. Tälle yleisölle välittämislle on näin ollen saatava kyseisten oikeudenhaltijoiden suostumus.

Päinvastainen lähestymistapa näet johtaisi välittämistä koskevan oikeuden sammumista koskevan säännön omaksumiseen. Tällainen sääntö veisi kyseiseltä tekijänoikeuden haltijalta mahdollisuuden vaatia asianmukaista korvausta teoksensa käytöstä. Tällaisessa lähestymistavassa jätettäisiin huomiotta oikeudenmukainen tasapaino, joka on säilytettävä digitaalisessa ympäristössä yhtäältä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien haltijoiden intressin saada immateriaalioikeuksilleen suojaa ja toisaalta suojatun aineiston käyttäjien intressien ja perusoikeuksien suojan välillä.

Lopuksi unionin tuomioistuin täsmensi, että tekijänoikeuden haltija voi rajoittaa suostumustaan framingiin ainoastaan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden avulla. Tällaisten toimenpiteiden puuttuessa voisi nimittäin olla vaikeaa tarkistaa, onko kyseisen oikeudenhaltijan tarkoituksena ollut vastustaa teostensa framingia.

Tuomio 22.6.2021 (suuri jaosto), YouTube ja Cyando (C-682/18 ja C-683/18, [EU:C:2021:503](#))

Ensimmäisen asian (C-682/18) taustalla olevassa riita-asiassa musiikintuottaja Frank Peterson ryhtyi saksalaisissa tuomioistuimissa YouTubea ja sen laillista edustajaa Googlea vastaan oikeudellisiin toimiin sen vuoksi, että YouTubeen oli vuonna 2008 ladattu useita äänitteitä, joihin Peterson väitti hänellä olevan erilaisia oikeuksia. Kyseisen alustan käyttäjät olivat ladanneet teokset tälle alustalle ilman hänen lupaansa. Kyse oli taiteilija Sarah Brightmanin A Winter Symphony -levyn kappaleista ja hänen "Symphony Tour" -kiertueensa konserteista tehdyistä yksityisistä äänitallenteista.

Toisen asian (C-683/18) taustalla olevassa riita-asiassa Elsevier-niminen kustannuskonserni ryhtyi saksalaisissa tuomioistuimissa Cyandoa vastaan oikeudellisiin toimiin sen vuoksi, että tämän Uploaded -nimiselle tiedostojen hosting- ja jakoalustalle oli vuonna 2013 ladattu eri teoksia, joihin Elsevierillä oli yksinoikeudet. Kyseisen alustan käyttäjät olivat ladanneet teokset tälle alustalle ilman Elsevierin lupaa. Kyse oli teoksista Gray's Anatomy for Students, Atlas of Human Anatomy, ja Campbell-Walsh Urology, joihin oli mahdollista tutustua Uploaded-alustalla linkkikokoelmien rehabgate.com, avaxhome.ws ja bookarchive.ws välityksellä.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin yleinen tuomioistuin, Saksa), jonka käsiteltäväksi kumpikin asia saatettiin, esitti unionin tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä, jotta tämä täsmäntäisi muun muassa verkkoalustojen ylläpitäjien vastuuta sellaisten tekijänoikeudella suojattujen teosten osalta, jotka tällaisten alustojen käyttäjät olivat ladanneet alustoille laittomasti.

Unionin tuomioistuin tutki tätä vastuuta sen tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sovelletun järjestelmän nojalla, joka perustui tekijänoikeusdirektiiviin 2001/29⁸², sähköisestä kaupankäynnistä annettuun direktiiviin 2000/31⁸³ ja teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annettuun direktiiviin 2004/48⁸⁴.

Ennakkoratkaisukysymykset eivät koskeneet tosiseikkojen tapahtuma-ajan jälkeen voimaan tullutta järjestelmää, joka otettiin käyttöön tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla annetulla direktiivillä 2019/790⁸⁵.

Unionin tuomioistuin totesi suuressa jaostossa antamassaan tuomiossa muun muassa, että unionin oikeuden nykytilassa verkkoalustojen ylläpitäjät eivät lähtökohtaisesti itse suorita sellaisten tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen yleisölle välittämistä, jotka niiden alustojen käyttäjät lataavat alustalle laittomasti, jolleivät kyseiset ylläpitäjät pelkän alustojen käyttöön antamisen lisäksi myötävaikuta siihen, että yleisölle annetaan pääsy tällaisiin sisältöihin tekijänoikeutta loukaten. Unionin tuomioistuin katsoi lisäksi, että kyseiset ylläpitäjät voivat vapautua vastuusta sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä 2000/31 tarkoitetulla tavalla sillä edellytyksellä, ettei niillä ole sellaista aktiivista roolia, jonka vuoksi ne tuntevat niiden alustalle ladatut sisällöt tai valvovat niitä.

Ensimmäiseksi unionin tuomioistuin tutki kysymyksen siitä, voiko sellaisen videonjakoalustan tai sellaisen tiedostojen hosting- ja jakoalustan ylläpitäjä, jolla käyttäjät voivat laittomasti saattaa yleisön saataviin suojattuja sisältöjä, suorittaa esillä olevissa asioissa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa näiden sisältöjen tekijänoikeusdirektiivissä 2001/29⁸⁶ tarkoitetun ”yleisölle välittämisen”. Unionin tuomioistuin palautti aluksi mieleen yleisölle välittämisen käsitteen tavoitteet ja määritelmän sekä toisiaan täydentävät arviointiperusteet, jotka on otettava huomioon kulloisessakin asiayhteydessä, jossa tätä käsitettä on arvioitava.

Unionin tuomioistuin huomautti, että näihin arviointiperusteisiin kuuluu alustan ylläpitäjän keskeinen rooli ja sen toiminnan tarkoituksellisuus. Kyseinen ylläpitäjä näet toteuttaa ”välittämistoimen”, kun se toimii täysin tietoisena menettelynsä seurauksista tarjotakseen asiakkailleen pääsyn suojattuun teokseen, erityisesti silloin, kun ilman tätä toimintaa kyseiset asiakkaat eivät lähtökohtaisesti voisi vastaanottaa levitettyä teosta.

⁸² Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10).

⁸³ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EYVL 2000, L 178, s. 1).

⁸⁴ Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY (EUVL 2004, L 157, s. 45).

⁸⁵ Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17.4.2019 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790 (EUVL 2019, L 130, s. 92). Kyseisellä direktiivillä otettiin verkkoalustojen ylläpitäjien osalta käyttöön uusi erityinen vastuujärjestelmä näiden alustojen käyttäjien laittomasti verkkoon lataamien teosten osalta. Kyseisessä direktiivissä, joka kunkin jäsenvaltion oli saatettava osaksi kansallista oikeuttaan viimeistään 7.6.2021, säädettiin muun muassa, että näiden ylläpitäjien on hankittava oikeudenhaltijoiden lupa esimerkiksi tekemällä lisensointisopimus niiden alustojen käyttäjien alustalle lataamien teosten osalta.

⁸⁶ Tekijänoikeuksista annetun direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohta. Kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Unionin tuomioistuin totesi tässä yhteydessä, että sellaisen videonjakoalustan tai sellaisen tiedostojen hosting- ja jakoalustan ylläpitäjä, jolla käyttäjät voivat laittomasti saattaa yleisön saataviin suojattuja sisältöjä, ei suorita näiden sisältöjen tekijänoikeusdirektiivissä tarkoitettua ”yleisölle välittämistä”, jollei se pelkän alustan käyttöön antamisen lisäksi myötävaikuta siihen, että yleisölle annetaan pääsy tällaisiin sisältöihin tekijänoikeutta loukaten.

Näin on etenkin silloin, kun kyseisellä ylläpitäjällä on konkreettinen tieto siitä, että sen alustalla on saatettu laittomasti saataviin suojattua sisältöä, ja jättää poistamatta sen tai estämättä pääsyn siihen viipymättä, tai kun mainittu ylläpitäjä – vaikka se tietää tai sen pitäisi tietää, että sen alustan käyttäjät yleisesti ottaen saattavat suojattuja sisältöjä laittomasti yleisön saataviin sen alustan välityksellä – jättää toteuttamatta asianmukaiset tekniset toimenpiteet, joita tavanomaisen huolelliselta toimijalta voidaan odottaa sen tilanteessa tekijänoikeuden loukkausten uskottavaksi ja tehokkaaksi estämiseksi kyseisellä alustalla, tai myös kun kyseinen ylläpitäjä osallistuu yleisölle laittomasti välitettyjen suojattujen sisältöjen valitsemiseen, tarjoaa alustallaan tällaisten sisältöjen laittomaan jakamiseen erityisesti tarkoitettuja välineitä tai edistää tietoisesti tällaista jakamista, mistä voi olla osoituksena se, että ylläpitäjä on omaksunut liiketoimintamallin, jossa sen alustan käyttäjiä kannustetaan välittämään laittomasti yleisölle suojattuja sisältöjä alustalla.

Toiseksi unionin tuomioistuin tarkasteli kysymystä siitä, voiko verkkoalustan ylläpitäjä kuulua sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä 2000/31⁸⁷ säädetyn vastuusta vapautuksen piiriin sellaisten suojattujen sisältöjen osalta, jotka käyttäjät välittävät laittomasti yleisölle sen alustan välityksellä. Unionin tuomioistuin tutki tässä yhteydessä, onko kyseisen ylläpitäjän rooli neutraali eli onko sen menettely puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, mikä merkitsee sitä, että se ei tunne taallentamiaan sisältöjä eikä valvo niitä, vai onko mainitulla ylläpitäjällä sitä vastoin sellainen aktiivinen rooli, jonka vuoksi tämä tuntee nämä sisällöt tai valvoo niitä. Unionin tuomioistuin totesi tästä, että kyseinen ylläpitäjä voi kuulua vastuusta vapautuksen piiriin, kunhan sillä ei ole sellaista aktiivista roolia, jonka vuoksi se tuntee sen alustalle ladatut sisällöt tai valvoo niitä. Se täsmensi vielä tältä osin, että tällainen ylläpitäjä jää kyseisessä direktiivissä säädetyn vastuusta vapautuksen ulkopuolelle ainoastaan, jos se on tietoinen käyttäjiensä konkreettisista laittomista toimista, jotka liittyvät sen alustalle ladattuihin suojattuihin sisältöihin.

⁸⁷ Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 2000/31 14 artiklan 1 kohta. Kyseisessä säännöksessä säädetään, että jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen, jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelun tarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan pyynnöstä tallennettujen tietojen osalta, edellyttäen, että palvelun tarjoajalla ei ole tosiasiallista tietoa laittomasta toiminnasta tai laittomista tiedoista eikä hänen tiedossaan vahingonkorvausvaatimuksen kyseessä ollen ole tosiasioita tai olosuhteita, joiden perusteella toiminnan tai tietojen laittomuus on ilmeistä, tai palvelun tarjoaja toimii viipymättä tietojen poistamiseksi tai niihin pääsyn estämiseksi heti saatuaan tiedon tällaisista seikoista.

Kolmanneksi unionin tuomioistuin täsmensi niitä edellytyksiä, joilla oikeudenhaltijat voivat tekijänoikeusdirektiivin 2001/29⁸⁸ nojalla saada tuomioistuimet antamaan verkkoalustojen ylläpitäjiä velvoittavia määräyksiä. Se katsoi, ettei kyseinen direktiivi ole esteenä sille, että tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltija voi kansallisen oikeuden nojalla saada kiellon tai määräyksen sellaista ylläpitäjää vastaan, jonka palvelua kolmas osapuoli on käyttänyt hänen oikeutensa loukkaamiseen ja joka ei ole saanut loukkauksesta sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä 2000/31⁸⁹ tarkoitettua tietoa, ainoastaan sillä edellytyksellä, että kyseisestä loukkauksesta on ennen tuomioistuinmenettelyn aloittamista ilmoitettu ensin mainitulle ylläpitäjälle eikä ylläpitäjä ole toiminut viipymättä poistaakseen kyseessä olevan sisällön tai estääkseen pääsyn siihen ja varmistaakseen, ettei tällaisia loukkauksia toisteta.

Kansallisten tuomioistuinten on kuitenkin tällaista edellytystä sovellettaessa varmistauduttava siitä, ettei tämä edellytys johda siihen, että loukkauksen tosiasiallinen päättäminen viivästyy siten, että siitä aiheutuu suhteettomia vahinkoja oikeudenhaltijalle.

II. Sähköisen kaupankäynnin oikeudellinen sääntely

1. Mainonta

Tuomio 23.3.2010 (suuri jaosto), Google France (C-236/08–C-238/08, [EU:C:2010:159](#))

Google-yhtiö ylläpiti hakukonetta internetissä ja tarjosi muun muassa AdWords-nimisen maksullisen indeksointipalvelun. Tämä palvelu mahdollisti sen, että talouden toimijat voivat yhden tai useamman avainsanan valitsemalla saada aikaiseksi sen, että näkyviin tulee kaupallisen viestin sisältävä mainoslinkki kyseisen talouden toimijan sivustolle. Vuitton, joka on yhteisön tavaramerkin Vuitton haltija, sekä eräät muut ranskalaisten tavaramerkkien haltijat havaitsivat, että kun internetin käyttäjät syöttivät Googlen hakukoneeseen sanoja, jotka vastasivat näitä tavaramerkkejä, tulokseksi saatiin linkkejä sivustoille, joilla tarjottiin jäljitelmiä Vuittonin tavaroista, sekä linkkejä näiden muiden tavaramerkkien haltijoiden kilpailijoiden sivustoille. Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko lainmukaista käyttää tavaramerkkejä vastaavia merkkejä avainsanoina internetin indeksointipalvelussa ilman tavaramerkkien haltijoiden lupaa.

⁸⁸ Tekijänoikeusdirektiivin 2001/29 8 artiklan 3 kohta. Jäsenvaltioiden on kyseisen säännöksen mukaan varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden loukkaamiseen.

⁸⁹ Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 2000/31 14 artiklan 1 kohdan a alakohta.

Unionin tuomioistuin totesi, että tällainen internetin indeksointipalvelun tarjoaja ei käytä kyseessä olevaa merkkiä direktiivin 89/104/ETY⁹⁰ 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa tai asetuksen (EY) N:o 40/94⁹¹ 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, vaikka se antaa mainostajien valita tavaramerkkien kanssa samanlaisia merkkejä avainsanoiksi, tallentaa nämä merkit ja esittää asiakkaidensa mainokset näiden merkkien perusteella. Se, että kolmas käyttää sellaista merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin tavaramerkin haltijan tavaramerkki, edellyttää sitä, että tämä kolmas käyttää merkkiä omassa kaupallisessa viestinnässään, ja tämä käyttö on mainituissa direktiivissä tarkoitettua käyttöä, kun mainonnalla pyritään johtamaan internetin käyttäjiä harhaan tämän kolmannen tavaroiden tai palvelujen alkuperästä.

Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää mainostajaa mainostamasta, jos internetin keskivertokäyttäjän on mainoksen perusteella hankalaa saada selville, ovatko mainoksessa tarkoitetut tavarat tai palvelut peräisin tavaramerkin haltijalta vai kolmannelta. Tavaramerkin keskeiseen tehtävään kuuluu muun muassa sen mahdollistaminen, että internetin käyttäjät kykenevät erottamaan tämän tavaramerkin haltijan tavarat tai palvelut sellaisista tavaroista tai palveluista, joilla on eri alkuperä.

Nämä vaikutukset, jotka perustuvat siihen, että kolmas käyttää tavaramerkin kanssa samanlaista merkkiä, eivät kuitenkaan itsessään aiheuta vahinkoa tavaramerkin mainontatehtävälle. Direktiivin 2000/31/EY⁹² 14 artiklaa on tulkittava siten, että siinä vahvistettua sääntöä sovelletaan internetin indeksointipalvelun tarjoajaan, kun tällä palvelun tarjoajalla ei ole sellaista aktiivista roolia, jonka vuoksi tämä tuntee tallennetut tiedot tai valvoo niitä. Mikäli toiminta on puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, mikä merkitsee sitä, että palveluntarjoaja ei tunne tallentamiaan tietoja eikä valvo niitä, mainittua palveluntarjoajaa ei voida pitää vastuussa.

Tuomio 11.7.2013, Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, [EU:C:2013:516](#))

Yritykset Belgian Electronic Sorting Technology (BEST) ja Visys suunnittelivat, valmistsivat ja pitivät kaupan laserteknologialla varustettuja lajittelijoita ja lajittelulinjoja. Visysin oli perustanut BESTin entinen työntekijä Bert Peelaers. Peelaers oli rekisteröinyt verkkotunnuksen "www.bestlasersorter.com" Visysin lukuun. Internetsivuston, jolla oli tämä verkkotunnus, sisältö vastasi Visysin tavanomaisten internetsivustojen sisältöä, joihin voidaan tutustua verkkotunnusten "www.visys.be" ja "www.visysglobal.be" kautta. Mikäli hakukoneeseen "www.google.be" syötettiin sanat "Best Laser Sorter", toisena hakutuloksena BESTin internetsivuston jälkeen ilmestyi viittaus Visysin internetsivustoon. Visys käytti internetsivustoillaan muun muassa metatageja "Best+Helius" ja "Best+Genius". Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin Hof van

⁹⁰ Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annettu neuvoston direktiivi 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1).

⁹¹ Yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 40/94 (EYVL 1994, L 11, s. 1).

⁹² Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 2000, L 178, s. 1).

Cassatie (ylin tuomioistuin, Belgia) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, voidaanko yhtäältä verkkotunnuksen rekisteröinnin ja käytön ja toisaalta metatagien käytön internetsivuston metatiedoissa katsoa kuuluvan direktiiveissä 84/450/ETY⁹³ ja 2006/114/EY⁹⁴ tarkoitetun mainonnan käsitteen alaan.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 84/450/ETY 2 artiklan 1 kohtaa sekä direktiivin 2006/114/EY 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä määritelty mainonnan käsite kattaa verkkotunnuksen käytön sekä metatagien käytön internetsivuston metatiedoissa sellaisessa tilanteessa, jossa verkkotunnuksessa tai avainsanoista muodostuvissa metatageissa (keyword metatags) viitataan tiettyihin tavaroihin tai palveluihin tai yhtiön kauppanimeen ja niiden käyttö merkitsee lisäksi tietoa tai esitystä, joka kohdistetaan potentiaalisiin kuluttajiin ja jolla näiden annetaan ymmärtää, että he löytävät internetsivuston, joka liittyy kyseisiin tavaroihin tai palveluihin tai vieläpä kyseiseen yhtiöön.

Mainonnan käsitettä ei nimittäin voida tulkita ja soveltaa siten, että sellaisiin elinkeinonharjoittajan tavaroidensa tai palvelujensa menekkin edistämiseksi toteuttamiin toimenpiteisiin, joilla voidaan vaikuttaa kuluttajien taloudelliseen käyttäytymiseen ja näin ollen kyseisen elinkeinonharjoittajan kilpailijoihin, ei sovelleta kyseisissä direktiiveissä asetettuja vilpittömän kilpailun sääntöjä.

Kyseisen rekisteröinnin käsitteen soveltamisalaan sellaisenaan ei puolestaan kuulu verkkotunnus. Kyseessä on nimittäin yksinomaan muodollinen toimi, joka ei itsessään merkitse väistämättä sitä, että potentiaaliset kuluttajat saisivat tietää verkkotunnuksesta, eikä se näin ollen voi vaikuttaa näiden tekemiin valintoihin.

Tuomio 4.5.2017, Luc Vanderborght (C-339/15, [EU:C:2017:335](#))

Luc Vanderborght, Belgiaan sijoittautunut hammaslääkäri, mainosti hammaslääkäripalveluja. Hän oli asentanut mainostaulun, jossa mainittiin hänen nimensä, hänen hammaslääkärin pätevyytensä, hänen internetsivustonsa osoite sekä hänen vastaanottonsa puhelinnumero. Lisäksi Vanderborght oli perustanut internetsivuston, jossa annettiin asiakkaille tietoja niistä eri hoitomuodoista, joita annettiin hänen vastaanotollaan. Hän oli julkaissut lisäksi joitakin mainoksia paikallisissa sanomalehdissä. Vanderborghtia vastaan nostetut syytteet olivat seurausta kantelusta, jonka oli tehnyt hammaslääkärien ammattijärjestö Verbond der Vlaamse tandartsen. Belgian lainsäädännössä nimittäin kiellettiin kaikki suu- ja hammashoitoja koskeva mainonta sekä asetettiin mainonnalle pidättyvyysvaatimuksia. Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Brysselin hollanninkielinen alioikeus, Belgia),

⁹³ Harhaanjohtavaa mainontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 10.9.1984 annettu neuvoston direktiivi 84/450/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2005/29/EY (EYVL 1984, L 250, s. 17).

⁹⁴ Harhaanjohtavasta ja vertailevasta mainonnasta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/114/EY (EUVL 2006, L 376, s. 21).

jonka käsiteltäväksi asia saatettiin, päätti esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön tästä aiheesta.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiiviä 2000/31/EY⁹⁵ on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

Direktiivin 2000/31/EY johdanto-osan 18 perustelukappaleessa täsmennetään, että käsitteeseen ”tietoyhteiskunnan palvelut” kuuluu suuri määrä verkossa toteutettavia taloudellisia toimia. Lisäksi tämän direktiivin 2 artiklan f alakohdassa täsmennetään, että kaupallisen viestinnän käsite kattaa muun muassa kaikki viestinnän muodot, joiden tarkoituksena on säänneltyä ammattia harjoittavan henkilön palvelujen edistäminen. Tästä seuraa, että internetsivustolla suoritettu suu- ja hammashoitopalveluja koskeva mainonta muodostaa tällaisen palvelun. Unionin lainsäätäjä ei ole sulkenut säänneltyjä ammatteja direktiivin 2000/31/EY 8 artiklan 1 kohdassa säädetyn verkossa tapahtuvan kaupallisen viestinnän sallimisen periaatteen ulkopuolelle. Vaikka siten tässä säännöksessä sallitaan se, että otetaan huomioon terveysalan ammattien erityispiirteet niihin liittyvien ammatillisten sääntöjen laatimisessa rajaamalla verkossa tapahtuvan kaupallisen viestinnän muodot ja tavat erityisesti sen takaamiseksi, ettei potilaiden luottamusta näihin ammatteihin horjuteta, näillä ammatillisilla säännöillä ei kuitenkaan voida kieltää yleisesti ja ehdottomasti kaikenlaista verkossa tapahtuvaa mainontaa, jolla on tarkoitus edistää tällaista ammattia harjoittavan henkilön toimintaa.

SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle lainsäädännölle, jossa kielletään yleisesti ja ehdottomasti suu- ja hammashoitopalvelujen kaikenlainen mainonta.

Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksen osalta on otettava huomioon se, että ihmisten terveyden ja hengen suojaaminen on EUT-sopimuksessa suojelluista oikeushyvästä ja intresseistä tärkein ja että lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden asiana on päättää siitä tasosta, jolla ne aikovat suojella kansanterveyttä.

Kaikki tällä lainsäädännöllä kielletyt mainokset eivät sellaisinaan saa aikaan mainittujen tavoitteiden kanssa ristiriitaisia vaikutuksia. Näin ollen on katsottava, että pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön tavoitteet voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä.

Tuomio 30.3.2017, Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, [EU:C:2017:243](#))

Riita-asian kohteena oli DHL Paketin julkaisema mainos sanomalehdessä; DHL Paket ylläpiti MeinPaket.de-nimistä verkkokauppa-alustaa, jossa elinkeinonharjoittajana toimivat myyjät tarjosivat tuotteitaan myytäväksi. Mainoksessa esitettyjä, tuotekoodilla

⁹⁵ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL 2000, L 178, s. 1).

varustettuja tavaroita oli mahdollista ostaa kolmannelta myyjältä mainitun alustan kautta. Kirjaututtuaan sivustolle käyttäjä saattoi syöttää vastaavan tuotekoodin päästäkseen verkkosivulle, jossa kyseessä oleva tavara esiteltiin yksityiskohtaisemmin ja jossa mainittiin myyjä, jota koskevia merkityksellisiä tietoja voitiin selata tätä koskevan otsikon alla.

Verband Sozialer Wettbewerb (jäljempänä VSW), joka on yhdistys, johon kuuluu muun muassa sähkö- ja elektroniikkatuotteiden tarjoajia sekä postimyyntiyrityksiä, jotka tarjoavat kaikenlaisia tavaroita, katsoi, että julkaistu mainos merkitsi sopimatonta kaupallista menettelyä. VSW:n mukaan DHL Paket ei täyttänyt velvollisuuttaan ilmoittaa sen verkkokauppa-alustaa käyttävien tarjoajien henkilöllisyys ja maantieteellinen osoite. VSW saattoi asian tuomioistuimen käsiteltäväksi ja vaati kyseisen mainonnan lopettamista.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) esitti ennakkoratkaisupyynnön unionin tuomioistuimelle, joka totesi, että direktiivin 2005/29/EY⁹⁶ 7 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen mainos, joka kuuluu tässä direktiivissä tarkoitettuun käsitteeseen ”ostokehotus”, voi täyttää tässä säännöksessä säädetyn tietojenantamisvelvollisuuden.

Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen tehtävänä on tutkia tapaus tapaukselta ensinnäkin, oikeuttaako tilanpuute mainostekstissä sen, että tarjoajaa koskevia tietoja asetetaan käyttöön vasta verkkokauppa-alustalla, ja mahdollisesti toiseksi, ilmoitetaanko direktiivin 2005/29 7 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaan vaadittavat tiedot verkkokauppa-alustan osalta yksinkertaisesti ja nopeasti.

Tuomio 3.3.2016, Daimler AG (C-179/15, [EU:C:2016:134](#))

Együd Garage, Unkarin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka oli erikoistunut Mercedes-autojen myyntiin ja korjaukseen, oli tehnyt huoltopalvelusopimuksen Daimlerin kanssa, joka oli Mercedes-autojen saksalainen valmistaja ja kansainvälisen tavaramerkin Mercedes-Benz haltija. Unkarilaisella yhtiöllä oli oikeus käyttää tätä tavaramerkkiä sekä lisätä omiin mainoksiinsa näkyville maininta ”valtuutettu Mercedes-Benz-huoltoliike”. Huoltopalvelusopimuksen tultua irtisanotuksi Együd Garage yritti poistaa kaikki internetissä olevat mainokset, joiden perusteella yleisö olisi saattanut luulla sen olevan yhä sopimussuhteessa Daimleriin. Toteutetuista toimenpiteistä huolimatta tällaisen liitynnän sisältävien mainosten levittäminen jatkui internetissä ja hakukoneiden luetteloissa. Fővárosi Törvényszék (Budapestin alioikeus, Unkari) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, voiko Daimler tavaramerkkidirektiivin 2008/95/EY⁹⁷

⁹⁶ Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (EUVL 2005, L 149, s. 22).

⁹⁷ Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/95 (EUL 2008, L 299, s. 25).

perusteella vaatia aikaisempaa sopimuskumppaniaan toteuttamaan perusteellisia toimia välttääkseen aiheuttamasta vahinkoa Daimlerin tavaramerkille.

Unionin tuomioistuin totesi, että kun kolmas käyttää tavaramerkkiä tavaramerkin haltijan suostumuksetta tarkoituksin ilmoittaa yleisölle, että kyseinen kolmas korjaa ja huoltaa tällä tavaramerkillä varustettuja tavaroita tai että se on erikoistunut kyseisiin tavaroihin, tällainen menettely merkitsee direktiivin 2008/95/EY 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua tavaramerkin käyttämistä. Tavaramerkin haltija voi kieltää tällaisen käytön, jollei kyseisen direktiivin 6 artiklaa, joka liittyy tavaramerkkiin kohdistuviin rajoituksiin, tai kyseisen direktiivin 7 artiklaa, joka koskee tavaramerkkiin kuuluvien oikeuksien sammumista, sovelleta. Tavarankäyttäjän ilmoittamistehtävälle aiheutetaan vahinkoa, jos tämä käyttäminen tapahtuu ilman tavaramerkin haltijan suostumusta.

Mainitun direktiivin 5 artiklan 1 kohdan a ja b alakohtaa on tulkittava siten, ettei kyse ole tavaramerkin käytöstä, kun kyseinen kolmas henkilö ei ole laittanut mainittua mainosta eikä sitä ole laitettu hänen nimissään tai, olettaen, että tämä kolmas on laittanut kyseisen mainoksen tai se on laitettu hänen nimissään haltijan suostumuksella, kun kyseinen kolmas henkilö on nimenomaisesti vaatinut sen internetsivuston ylläpitäjää, jolta hän oli tilannut mainoksen, poistamaan sen tai siinä olevan tavaramerkkiä koskevan maininnan. Mainostajaa ei voida asettaa vastuuseen kyseisten internetissä olevien indeksointisivustojen ylläpitäjien kaltaisten muiden taloudellisten toimijoiden, jotka eivät toimi mainostajan tilauksesta vaan omasta aloitteestaan ja omissa nimissään, itsenäisistä toimista.

Tavaramerkin haltijalla ei näissä kahdessa tilanteessa ole direktiivin 2008/95 5 artiklan 1 kohdan a tai b alakohdan perusteella oikeutta toimia mainostajaa vastaan, jotta tätä kielletäisiin laittamasta internetiin mainos, jossa mainitaan sen tavaramerkki.

Tuomio 22.12.2022 (suuri jaosto), Louboutin (Tavaramerkkioikeutta loukkaavan merkin käyttö sähköisellä markkinapaikalla) (C-148/21 ja C-184/21, [EU:C:2022:1016](#))

Louboutin oli ranskalainen luksuskengien ja -käsilaukkujen suunnittelija, joka rekisteröi vuodesta 2016 lähtien EU-tavaramerkiksi punaisen värin, jolla värjätään korkokenkien ulkopohja.

Amazon ylläpitää verkkokauppasivustoja, joilla myydään erilaisia tavaroita, joita se tarjoaa sekä suoraan omissa nimissään ja omaan lukuunsa että myös välillisesti tarjoamalla sähköisen markkinapaikan kolmansille myyjille. Kyseinen ylläpitäjä tarjoaa kolmansille myyjille myös tuotteiden varastointia ja lähetystä koskevia lisäpalveluja.

Louboutin totesi, että näillä internetsivustoilla näytetään säännöllisesti myynti-ilmoituksia kengistä, joissa on punainen pohja, ja hänen mukaansa nämä ilmoitukset koskevat tuotteita, jotka on laskettu liikkeeseen ilman hänen suostumustaan. Hän vetosi kyseisellä tavaramerkillä annettujen yksinoikeuksien loukkaamiseen ja nosti sitten kaksi

kyseisen tavaramerkin loukkaamista koskevaa kannetta Amazonia vastaan Tribunal d'arrondissement de Luxembourgissa (piirituomioistuin, Luxemburg)⁹⁸ ja Tribunal de l'entreprise francophone de Bruxellesissa (Brysselin ranskankielinen yritystuomioistuin, Belgia)⁹⁹.

Kumpikin näistä tuomioistuimista päätti esittää unionin tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä.

Ne tiedustelivat unionin tuomioistuimelta pääasiallisesti sitä, onko Euroopan unionin tavaramerkistä annettua asetusta¹⁰⁰ tulkittava siten, että sähköisen markkinapaikan sisältävän verkkokauppasivuston ylläpitäjän voidaan katsoa itse käyttävän merkkiä, joka on sama kuin toisen EU-tavaramerkki, samoja tavaroita varten kuin ne tavarat, joita varten tämä tavaramerkki on rekisteröity, kun kolmannet myyjät tarjoavat kyseisellä markkinapaikalla tällaisia kyseisellä merkillä varustettuja tavaroita myytäväksi ilman kyseessä olevan tavaramerkin haltijan suostumusta.

Ne pohtivat erityisesti sitä, onko tältä osin merkitystä sillä, että kyseinen ylläpitäjä käyttää internetsivustollaan julkaistujen tarjousten yhtenäistä esitystapaa ja julkaisee samanaikaisesti ilmoitukset tavaroista, joita se myy omissa nimissään ja omaan lukuunsa, sekä ilmoitukset kolmansien myyjien kyseisellä markkinapaikalla tarjoamista tavaroista, sillä, että se näyttää kaikissa ilmoituksissa oman laajalti tunnetun jakelijan logonsa, ja sillä, että se tarjoaa kolmansille myyjille niiden tavaroiden markkinoinnin yhteydessä lisäpalveluina tukea tarjousten esittämisessä ja kyseisellä markkinapaikalla tarjottujen tavaroiden varastointi- ja lähetyspalveluja. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet pohtivat myös sitä, onko mahdollisesti otettava huomioon kyseisen internetsivuston käyttäjien käsitys.

Suuressa jaostossa asian ratkaisseella unionin tuomioistuimella oli tilaisuus esittää tärkeitä täsmennyksiä siitä, onko sähköisen markkinapaikan sisältävän verkkokauppasivuston ylläpitäjällä suora vastuu EU-tavaramerkin haltijan oikeuksien loukkauksista, jotka johtuvat siitä, että tavaramerkki, joka on sama kuin kyseessä oleva tavaramerkki, sisältyy kolmansien myyjien ilmoituksiin tällä markkinapaikalla.

On muistutettava, että Euroopan unionin tavaramerkistä annetun asetuksen¹⁰¹ mukaan EU-tavaramerkin rekisteröinti antaa haltijalleen oikeuden kieltää muita käyttämästä elinkeinotoiminnassa merkkiä, joka on sama kuin tämä tavaramerkki, samoja tavaroita tai palveluja varten kuin ne tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkki on rekisteröity.

Unionin tuomioistuin totesi aluksi, että käsitettä ”käyttää” ei ole määritelty Euroopan unionin tavaramerkistä annetussa asetuksessa. Tämä ilmaisu edellyttää kuitenkin

⁹⁸ Asia C-148/21

⁹⁹ Asia C-184/21

¹⁰⁰ Tarkemmin sanottuna Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1001 (EUVL 2017, L 154, s. 1) 9 artiklan 2 kohdan a alakohtaa.

¹⁰¹ Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1001 (EUVL 2017, L 154, s. 1) 9 artiklan 2 kohdan a alakohta.

yhtäältä aktiivista toimintaa sekä suoraa tai välillistä päätösvaltaa käytön muodostavan toimen osalta. Ainoastaan kolmas, joka käyttää tällaista käytön muodostavaan toimeen kohdistuvaa päätösvaltaa, kykenee näet tosiasiallisesti lopettamaan tavaramerkin käytön, joka on tapahtunut ilman sen haltijan suostumusta.

Se, että kolmas osapuoli käyttää merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin tavaramerkin haltijan tavaramerkki, edellyttää toisaalta vähintäänkin sitä, että tämä kolmas osapuoli käyttää merkkiä omassa kaupallisessa viestinnässään. Henkilö voi siis antaa asiakkaidensa käyttää tavaramerkkien kanssa samoja tai samankaltaisia merkkejä käyttämättä itse kyseisiä merkkejä. Unionin tuomioistuin on siten katsonut sähköisen markkinapaikan ylläpitäjän osalta, että tämä itse ei käytä tavaramerkkien kanssa samoja tai samankaltaisia merkkejä sähköisellä markkinapaikalla esitettävissä myyntitarjouksissa, vaan tämän tekevät yksinomaan myyjät, jotka ovat sen asiakkaita, koska sähköisen markkinapaikan ylläpitäjä ei käytä tätä merkkiä omassa kaupallisessa viestinnässään.

Unionin tuomioistuin huomautti kuitenkin, ettei siltä ollut sen aikaisemman oikeuskäytännön yhteydessä tiedusteltu, mikä vaikutus on sillä, että kyseessä olevaan verkkokauppasivustoon sisältyy sähköisen markkinapaikan lisäksi kyseisen sivuston ylläpitäjän omia myyntitarjouksia, kun taas kyseessä olleissa asioissa oli kyse juuri tästä. Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet pohtivat, käyttääkö kolmansien myyjien lisäksi Amazonin kaltainen sähköisen markkinapaikan sisältävien verkkokauppasivustojen ylläpitäjä merkkiä, joka on sama kuin toisen tavaramerkki, samoja tavaroita varten kuin ne tavarat, joita varten kyseinen tavaramerkki on rekisteröity, jolloin sen voidaan katsoa olevan vastuussa tämän tavaramerkin haltijan oikeuksien loukkaamisesta, kun kyseinen kolmas myyjä tarjoaa kyseisellä markkinapaikalla myytäväksi tällaisia kyseisellä merkillä varustettuja tavaroita.

Unionin tuomioistuin totesi, että tämä kysymys tulee esiin riippumatta siitä, voidaanko markkinapaikan ylläpitäjän roolia mahdollisesti tarkastella muiden oikeussääntöjen kannalta, ja että vaikka sen arviointi, onko ylläpitäjä käyttänyt tällaista merkkiä, kuuluu viime kädessä kansalliselle tuomioistuimelle, unionin tuomioistuin voi kuitenkin esittää unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka voivat olla hyödyllisiä tässä yhteydessä.

Unionin tuomioistuin täsmensi samassa yhteydessä kaupallisesta viestinnästä, että se, että sähköisen markkinapaikan sisältävän internetsivuston ylläpitäjä käyttää omassa kaupallisessa viestinnässään merkkiä, joka on sama kuin toisen tavaramerkki, edellyttää, että kyseinen merkki näyttää ulkopuolelta tarkasteltuna olevan erottamaton osa kaupallista viestintää ja kuuluvan kyseisen yrityksen toimintaan.

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin palautti mieleen, että tilanteessa, jossa palvelun tarjoaja käyttää merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin toisen tavaramerkki, sellaisten tavaroiden myynnin edistämiseen, joita jokin sen asiakkaista pitää kaupan tämän palvelun avulla, kyseinen palvelun tarjoaja käyttää itse tätä merkkiä, kun käyttö

toteutetaan tavalla, jolla kyseisen merkin ja palvelun tarjoajan tarjoamien palvelujen välille luodaan yhteys.

Unionin tuomioistuin on jo katsonut, että tällainen palvelujen tarjoaja ei itse käytä merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin toisen tavaramerkki, kun sen tarjoama palvelu ei ole luonteeltaan sellainen, että se olisi rinnastettavissa palveluun, jolla pyritään tällä merkillä varustettujen tavaroiden myynnin edistämiseen, eikä sillä luoda yhteyttä tämän palvelun ja mainitun merkin välille, koska kyseinen palvelujen tarjoaja ei ole kuluttajan nähtävissä, jolloin hänen palvelujaan ei voida mitenkään yhdistää mainittuun merkkiin.

Unionin tuomioistuin on sitä vastoin katsonut, että tällainen yhteys on olemassa silloin, kun sähköisen markkinapaikan ylläpitäjä mainostaa internetin indeksointipalvelun avulla ja toisen tavaramerkkiä vastaavan avainsanan perusteella tällä tavaramerkillä varustettuja tavaroita, joita sen asiakkaat myyvät sen sähköisellä markkinapaikalla. Tällainen mainonta saa nimittäin tällä avainsanalla hakuja suorittavien internetin käyttäjien keskuudessa aikaan ilmeisen mielle yhtymän kyseisten tavaramerkeillä varustettujen tuotteiden ja sen mahdollisuuden välillä, että niitä voidaan hankkia mainitun markkinapaikan kautta. Juuri tästä syystä tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää kyseiseltä ylläpitäjältä tällainen käyttö, kun mainos loukkaa tavaramerkkioikeutta siksi, että tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen internetin käyttäjä ei voi mainoksen perusteella saada selville tai voi sen perusteella vain hankalasti saada selville, ovatko kyseiset tuotteet peräisin tavaramerkin haltijalta tai tähän taloudellisesti sidoksissa olevasta yrityksestä vai kolmannelta.

Unionin tuomioistuin päätteli tästä, että sen määrittämiseksi, käyttääkö sähköisen markkinapaikan sisältävän verkkokauppasivuston ylläpitäjä itse merkkiä, joka on sama kuin toisen tavaramerkki ja joka näkyy kolmansien myyjien tällä markkinapaikalla tarjoamia tavaroita koskevissa ilmoituksissa, on arvioitava, mieltääkö kyseisen internetsivuston tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen käyttäjä yhteyden kyseisen ylläpitäjän palvelujen ja kyseessä olevan merkin välille.

Näin ollen sen määrittämiseksi, voidaanko mainoksen, jonka sähköisellä markkinapaikalla toimiva kolmas myyjä on julkaissut tällä markkinapaikalla ja jossa käytetään merkkiä, joka on sama kuin toisen tavaramerkki, katsoa olevan erottamaton osa mainitun internetsivuston ylläpitäjän kaupallista viestintää, on selvitettävä, voidaanko tällä mainoksella luoda yhteys kyseisen ylläpitäjän tarjoamien palvelujen ja kyseessä olevan merkin välille sillä perusteella, että käyttäjä saattaa luulla, että ylläpitäjä myy omissa nimissään ja omaan lukuunsa tuotetta, jota varten kyseessä olevaa merkkiä käytetään.

Unionin tuomioistuin korosti, että käsiteltävän asian olosuhteiden kokonaisarvioinnissa erityistä merkitystä on etenkin sillä tavalla, jolla mainokset esitetään sekä erikseen että kokonaisuudessaan kyseessä olevalla internetsivustolla, samoin kuin kyseisen ylläpitäjän tarjoamien palvelujen luonteella ja laajuudella.

Ensinnäkin näiden ilmoitusten esitystavasta on todettava, että unionin lainsäädännössä säädetään tarpeesta avoimeen mainontaan internetissä siten, että tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen käyttäjä voi helposti erottaa toisistaan kyseisen internetsivuston ylläpitäjän tarjoukset ja toisaalta siihen sisältyvällä sähköisellä markkinapaikalla toimivien kolmansien myyjien tarjoukset. Unionin tuomioistuin katsoi, että se, että ylläpitäjä käyttää tarjousten yhtenäistä esitystapaa ja julkaisee samanaikaisesti omia ilmoituksiaan ja kolmansien myyjien ilmoituksia ja näyttää sekä internetsivustollaan että kaikissa näissä ilmoituksissa oman laajalti tunnettu jakelijan logonsa, voi vaikeuttaa tällaisen selkeän erottelun tekemistä ja täten antaa vaikutelman, että juuri kyseinen ylläpitäjä myy omissa nimissään ja omaan lukuunsa myös kolmansien myyjien tarjoamia tavaroita.

Toisaalta niiden palvelujen, joita sähköisen markkinapaikan ylläpitäjä tarjoaa myyjille – kuten muun muassa tavaroiden varastointia, lähettämistä ja palautusten hallinnointia koskevat palvelut – luonne ja laajuus ovat samoin omiaan antamaan tavanomaisesti valistuneelle ja kohtuullisen tarkkaavaiselle käyttäjälle mielikuvan siitä, että kyseinen ylläpitäjä myy näitä tavaroita, ja täten luomaan käyttäjien näkökulmasta tarkasteltuna yhteyden kyseisten palvelujen sekä näissä tavaroissa ja kyseisten kolmansien myyjien ilmoituksissa näkyvien merkkien välille.

Lopuksi unionin tuomioistuin totesi, että sellaisen verkkokauppasivuston, johon sisältyy sen ylläpitäjän omien myyntitarjousten lisäksi sähköinen markkinapaikka, ylläpitäjän voidaan katsoa itse käyttävän merkkiä, joka on sama kuin toisen EU-tavaramerkki, samoja tavaroita varten kuin ne tavarat, joita varten tämä tavaramerkki on rekisteröity, kun kolmannet myyjät tarjoavat kyseisellä markkinapaikalla tällaisia kyseisellä merkillä varustettuja tavaroita myytäväksi ilman kyseessä olevan tavaramerkin haltijan suostumusta, jos kyseisen internetsivuston tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen käyttäjä mieltää yhteyden kyseisen ylläpitäjän palvelujen ja kyseessä olevan merkin välille; näin on erityisesti silloin, kun – ottaen huomioon kaikki kyseessä olevalle tilanteelle ominaiset seikat – tällainen käyttäjä voi saada mielikuvan siitä, että juuri kyseinen ylläpitäjä myy tällä merkillä varustettuja tavaroita itse omissa nimissään ja omaan lukuunsa. Unionin tuomioistuin totesi lisäksi, että tältä osin merkitystä on

- sillä, että kyseinen ylläpitäjä käyttää internetsivustollaan julkaistujen tarjousten yhtenäistä esitystapaa ja julkaisee samanaikaisesti ilmoitukset tavaroista, joita se myy omissa nimissään ja omaan lukuunsa, sekä ilmoitukset kolmansien myyjien kyseisellä markkinapaikalla tarjoamista tavaroista,
- sillä, että se näyttää kaikissa ilmoituksissa oman laajalti tunnetun jakelijan logonsa, ja
- sillä, että se tarjoaa kolmansille myyjille kyseisellä merkillä varustettujen tavaroiden markkinoinnin yhteydessä lisäpalveluja, erityisesti näiden tavaroiden varastointi- ja lähetyspalveluja.

Tuomio 22.12.2022 (suuri jaosto), EUROAPTIEKA (C-530/20, [EU:C:2022:1014](#))

”EUROAPTIEKA” SIA oli lääketoimintaa Latviassa harjoittanut yhtiö. Se kuului konserniin, jolla oli apteekkien ja lääkkeiden vähittäiskauppaa harjoittavien yritysten verkosto Latviassa. Vuonna 2016 Veselības inspekcijas Zāļu kontroles nodaļa (Latvian terveystieteiden lääkevalvontayksikkö) kielsi EUROAPTIEKAA mainostamasta myyntikampanjaa, jossa se tarjosi 15 prosentin alennusta minkä tahansa lääkkeen ostohinnasta, kun asiakas ostaisi vähintään kolme tuotetta. Tämä päätös annettiin sellaisen kansallisen säännöksen perusteella, jonka mukaan yleisölle suunnattu lääkemainonta ei saa sisältää tietoja, joissa kannustetaan lääkkeen ostamiseen perustelemalla lääkkeen ostotarvetta sen hinnalla taikka ilmoittamalla erikoistarjouksesta tai siitä, että lääke myydään yhdessä muiden lääkkeiden kanssa (mahdollisesti alennettuun hintaan) tai yhdessä muiden tuotteiden kanssa.¹⁰²

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (perustuslakituomioistuim, Latvia), jonka käsiteltäväksi EUROAPTIEKA saattoi asian vuonna 2020, pyysi unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua direktiivin 2001/83¹⁰³ tulkinnasta.

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto täsmensi tuomiossaan tässä direktiivissä tarkoitetun lääkemainonnan käsitettä erityisesti niiden sisältöjen osalta, jotka eivät koske tiettyä lääkettä vaan määrittämättömiä lääkkeitä. Lisäksi se lausui siitä, onko kansallinen säännös, jossa säädetään pääasiassa kyseessä olevan kaltaisista kielloista, yhteensopiva mainitun direktiivin kanssa erityisesti sen osalta, pyritäänkö näillä kielloilla edistämään lääkkeiden järkevää käyttöä direktiivissä tarkoitetulla tavalla.

Unionin tuomioistuin katsoi ensinnäkin, että sellaisten tietojen levittäminen, joissa kannustetaan lääkkeen ostamiseen perustelemalla lääkkeen ostotarvetta sen hinnalla taikka ilmoittamalla erikoistarjouksesta tai siitä, että lääke myydään yhdessä muiden lääkkeiden kanssa, mahdollisesti alennettuun hintaan, tai yhdessä muiden tuotteiden kanssa, kuuluu direktiivissä 2001/83 tarkoitetun lääkemainonnan käsitteen alaan silloinkin, kun nämä tiedot eivät koske mitään tiettyä lääkettä vaan määrittämättömiä lääkkeitä.

Unionin tuomioistuin huomautti ensinnäkin 86 artiklan 1 kohdan sanamuodosta, että kyseisessä säännöksessä viitataan järjestelmällisesti lääkkeisiin monikossa. Lisäksi lääkemainonnan käsite on määritelty tässä säännöksessä erittäin laajasti siten, että se kattaa kaikenlaisen ovelta ovelle tiedottamisen, asiakkaitten hankinnan tai kannustimet, joihin lukeutuu muun muassa ”yleinen lääkemainonta”.

¹⁰² Lääkemainontaa koskevista yksityiskohdista ja menettelyistä, jota noudattaen lääkevalmistaja voi tarjota lääkäreille maksuttomia lääkemyyntejä, 17.5.2011 annetun ministerineuvoston asetuksen nro 378 (Ministru kabineta noteikumi Nr. 378 ”Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus”) (Latvijas Vēstnesis, 2011, nro 78) 18.12 kohta.

¹⁰³ Tarkemmin sanottuna ennakkoratkaisupyyntö koski ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY (EYVL 2001, L 311, s. 67), sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2004/27/EY (EUVL 2004, L 136, s. 34), 86 artiklan 1 kohdan, 87 artiklan 3 kohdan ja 90 artiklan tulkintaa.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi asiayhteydestä, että direktiivin 2001/83 VIII osaston säännökset, joihin mainittu 86 artikla kuuluu, sisältävät lääkemainontaa koskevat yleiset ja perustavanlaatuiset säännöt, ja näin ollen niitä on sovellettava kaikkiin toimiin, joiden tarkoituksena on edistää lääkkeiden määräämistä, luovutusta, myyntiä tai kulutusta.

Lopuksi unionin tuomioistuin totesi direktiivillä 2001/83 tavoitelluista päämääristä, että direktiivin ensisijaisena tavoitteena oleva kansanterveyden turvaaminen vaarantuisi huomattavasti, jos ovelta ovelle tiedottaminen, asiakkaitten hankinta tai kannustimet, joiden tarkoituksena on edistää lääkkeiden määräämistä, luovutusta, myyntiä tai kulutusta tiettyyn lääkkeeseen viittaamatta, ei kuulu tässä säännöksessä tarkoitetun lääkemainonnan käsitteen piiriin eikä näin ollen tässä direktiivissä säädettyjen mainontaa koskevien kieltojen, vaatimusten ja rajoitusten piiriin.

On nimittäin niin, että koska määrittämättömiä lääkkeitä koskeva mainonta, kuten saman sairauden hoitoon tarkoitettua kokonaista lääkeryhmää koskeva mainonta, voi koskea myös lääkemääräystä edellyttäviä lääkkeitä tai korvattavia lääkkeitä, tällaisen mainonnan jättäminen direktiivin 2001/83 lääkemainontaa koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle merkitsisi sitä, että kyseisessä direktiivissä säädetyiltä kielloilta¹⁰⁴ viettäisiin suurelta osin tehokas vaikutus sillä tällöin nämä kiellot eivät ulottuisi mainontaan, joka ei koske erityisesti tähän ryhmään kuuluvaa lääkettä.

Lisäksi unionin tuomioistuin katsoi, että lääkkeiden, jotka eivät edellytä lääkemääräystä, määrittämätöntä ryhmää koskeva mainonta, kuten apteekissa myytävien lääkkeiden koko valikoimaa koskeva mainonta, voi yhtä tiettyä lääkettä koskevan mainonnan tavoin olla liiallista ja harkitsematonta ja näin ollen vahingoittaa kansanterveyttä kannustamalla kuluttajia kyseisten lääkkeiden epätarkoituksenmukaiseen tai liialliseen käyttöön.

Unionin tuomioistuin päätteli, että huolimatta siitä, mitä tuomiossa A (Lääkkeiden verkkomyynti)¹⁰⁵ ja tuomiossa DocMorris¹⁰⁶ on todettu, direktiivissä 2001/83 tarkoitettu lääkemainonnan käsite kattaa kaikenlaisen ovelta ovelle tiedottamisen, asiakkaitten hankinnan tai kannustimet, joiden tarkoituksena on edistää tietyn lääkkeen tai määrittämättömien lääkkeiden määräämistä, luovutusta, myyntiä tai kulutusta.

Unionin tuomioistuin lisäsi, että koska viestin päämäärä on lääkemainonnan käsitteen perustavanlaatuinen ominaisuus ja määräävä tekijä mainonnan ja tavallisen tiedon erottamiseksi toisistaan ja koska toiminnalla, johon pääasiassa kyseessä olevaa kansallista säännöstä sovelletaan, näyttää olevan tällainen myynninedistämistarkoitus, tämä toiminta kuuluu mainitun käsitteen alaan.

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 2001/83¹⁰⁷ säännökset eivät ole esteenä kansalliselle säännökselle, jossa asetetaan rajoituksia, joista ei ole säädetty tässä direktiivissä, mutta joilla vastataan direktiivin ensisijaiseen tavoitteeseen eli

¹⁰⁴ Direktiivin 2001/83 88 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 3 kohta.

¹⁰⁵ Tuomio 1.10.2020, A (Lääkkeiden mainonta ja myynti verkossa) (C-649/18, [EU:C:2020:764](#), 50 kohta).

¹⁰⁶ Tuomio 15.7.2021, DocMorris (C-190/20, [EU:C:2021:609](#), 20 kohta).

¹⁰⁷ Tarkemmin sanottuna direktiivin 2001/83 87 artiklan 3 kohta ja 90 artikla.

kansanterveyden turvaamiseen, kieltämällä sisällyttämästä sellaisten lääkkeiden yleisölle suunnattuun mainontaan, jotka eivät edellytä lääkemääräystä eivätkä ole korvattavia, tietoja, joissa kannustetaan lääkkeen ostamiseen perustelemalla lääkkeen ostotarvetta sen hinnalla taikka ilmoittamalla erikoistarjouksesta tai siitä, että lääke myydään yhdessä muiden lääkkeiden kanssa, mahdollisesti alennettuun hintaan, tai yhdessä muiden tuotteiden kanssa.

Tämän tulkinnan tueksi unionin tuomioistuin huomautti direktiivissä 2001/83 säädetyn vaatimuksen, jonka mukaan mainonnan on edistettävä lääkkeiden järkevää käyttöä,¹⁰⁸ ja kielletystä mainosaineistosta laaditun luettelon¹⁰⁹ muodossa säädettyjen rajoitusten välisestä yhteydestä, että se seikka, että tässä direktiivissä ei ole tietynlaista mainosaineistoa koskevia erityissääntöjä, ei ole esteenä sille, että estääkseen liiallisen ja harkitsemattoman lääkeannonnan, joka voisi vaikuttaa kansanterveyteen, jäsenvaltiot kieltävät¹¹⁰ tällaisen aineiston siltä osin kuin se kannustaa lääkkeiden epätarkoituksenmukaiseen käyttöön.

Näin ollen, vaikka direktiivin 2001/83 mukaan sellaisten lääkkeiden mainonta, jotka eivät edellytä lääkemääräystä, on sallittua, jäsenvaltioiden on kansanterveyteen kohdistuvien vaarojen välttämiseksi direktiivissä vahvistetun kansanterveyden turvaamista koskevan keskeisen tavoitteen mukaisesti kielletävä se, että sellaisten lääkkeiden yleisölle suunnattuun mainontaan, jotka eivät edellytä lääkemääräystä eivätkä ole korvattavia, sisällytetään aineistoa, joka kannustaa tällaisten lääkkeiden epätarkoituksenmukaiseen käyttöön.

Toiseksi siitä, koskevatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset kiellot tällaista aineistoa, unionin tuomioistuin totesi, että kun kyse on lääkkeistä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä eivätkä ole korvattavia, on yleistä, että loppukuluttaja arvioi itse ilman lääkärin apua tällaisten lääkkeiden hyödyllisyyden tai ostamisen tarpeen. Tällä kuluttajalla ei kuitenkaan välttämättä ole sellaista erityistä ja objektiivista tietämystä, jonka perusteella hän voisi arvioida lääkkeiden terapeuttista arvoa. Mainonta voi tällöin vaikuttaa erityisen merkittävästi kyseisen kuluttajan tekemään arviointiin ja valintaan sekä lääkkeen laadun että ostettavan määrän osalta. Tässä yhteydessä pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa säännöksessä tarkoitettuna kaltaisen mainosaineisto on omiaan kannustamaan kuluttajia ostamaan lääkkeitä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä eivätkä ole korvattavia, näiden lääkkeiden hintaan liittyvän taloudellisen kriteerin perusteella. Aineisto voi näin ollen saada kuluttajat ostamaan ja käyttämään kyseisiä lääkkeitä ilman, että niiden terapeuttisiin ominaisuuksiin ja konkreettisiin lääketieteellisiin tarpeisiin perustuva objektiivinen arviointi on suoritettu.

Unionin tuomioistuimen mukaan mainostaminen, jolla suunnataan kuluttajan huomio pois lääkkeen käyttötarpeen objektiivisesta arvioinnista, kannustaa kuitenkin kyseisen

¹⁰⁸ Direktiivin 2001/83 87 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu vaatimus.

¹⁰⁹ Direktiivin 2001/83/EY 90 artiklassa tarkoitettut rajoitukset.

¹¹⁰ Direktiivin 2001/83 87 artiklan 3 kohdan nojalla.

lääkkeen epätarkoituksenmukaiseen ja liialliseen käyttöön. Tällainen lääkkeiden epätarkoituksenmukainen ja liiallinen käyttö voi johtua myös mainonnasta, joka pääasiassa kyseessä olevan kansallisen säännöksen kohteena olevan mainonnan tavoin koskee myynninedistämistarjouksia tai lääkkeiden ja muiden tuotteiden myymistä yhdessä ja jossa lääkkeet rinnastetaan muihin kulutustuotteisiin, joihin sovelletaan yleensä hyvityksiä ja hinnanalennuksia, jotka liittyvät tietyn kustannustason ylittymiseen.

Unionin tuomioistuin katsoi, että siltä osin kuin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella kansallisella säännöksellä estetään sellaisen mainosaineiston levittäminen, joka kannustaa lääkkeiden, jotka eivät edellytä lääkemääräystä eivätkä ole korvattavia, epätarkoituksenmukaiseen ja liialliseen käyttöön – rajoittamatta kuitenkaan lääkkeiden myyntiä harjoittaville yrityksille tunnustettua oikeutta myöntää hyvityksiä ja alennuksia lääkkeiden ja muiden terveydenhoitotuotteiden myynnin yhteydessä –, tällainen säännös on kansanterveyden turvaamisen keskeisen tavoitteen ja siten direktiivin 2001/83 mukainen.

2. Välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu

Tuomio 3.10.2019 Glawischnig-Piesczek (C-18/18, [EU:C:2019:821](#))

Facebook Ireland ylläpitää maailmanlaajuisia sosiaalisen median alustaa (jäljempänä Facebook Service) Yhdysvaltojen ja Kanadan ulkopuolisille käyttäjille. Eva Glawischnig-Piesczek oli Nationalratin (Itävallan kansallisneuvosto) jäsen, die Grünen ("Vihreät") -parlamenttiryhmän puheenjohtaja ja kyseisen puolueen liittovaltiotason puoluejohtaja. Eräs Facebook Servicen käyttäjä jakoi 3.4.2016 henkilökohtaisella sivullaan itävaltalaisen verkkolehden sivustolta oe24.at otetun artikkelin "Vihreät: Pakolaisten vähimmäisturva pidettävä voimassa", minkä seurauksena kyseisellä sivulla käynnistyi alkuperäisen sivuston pikkukuvaesikatselu, jossa näkyi kyseisen artikkelin otsikko ja sen tiivistelmä sekä Glawischnig-Piesczekin valokuva. Kyseinen käyttäjä julkaisi lisäksi artikkelia koskevan kommentin, joka oli laadittu tavalla, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi olevan omiaan loukkaamaan pääasian kantajan kunniaa sekä herjaamaan ja mustamaalaamaan häntä. Facebook Servicen jokaisen käyttäjän oli mahdollista tutustua kyseiseen kommenttiin.

Glawischnig-Piesczek vaati 7.7.2016 päivätyllä kirjeellä Facebook Irelandia muun muassa poistamaan kyseisen postauksen. Koska Facebook Ireland ei poistanut postausta, Glawischnig-Piesczek nosti kanteen kauppatuomioistuimessa, joka velvoitti Facebook Irelandin välittömästi ja siihen saakka, kunnes kieltokannetta koskeva menettely lopullisesti päätetään, lopettamaan pääasian kantajan kuvien julkaisemisen ja/tai levittämisen. Facebook Ireland esti pääsyn alun perin julkaistuun sisältöön Itävallassa.

Muutoksenhakutuomioistuin, johon asiassa valitettiin, vahvisti ensimmäisessä oikeusasteessa annetun määräyksen siltä osin kuin oli kyse sanatarkasti samanlaisista väitteistä. Se totesi sitä vastoin, että sisällöltään vastaavien väitteiden levittäminen oli lopetettava vain niiden väitteiden osalta, jotka oli saatettu Facebook Irelandin tietoon joko pääasian kantajan tai kolmannen antamina tai muulla tavoin. Kaikki pääasian asianosaiset tekivät Revision-valituksen Oberster Gerichtshofiin (ylin yleinen tuomioistuin, Itävalta).

Ennakkoratkaisupyyntö koski olennaisilta osin direktiivin 2000/31/EY 15 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

Unionin tuomioistuin korosti aluksi, että sen varmistamiseksi, että kyseessä oleva hosting-palvelujen tarjoaja estää uuden haitan kyseessä oleville eduille, on perusteltua, että toimivaltainen tuomioistuin voi vaatia kyseistä palveluntarjoajaa estämään pääsyn tallennettuihin tietoihin, joiden sisältö on sama kuin aiemmin laittomaksi todettu sisältö, tai poistamaan kyseiset tiedot riippumatta siitä, kuka on pyytänyt kyseisten tietojen tallentamista.

Unionin tuomioistuimen mukaan jäsenvaltion tuomioistuin voi velvoittaa hosting-palvelun tarjoajan poistamaan tämän tallettamat tiedot, joiden sisältö vastaa aiemmin laittomiksi todettuja tietoja, tai estämään niihin pääsyn, kunhan tällaisiin velvoitteisiin perustuva kyseessä olevien tietojen seuranta ja etsiminen rajoittuvat tietoihin, joilla välitetään viesti, jonka sisältö on olennaisilta osin muuttamaton laittomaksi todettuun sisältöön nähden, ja jotka sisältävät velvoitteissa yksilöidyt erityiset seikat, ja kunhan erot kyseisen sisällön, joka vastaa aiemmin laittomaksi todettua sisältöä, muotoilussa eivät edellytä kyseessä olevalta hosting-palvelujen tarjoajalta kyseisen sisällön itsenäistä arviointia.

Tällainen tuomioistuin voi velvoittaa hosting-palvelujen tarjoajan poistamaan velvoitteissa tarkoitetut tiedot tai estämään niihin pääsyn maailmanlaajuisesti merkityksellisen kansainvälisen oikeuden sallimissa rajoissa.

Tuomio 8.12.2022 (suuri jaosto), Google (Väitetysti virheellisen sisällön poistaminen hakutulosten luettelosta) (C-460/20, [EU:C:2022:962](#))

Pääasian valittajat TU, joka oli vastuutehtävissä eri yhtiöissä ja omisti niiden osuuksia, ja RE, joka oli hänen avopuolisonsa ja toukokuuhun 2015 asti prokuristi yhdessä näistä yhtiöistä, olivat kohteena kolmessa artikkelissa, jotka G LLC julkaisi vuonna 2015 ylläpitämällään internetsivustolla. Näissä artikkeleissa, joista yhden kuvituksena oli neljä valittajia esittävää valokuvaa, joissa annettiin ymmärtää heidän viettävän ylellistä elämää, käsiteltiin kriittisesti useiden heidän yhtiöidensä toteuttamaa sijoitusmallia. Näihin artikkeleihin saattoi saada pääsyn, kun Google LCC:n (jäljempänä Google) ylläpitämään hakukoneeseen syötettiin pääasian valittajien etu- ja sukunimet sekä erikseen että tiettyjen yhtiöiden nimien yhteydessä. Hakutulosten luettelo ohjasi

kyseisiin artikkeleihin linkin välityksellä sekä pikkukuvina ("thumbnails") näytettäviin valokuviiin.

Pääasian valittajat vaativat Googlea sen hakukoneella toteutetun henkilötietojen käsittelyn rekisterinpitäjän ominaisuudessa yhtäältä poistamaan hakutulosten luettelosta linkit kyseessä oleviin artikkeleihin sillä perusteella, että ne sisältävät heidän mukaansa virheellisiä väittämiä ja kunniaa loukkaavia mielipiteitä, ja toisaalta poistamaan pikkukuvat hakutulosten luettelosta. Google kieltäytyi hyväksymästä tätä pyyntöä.

Pääasian valittajien vaatimukset hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa, joten he tekivät Bundesgerichtshofiin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) Revision-valituksen, jonka yhteydessä Bundesgerichtshof esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön tietosuoja-asetuksen¹¹¹ ja direktiivin 95/46¹¹² tulkinnasta.

Suuressa jaostossa antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin kehitteli edelleen oikeuskäytäntöään edellytyksistä, joita sovelletaan hakukoneen ylläpitäjälle esitettyihin hakutulosten luettelosta poistamista koskeviin pyyntöihin henkilötietojen suoja koskevien sääntöjen¹¹³ perusteella. Se tutki erityisesti yhtäältä niiden velvollisuuksien ja vastuiden laajuutta, jotka hakukoneen ylläpitäjällä on käsitellessään hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä, joka perustuu hakutulosten luettelossa olevaan sisältöön kuuluvien tietojen väitettyyn virheellisyyteen, ja toisaalta rekisteröidyn kyseistä virheellisyyttä koskevaa näyttötaakkaa. Se lausui lisäksi siitä, onko tutkittaessa hakukoneen ylläpitäjälle esitettyä hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä, jolla pyritään saamaan poistetuksi kuvahaun tuloksista pikkukuvina näytettävät valokuvat, otettava huomioon kyseisten kuvien internetissä julkaisemisen alkuperäinen asiayhteys.

Ensiksi unionin tuomioistuin totesi, että yhtäältä yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suoja koskevien oikeuksien ja toisaalta sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta¹¹⁴ koskevien oikeuksien välisessä punninnassa, joka tehdään tutkittaessa hakukoneen ylläpitäjälle esitettyä hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä, jolla pyritään saamaan poistetuksi hakutulosten luettelosta linkki sisältöön, johon kuuluu väitetysti virheellisiä väitteitä, kyseinen hakutulosten luettelosta poistaminen ei edellytä sitä, että hakutulosten luettelossa olevan sisällön paikkansapitävyyttä koskeva kysymys on ratkaistu vähintäänkin väliaikaisesti pyynnön esittäjän sisällöntarjoajaa vastaan nostaman kanteen yhteydessä.

¹¹¹ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1) 17 artiklan 3 kohdan a alakohta.

¹¹² Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY (EYVL 1995, L 281, s. 31) 12 artiklan a alakohta ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohta.

¹¹³ Tuomio 13.5.2014, Google Spain ja Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#)) sekä tuomio 24.9.2019, GC ym. (Arkaluonteisten tietojen poistaminen hakutulosten luettelosta) (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) ja tuomio 24.9.2019, Google (Hakutulosten poistamisen alueellinen ulottuvuus) (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)).

¹¹⁴ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklassa taatut perusoikeudet.

Aluksi sen selvittämiseksi, millä edellytyksillä hakukoneen ylläpitäjä on velvollinen hyväksymään hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön ja siis poistamaan rekisteröidyn nimellä suoritettun haun johdosta näkyvästä hakutulosten luettelosta linkin internetsivulle, jolla on kyseisen henkilön virheellisinä pitämiä väitteitä, unionin tuomioistuin palautti mieleen erityisesti seuraavaa:

- koska hakukoneen toiminta voi vaikuttaa huomattavasti ja internetsivustojen julkaisijoiden toimintaan nähden suuremmassa määrin yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin perusoikeuksiin, hakukoneen ylläpitäjän on kyseisen toiminnan tarkoituksen ja keinot määrittelevänä henkilönä varmistettava vastuidensa, valtuuksiensa ja mahdollisuuksiensa puitteissa se, että direktiivissä 95/46 ja yleisessä tietosuojaa-asetuksessa asetetut takeet voivat saavuttaa täyden vaikutuksensa ja rekisteröityjen tehokas ja kattava suojelu voidaan tosiasiallisesti turvata
- hakukoneen ylläpitäjän on silloin, kun sille on esitetty hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö, tarkastettava, onko kysymyksessä olevalle internetsivulle johtavan linkin sisällyttäminen hakutulosten luetteloon tarpeen sen tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseen, joka on internetin käyttäjillä, jotka ovat mahdollisesti kiinnostuneita saamaan pääsyn kyseisellä internetsivulle tällaisella haulla, jota sananvapauden ja tiedonvälityksen vapaus suojaavat
- tietosuojaa-asetuksessa vahvistetaan nimenomaisesti yhtäältä yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien ja toisaalta tiedonvälityksen vapautta koskevan perusoikeuden punnintaa koskeva vaatimus.

Aluksi unionin tuomioistuin totesi, että vaikka rekisteröidyn yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevat oikeudet syrjäyttävät pääsääntöisesti internetin käyttäjien perustellun intressin saada pääsy kyseisiin tietoihin, tämä tasapaino voi kuitenkin riippua kunkin tapauksen merkityksellisistä olosuhteista, erityisesti kyseisten tietojen luonteesta ja niiden arkaluonteisuudesta rekisteröidyn yksityiselämän kannalta sekä yleisöllä olevasta intressistä saada kyseiset tiedot käyttöönsä, ja jälkimmäinen intressi voi olla erilainen muun muassa kyseisellä henkilöllä julkisuudessa olevan aseman perusteella.

Hakutulosten luettelossa olevan sisällön paikkansapitävyys on myös keskeinen tekijä arvioinnissa. Tietyissä olosuhteissa internetin käyttäjien tiedonsaantioikeus ja sisällöntarjoajan sananvapaus voidaan asettaa etusijalle rekisteröidyn yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin oikeuksiin nähden erityisesti silloin, kun rekisteröidyllä on näkyvä asema julkisessa elämässä. Kyseinen suhde kääntyy kuitenkin päinvastaiseksi, jos hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön kohteena olevien tietojen vähintäänkin sellainen osa, joka ei ole vähäinen suhteessa kokonaissisältöön, osoittautuu virheelliseksi. Tällaisessa tilanteessa ei voida ottaa

huomioon tiedonanto-oikeutta ja tiedonsaantioikeutta, koska niihin ei voi kuulua oikeutta levittää tällaisia tietoja ja saada niihin pääsyä.

Seuraavaksi unionin tuomioistuin täsmensi hakutulosten luettelossa olevan sisällön paikkansapitävyyden tai virheellisuuden osoittamista koskevista velvollisuuksista, että hakutulosten luettelosta poistamista kyseisten tietojen virheellisuuden vuoksi koskevan pyynnön esittäjän on osoitettava tällaisten tietojen tai vähintäänkin sellaisen näiden tietojen osan, joka ei ole vähäinen suhteessa kokonaissisältöön, ilmeinen virheellisyys. Kuitenkin sen välttämiseksi, että kyseiselle henkilölle aiheutetaan kohtuuton taakka, joka voi haitata hakutulosten luettelosta poistamista koskevan oikeuden tehokasta vaikutusta, hänen on esitettävä ainoastaan sellainen näyttö, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia tapauksen olosuhteet huomioon ottaen. Kyseistä henkilöä ei voida lähtökohtaisesti vaatia esittämään oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyyntönsä tueksi kyseessä olevaa internetsivuston julkaisijaa vastaan saatua tuomioistuimen ratkaisua, ei edes välitoimipäätöstä.

Toiseksi unionin tuomioistuin korosti hakukoneen ylläpitäjän velvollisuuksista ja vastuista, että on totta, että kyseisen ylläpitäjän on sen tarkistamiseksi, voidaanko sisältö pysyttää sen hakukoneella suoritettujen hakujen tulosten luettelossa hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön jälkeen, käytettävä perusteena kaikkia asiaan liittyviä oikeuksia ja intressejä sekä kaikkia tapaukseen liittyviä olosuhteita. Kyseistä hakukoneen ylläpitäjää ei kuitenkaan voida velvoittaa selvittämään tosiseikkoja ja järjestämään tätä varten sisällöntarjoajan kanssa kontradiktorista näkemystenvaihtoa, jolla pyritään saamaan hakutulosten luettelossa olevan sisällön paikkansapitävyyttä koskevat puuttuvat tiedot. Velvollisuudella myötävaikuttaa hakutulosten luettelossa olevan sisällön paikkansapitävyyden tai virheellisuuden toteamiseen asetettaisiin kyseiselle ylläpitäjälle taakka, joka ylittää sen, mitä siltä voidaan kohtuudella odottaa sen vastuiden, valtuuksien ja mahdollisuuksien osalta. Tähän ratkaisuun sisältyisi vakava vaara siitä, että sisältöjä, jotka vastaavat ensisijaiseen ja oikeutettuun yleisön tiedonvälityksen tarpeeseen, poistettaisiin hakutulosten luetteloista ja näin ollen niitä olisi tämän jälkeen vaikea löytää internetistä. Olisi siis todellinen vaara siitä, että sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden käyttämiseen vaikutettaisiin heikentävästi, jos tällainen hakukoneen ylläpitäjä ryhtyisi hakutulosten luettelosta poistamiseen lähes järjestelmällisesti välttääkseen taakan, joka aiheutuisi merkityksellisten tosiseikkojen selvittämisestä sen toteamiseksi, pitääkö hakutulosten luettelossa oleva sisältö paikkansa.

Näin ollen on niin, että jos hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön esittänyt henkilö esittää asianmukaisen ja riittävän näytön, josta käy ilmi hakutulosten luettelossa olevien tietojen tai vähintäänkin sellaisen tietojen osan, joka ei ole vähäinen suhteessa kokonaissisältöön, ilmeinen virheellisyys, hakukoneen ylläpitäjän on hyväksyttävä tämä pyyntö. Sama koskee tilannetta, jossa kyseisen pyynnön esittäjä toimittaa internetsivuston julkaisijaa koskevan tuomioistuinratkaisun, joka perustuu toteamukseen siitä, että hakutulosten luettelossa olevaan sisältöön kuuluvat tiedot,

jotka eivät ei ole vähäisiä suhteessa kokonaissisältöön, ovat ainakin ensi näkemältä virheellisiä. Jos tällaisten hakutulosten luettelossa olevaan sisältöön kuuluvien tietojen virheellisyys ei sitä vastoin ole ilmiselvää pyynnön tekijän toimittaman näytön perusteella, hakukoneen ylläpitäjällä ei ole velvollisuutta hyväksyä tällaista hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä ilman tällaista tuomioistuinratkaisua. Kun kyseiset tiedot ovat omiaan myötävaikuttamaan yleisen edun mukaiseen keskusteluun, sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevaa oikeutta on painotettava erityisesti ottaen huomioon kaikki kyseiseen tapaukseen liittyvät seikat.

Unionin tuomioistuin lisää lopuksi, että jos hakukoneen ylläpitäjä ei ryhdy hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön johdosta toimenpiteisiin, rekisteröidyn on voitava siirtää asia valvontaviranomaiselle tai lainkäyttöviranomaiselle, jotta tämä suorittaisi välttämättömät tarkastukset ja velvoittaisi kyseisen ylläpitäjän toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet. Tältä osin nimenomaan lainkäyttöviranomaisten on suoritettava kilpailevien intressien punninta, koska ne voivat parhaiten toteuttaa monitahoisen ja perusteellisen vertailun, jossa otetaan huomioon kaikki merkityksellisessä oikeuskäytännössä vahvistetut edellytykset ja seikat.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi, että asianomaisten perusoikeuksien välisessä punninnassa, joka on tehtävä tutkittaessa hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä, jolla pyritään saamaan poistetuksi luonnollisen henkilön nimellä tehdyn kuvahaun tulosten luettelosta pikkukuvina näytettävät kyseistä henkilöä esittävät valokuvat, on otettava huomioon kyseisten valokuvien informaatioarvo siitä riippumatta, mikä on niiden julkaisemisen asiayhteys internetsivulla, jolta ne ovat lähtöisin. On kuitenkin otettava huomioon tekstielementit, joita on välittömästi hakutulosten luettelossa olevien valokuvien yhteydessä ja jotka ovat omiaan selkeyttämään niiden informaatioarvoa.

Unionin tuomioistuin korosti tämän päätelmän taustasta, että henkilön nimellä hakukoneen avulla internetissä tehtyihin kuvahakuihin sovelletaan samoja periaatteita kuin internetsivuja ja niihin sisältyviä tietoja koskeviin hakuihin. Se totesi, että rekisteröityä esittävien valokuvien näyttäminen pikkukuvina nimellä tehdyn haun seurauksena voi merkitä erityisen huomattavaa puuttumista kyseisen henkilön yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevaan oikeuteen.

Hakukoneen ylläpitäjän on siis silloin, kun sille on esitetty hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö, jolla pyritään saamaan poistetuksi luonnollisen henkilön nimellä tehdyn kuvahaun tulosten luettelosta pikkukuvina näytettävät kyseistä henkilöä esittävät valokuvat, tarkistettava, onko kyseisten valokuvien näyttäminen tarpeen sitä tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseen, joka on internetin käyttäjillä, jotka ovat mahdollisesti kiinnostuneita saamaan pääsyn näihin valokuviin tällaisen haun avulla.

Siltä osin kuin hakukone näyttää rekisteröityä esittäviä valokuvia erillään siitä asiayhteydestä, jossa ne on julkaistu hakutulosten luettelossa olavalla internetsivulla –

useimmiten kyseisen sivun sisältämien tekstielementtien kuvittamistarkoituksessa –, on määritettävä, onko kyseinen asiayhteys kuitenkin otettava huomioon tehtävässä kilpailevien oikeuksien ja intressien punninnassa. Tässä yhteydessä se, onko kyseisessä arvioinnissa otettava huomioon myös valokuvan, jonka pikkukuvana näyttämisen lopettamista on pyydetty, sisältävän internetsivun sisältö, riippuu kyseessä olevan käsittelyn kohteesta ja luonteesta.

Unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin kyseessä olevan käsittelyn kohteesta, että valokuvien julkaisemisella voi sanattoman viestinnän välineenä olla vahvempi vaikutus internetin käyttäjiin kuin tekstijulkaisuilla. Valokuvat itsessään ovat nimittäin tärkeä internetin käyttäjien huomion kiinnittämisen menetelmä, ja ne voivat herättää kiinnostusta tutustua artikkeleihin, joiden kuvituksena ne ovat. Erityisesti siitä syystä, että niitä voidaan usein tulkita monilla tavoilla, niiden pikkukuvana näyttämisestä hakutulosten luettelossa voi seurata huomattavan vakava puuttuminen rekisteröidyn kuvansa suojaamista koskevaan oikeuteen, mikä on otettava huomioon kilpailevien oikeuksien ja intressien punninnassa. On tehtävä erilainen punninta riippuen siitä, onko kyse yhtäältä internetsivun julkaisijan artikkelien yhteydessä julkaisemista valokuvista, jotka alkuperäisessä asiayhteydessään kuvittavat kyseisten artikkelien sisältämiä tietoja ja niissä ilmaistuja mielipiteitä, ja toisaalta valokuvista, jotka hakukoneen ylläpitäjä näyttää pikkukuvina hakutulosten luettelossa erillään siitä asiayhteydestä, jossa ne on julkaistu alkuperäisellä internetsivulla.

Unionin tuomioistuin muistutti tältä osin, että sen lisäksi, ettei peruste, joka oikeuttaa julkaisemaan henkilötiedon internetsivustolla, ole välttämättä sama kuin se peruste, jota sovelletaan hakukoneiden toimintaan, on myös niin, että vaikka peruste olisi sama, kyseessä olevien oikeuksien ja intressien punninnan, joka on suoritettava, tulos voi olla erilainen sen mukaan, onko kyse hakukoneen ylläpitäjän suorittamasta käsittelystä vai internetsivun julkaisijan suorittamasta käsittelystä. Yhtäältä kyseiset käsittelyt perustelevat oikeutetut intressit voivat olla erilaisia ja toisaalta seuraukset, jotka mainituista käsittelyistä aiheutuvat rekisteröidylle ja erityisesti hänen yksityiselämälleen, eivät välttämättä ole samat.¹¹⁵

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi hakukoneen ylläpitäjän suorittaman käsittelyn luonteesta, että kun hakukoneen ylläpitäjä noutaa internetissä julkaistuja luonnollisia henkilöitä esittäviä valokuvia ja näyttää ne erikseen pikkukuvina kuvahaun tulosten luettelossa, se tarjoaa palvelun, jossa henkilötietoja käsitellään itsenäisesti ja erillisenä internetsivun, jolta valokuvat on otettu, julkaisijan suorittamasta käsittelystä sekä kyseisen sivun hakemistoon lisäämiseen liittyvästä käsittelystä, josta kyseinen hakukoneen ylläpitäjä on myös vastuussa.

Näin ollen on arvioitava itsenäisesti hakukoneen ylläpitäjän toimintaa, joka koostuu kuvahaun tulosten näyttämisestä pikkukuvina, kun otetaan huomioon,

¹¹⁵ Ks. tuomio Google Spain ja Google, (C-131/12, [EU:C:2014:317](#), 86 kohta).

että tällaisesta toiminnasta aiheutuva perusoikeuksien lisäloukkaus voi olla erityisen voimakas, mikä johtuu nimihaun yhteydessä tapahtuvasta rekisteröityä koskevien internetissä olevien tietojen kokoamisesta. Tässä itsenäisessä arvioinnissa on otettava huomioon se, että tämä näyttäminen pikkukuvina on sellaisenaan internetin käyttäjän tavoitteleva tulos riippumatta hänen mahdollisesta myöhemmästä päätöksestään vierailla alkuperäisellä internetsivulla.

Unionin tuomioistuin totesi kuitenkin, että tällainen erityinen punninta, jossa otetaan huomioon hakukoneen ylläpitäjän suorittaman käsittelyn itsenäinen luonne, ei vaikuta tekstielementtien, joita voi olla välittömästi hakutulosten luettelossa olevan valokuvan yhteydessä, mahdolliseen merkitykseen, koska tällaiset elementit ovat omiaan selkeyttämään tällä valokuvalla yleisölle olevaa informaatioarvoa ja näin ollen vaikuttamaan käsillä olevien oikeuksien ja intressien punnintaan.

3. Kilpailuoikeus

Tuomio 13.10.2011, Pierre Fabre (C-439/09, [EU:C:2011:649](#))

Yhtiö Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (jäljempänä PFDC) valmisti kosmetiikkatuotteita ja myi niitä aptekeissa Euroopan markkinoilla. Kyseessä olevia tuotteita ei luokiteltu lääkkeiksi. Näiden tuotteiden jakelusopimuksissa kuitenkin täsmennettiin, että myynnin oli tapahduttava fyysisissä tiloissa ja että proviisorin läsnäolo on välttämätön, mikä käytännössä merkitsi rajoitusta kaikenlaiselle myynnille internetissä. Ranskan kilpailuviranomainen totesi, että koska käytännössä kaikenlainen myynti internetissä oli kiellettyä, PFDC:n jakelusopimuksia oli pidettävä sekä Ranskan lainsäädännön että Euroopan unionin kilpailuoikeuden vastaisina kilpailua rajoittavina sopimuksina. PFDC nosti kyseisestä päätöksestä kanteen cour d'appel de Paris'ssa (Pariisin ylioikeus, Ranska), joka tiedusteli unionin tuomioistuimelta, kuuluko yleinen ja ehdoton kieltä myydä internetissä tarkoitukseen perustuviin kilpailunrajoituksiin, jos tällaiseen sopimukseen voidaan soveltaa ryhmäpoikkeusta, ja mikäli ryhmäpoikkeusta ei voida soveltaa, voidaan tähän sopimukseen soveltaa SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaista yksittäispoikkeusta.

Unionin tuomioistuin vastasi, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että valikoivassa jakelujärjestelmässä käytetty sopimuslauseke merkitsee mainitussa määräyksessä tarkoitettua tarkoitukseen perustuvaa rajoitusta, jos yksittäistapauksittain suoritettavan tutkimuksen perusteella ilmenee, ettei tällainen sopimuslauseke ole objektiivisesti perusteltu. Tällainen sopimuslauseke nimittäin rajoittaa huomattavasti valtuutetun jakelijan mahdollisuutta myydä sopimustuotteita asiakkaille, jotka sijaitsevat sille sopimuksen mukaan kuuluvan alueen tai sen toiminta-alueen ulkopuolella. Tällä lausekkeella voidaan täten rajoittaa kilpailua kyseisellä alalla.

On kuitenkin olemassa oikeutettuja tarpeita, jotka oikeuttavat hintakilpailun vähentämisen muihin tekijöihin kuin hintaan perustuvan kilpailun hyväksi, eli esimerkiksi sellaisen erikoistuneen kaupan säilyttäminen, joka kykenee tarjoamaan erityispalveluja korkealaatuisten ja teknisesti kehittyneiden tuotteiden yhteydessä. Tässä yhteydessä valikoivan jakelujärjestelmän perustaminen ei kuulu SEUT 101 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon piiriin, jos jälleenmyyjät valitaan objektiivisin laadullisin perustein, jotka on vahvistettu siten, että ne koskevat samalla tavalla kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjä, ja joita sovelletaan syrjimättä, ja jos kyseessä olevan tuotteen ominaispiirteet edellyttävät tällaista jakeluverkostoa tuotteen laadun ylläpitämiseksi ja sen asianmukaisen käytön varmistamiseksi sekä jos asetetuilla kriteereillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen. Erityisesti kosmetiikkatuotteista ja henkilökohtaisista hygieniatuotteista on todettava, että tavoite säilyttää kyseisten tuotteiden arvokkuutta koskeva mielikuva ei voi olla hyväksyttävä tavoite kilpailun rajoittamiseksi.

Asetuksen (EY) N:o 2790/1999¹¹⁶ 4 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisen asetuksen 2 artiklassa säädettyä ryhmäpoikkeusta ei sovelleta vertikaalisiin sopimuksiin, joilla pyritään rajoittamaan markkinoilla vähittäismyyjinä toimivien valikoivan jakelujärjestelmän jäsenten aktiivista tai passiivista myyntiä loppukäyttäjille, rajoittamatta kuitenkaan mahdollisuutta kieltää järjestelmän jäsentä toimimasta valtuuttamattomassa liikkeessä.

Tuomio 6. 12. 2017, Coty Germany (C-230/16, [EU:C:2017:941](#))

Coty Germany myi ylellisyyskosmetiikkaa Saksassa. Varmistaakseen ylellisen tuotekuvansa se piti kaupan tiettyjä tuotemerkkejään valikoivaa jakeluverkostoa eli valtuutettuja jakelijoita käyttäen. Viimeksi mainittujen jakelijoiden myyntipaikkojen oli täytettävä tietyt ympäristöä, varustelua ja sisustusta koskevat vaatimukset. Valtuutetut jakelijat saivat lisäksi myydä kyseessä olevia tuotteita internetissä, kunhan tämä tapahtui jakelijan omalla ”sähköisellä näyteikkunalla” tai ei-valtuutettujen kolmansien kauppa-alustoilla, kun viimeksi mainittujen mukaan ottaminen ei näy kuluttajalle ulospäin tunnistettavalla tavalla. Valtuutettuja jakelijoita kiellettiin sen sijaan nimenomaisesti myymästä tuotteita internetissä käyttämällä kolmansien kauppa-alustoja, jotka toimivat ulospäin tunnistettavalla tavalla kuluttajiin nähden.

Coty Germany saattoi saksalaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi Parfümerie Akz entea vastaan nostetun kanteen, jotta viimeksi mainittua kielletäisiin kyseisen sopimusmääräyksen perusteella jakelemasta Cotyn tuotteita amazon.de-kauppapaikan kautta. Oberlandgericht Frankfurt am Mainilla (Frankfurt am Mainin ylin alueellinen tuomioistuin, Saksa) oli epäilyksiä tämän määräyksen hyväksyttävyydestä unionin

¹¹⁶ EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmään 22.12.1999 annettu komission asetus (EY) N:o 2790/1999 (EYVL 1999, L 336, s. 21).

kilpailuoikeuden kannalta, mistä syystä se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntön tältä osin.

Unionin tuomioistuimen mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tällainen luksustuotteiden valikoiva jakelujärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan kyseisten tuotteiden ylellinen tuotekuva, on kyseisen määräyksen mukainen, jos jälleenmyyjät valitaan objektiivisin laadullisin perustein, jotka on vahvistettu siten, että ne koskevat samalla tavalla kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjä ja niitä sovelletaan syrjimättä, ja jos asetetuilla kriteereillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen.

Asetuksen (EU) N:o 330/2010¹¹⁷ 4 artiklaa on lisäksi tulkittava siten, että sillä, että markkinoilla jakelijoina toimivia luksustuotteiden valikoivan jakelujärjestelmän jäseniä kielletään ottamasta internetmyynnissä mukaan kolmansia yrityksiä ulospäin tunnistettavalla tavalla, ei rajoiteta asiakaskuntaa kyseisen asetuksen 4 artiklan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla eikä passiivista myyntiä loppukäyttäjille saman artiklan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla.

Tuomio 4.7.2023 (suuri jaosto), Meta Platforms ym. (Yhteisöpalvelun yleiset käyttöehdot) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Yhtiö Meta Platforms omistaa Facebook-verkkoyhteisöpalvelun, joka on maksuton yksityiskäyttäjille. Tämän yhteisöpalvelun taloudellinen malli perustuu sen yksittäisille käyttäjille räätälöidystä verkkomainonnasta saatavaan rahoitukseen. Tällaisen mainonnan tekee teknisesti mahdolliseksi yhteisöpalvelun ja Meta-konsernin tarjoamien verkkopalvelujen käyttäjien yksityiskohtaisten profiilien automatisoitu laatiminen. Jotta he voivat käyttää tätä yhteisöpalvelua, käyttäjien on rekisteröityessään hyväksyttävä Meta Platformsin laatimat yleiset ehdot, joissa viitataan tämän yhtiön vahvistamiin tietosuoja- ja evästekäytäntöihin. Kyseisten käytäntöjen nojalla Meta Platforms kerää niiden tietojen lisäksi, jotka käyttäjät antavat suoraan rekisteröityessään, myös tietoja näiden käyttäjien toiminnasta yhteisöpalvelussa ja sen ulkopuolella ja yhdistää kyseiset tiedot asianomaisten käyttäjien Facebook-tileihin. Näissä yhteisöpalvelun ulkopuolista toimintaa koskevissa tiedoissa, joita kutsutaan myös off Facebook -tiedoiksi, on kyse tiedoista, jotka koskevat yhtäältä kolmansien verkkosivustoilla ja sovelluksissa käymistä ja toisaalta muiden Meta-konserniin kuuluvien verkkopalvelujen (mukaan luettuna Instagram ja WhatsApp) käyttöä. Näin kerättyjen tietojen kokonaisuuden perusteella voidaan tehdä yksityiskohtaisia päätelmiä näiden käyttäjien mieltymyksistä ja mielenkiinnon kohteista.

Bundeskartellamt (liittovaltion kilpailuviranomainen, Saksa) kielsi 6.2.2019 tehdyllä päätöksellään Meta Platformsia yhtäältä asettamasta tuolloin voimassa olleissa yleisissä

¹¹⁷ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 20.4.2010 annettu komission asetus (EU) N:o 330/2010 (EUVL 2010, L 102, s. 1).

ehdoissaan¹¹⁸ Saksassa asuvien yksityiskäyttäjien Facebook-yhteisöpalvelun käytön edellytykseksi sitä, että heidän off Facebook -tietojaan käsitellään, ja toisaalta käsittelemästä kyseisiä tietoja ilman heidän suostumustaan. Lisäksi liittovaltion kilpailuviranomainen velvoitti sen muuttamaan yleisiä ehtojaan siten, että niistä käy selkeästi ilmi, että mainittuja tietoja ei kerätä, yhdistetä Facebook-käyttäjätileihin eikä käytetä ilman asianomaisen käyttäjän suostumusta. Lopuksi tämä viranomainen korosti, että tällainen suostumus ei ole pätevä, jos se on yhteisöpalvelun käytön edellytys. Se perusteli päätöstään sillä seikalla, että asianomaisten tietojen käsittelyä, joka ei ollut yleisen tietosuoja-asetuksen¹¹⁹ mukaista, oli pidettävä Meta Platformsilla verkkoyhteisöpalvelujen markkinoilla olevan määräävän aseman väärinkäyttönä.

Meta Platforms valitti tästä päätöksestä Oberlandesgericht Düsseldorfin (Düsseldorfissa sijaitseva osavaltion ylioikeus, Saksa). Koska Oberlandesgericht Düsseldorfilla on epäilyksiä yhtäältä siitä, voivatko kansalliset kilpailuviranomaiset valvoa, onko henkilötietojen käsittely yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettujen vaatimusten mukaista, ja toisaalta siitä, kuinka tiettyjä tämän asetuksen säännöksiä tulkitaan ja sovelletaan, se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö.

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto otti tuomiossaan kantaa kansallisen kilpailuviranomaisen toimivaltaan todeta henkilötietojen käsittelyn olevan yleisen tietosuoja-asetuksen vastaista sekä sen yhteydestä henkilötietojen suojasta vastaavien kansallisten valvontaviranomaisten¹²⁰ toimivaltuuksiin. Lisäksi se antoi täsmennyksiä, jotka koskevat yhteisöpalvelun ylläpitäjän mahdollisuutta käsitellä käyttäjiensä arkaluontoisia henkilötietoja, tällaisen ylläpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuuden edellytyksiä sekä sitä, onko näiden käyttäjien kansallisilla verkkoyhteisöpalvelujen markkinoilla määräävässä asemassa olevalle yritykselle tällaista käsittelyä varten antama suostumus pätevä.

Unionin tuomioistuin katsoi aluksi kansallisen kilpailuviranomaisen toimivallasta todeta henkilötietojen käsittelyn olevan yleisen tietosuoja-asetuksen vastaista, että tällainen viranomainen voi sillä edellytyksellä, että se noudattaa henkilötietojen suojasta vastaavien viranomaisten kanssa tehtävää vilpittöntä yhteistyötä koskevaa velvollisuuttaan¹²¹, todeta tutkittaessa, onko yritys väärinkäyttänyt määräävää asemaa¹²², että kyseisen yrityksen laatimat henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset käyttöehdot ja niiden soveltaminen eivät ole yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia, jos tällainen toteamus on tarpeen tällaisen väärinkäytön toteamiseksi. Kun kansallinen kilpailuviranomainen toteaa määräävän aseman väärinkäytön toteamisen yhteydessä, että yleistä tietosuoja-asetusta on rikottu, se ei kuitenkaan korvaa valvontaviranomaisia.

¹¹⁸ Meta Platforms otti 31.7.2019 käyttöön uudet yleiset ehdot, joissa todetaan nimenomaisesti, että käyttäjä antaa suostumuksensa mainontaan sen sijaan, että hän maksaisi Facebook-tuotteiden käyttämisestä.

¹¹⁹ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (EUVL 2016, L 119, s. 1; jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus).

¹²⁰ Yleisen tietosuoja-asetuksen 51–59 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

¹²¹ Vahvistettu SEU 4 artiklan 3 kohdassa.

¹²² SEUT 102 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

Tämän periaatteen huomioon ottaen on siis niin, että kun kilpailuviranomaisten on tehtäviensä hoitamisen yhteydessä tutkittava, onko yrityksen käyttäytyminen yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten mukaista, niiden on sovitettava toimintansa yhteen osallistuvien kansallisten valvontaviranomaisten tai johtavan valvontaviranomaisen kanssa ja tehtävä vilpittömyyden yhteistyötä niiden kanssa. Kaikkien näiden viranomaisten on siis toimittava omien valtuuksiensa ja toimivaltansa puitteissa, jotta sekä yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvia velvoitteita että kyseisen asetuksen tavoitteita noudatetaan ja niiden tehokas vaikutus säilytetään. Tästä seuraa, että jos kilpailuviranomainen katsoo tutkimuksen, jonka tarkoituksena on todeta, onko yritys väärinkäyttänyt määräävää asemaa, yhteydessä, että on välttämätöntä tutkia, onko mainitun yrityksen käyttäytyminen yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten mukaista, tämän viranomaisen on selvitettävä, onko toimivaltainen kansallinen valvontaviranomainen tai johtava valvontaviranomainen taikka unionin tuomioistuin jo tutkinut kyseistä käyttäytymistä tai samankaltaista käyttäytymistä tai tehnyt tällaista käyttäytymistä koskevan ratkaisun. Jos asia on näin, kilpailuviranomainen ei voi poiketa siitä, mutta se voi vapaasti tehdä sen perusteella omat päätelmänsä kilpailuoikeuden soveltamisen näkökulmasta.

Jos kansallisella kilpailuviranomaisella on epäilyjä toimivaltaisen kansallisen valvontaviranomaisen tai johtavan valvontaviranomaisen toteuttaman arvioinnin ulottuvuudesta, jos kyseiset viranomaiset tutkivat samaan aikaan asianomaista käyttäytymistä tai samankaltaista käyttäytymistä tai jos mainittujen viranomaisten tutkimuksen puuttuessa kilpailuviranomainen katsoo, että yrityksen käyttäytyminen ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten mukaista, kansallisen kilpailuviranomaisen on kuultava kyseisiä viranomaisia ja pyydettävä niitä tekemään yhteistyötä epäilyjensä poistamiseksi tai sen määrittämiseksi, onko odotettava asianomaisen valvontaviranomaisen päätöstä ennen kuin se tekee oman arviointinsa. Jos ne eivät vastusta asiaa tai eivät vastaa kohtuullisen määräajan kuluessa, kilpailuviranomainen voi jatkaa omaa tutkintaansa.

Toiseksi unionin tuomioistuin arvioi erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn¹²³ osalta, että tilanteessa, jossa verkkoyhteisöpalvelun käyttäjä käy verkkosivustoilla tai sovelluksissa, joilla on liittymä yhteen tai useampaan tällaiseen henkilötietoryhmään, ja tarvittaessa syöttää niihin tietoja rekisteröitymällä tai tekemällä verkkotilauksia, tämän verkkoyhteisöpalvelun ylläpitäjän suorittamaa henkilötietojen käsittelyä¹²⁴ on pidettävä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna erityisiä henkilötietoryhmiä koskevana käsittelynä, kun kyseisestä henkilötietojen käsittelystä voi ilmetä johonkin näistä ryhmistä kuuluvia tietoja, riippumatta siitä, koskevatko kyseiset

¹²³ Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohta. Kyseisen säännöksen mukaan "sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tietojen käsittely, biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä."

¹²⁴ Tämä käsittely muodostuu rajapintojen, evästeiden tai vastaavien tallennusteknologioiden avulla toteutettavasta kyseisillä sivustoilla ja kyseisissä sovelluksissa käymisestä lähtöisin olevien tietojen sekä käyttäjän syöttämien tietojen keräämisestä, kaikkien näiden tietojen yhdistämisestä hänen yhteisöpalvelutiliinsa ja kyseisen ylläpitäjän toteuttamasta näiden tietojen käyttämisestä.

tiedot palvelun käyttäjää tai ketä tahansa muuta luonnollista henkilöä. Tällainen tietojenkäsittely on lähtökohtaisesti kielletty, joskin kiellosta on joitakin poikkeuksia¹²⁵.

Unionin tuomioistuin täsmensi tältä osin, että kun verkkoyhteisöpalvelun käyttäjä käy verkkosivustolla tai sovelluksessa, joilla on liittymä yhteen tai useampaan erityiseen henkilötietoryhmään, hän ei nimenomaisesti saata julkiseksi¹²⁶ tätä käyntiä koskevia tietoja, joita tämän verkkoyhteisöpalvelun ylläpitäjä kerää evästeiden tai vastaavien tallennusteknologioiden avulla. Lisäksi on niin, että kun käyttäjä syöttää tietoja tällaisille verkkosivustoille tai tällaisiin sovelluksiin tai kun hän käyttää niihin sisältyviä valintapainikkeita, kuten ”tykkää”- ja ”jaa”-painikkeita tai painikkeita, joiden avulla hän voi tunnistautua näille sivustoille tai näihin sovelluksiin käyttämällä verkkoyhteisöpalvelun käyttäjätiliinsä, puhelinnumeroonsa tai sähköpostiosoitteeseensa liittyviä kirjautumistunnuksia, hän nimenomaisesti saattaa julkiseksi näin syötetyt tai näiden painikkeiden käyttämisestä lähtöisin olevat tiedot ainoastaan siinä tapauksessa, että hän on nimenomaisesti ilmaissut etukäteen, tarvittaessa täysin tietoisesti tehdyn yksilöllisten asetusten säätämisen avulla, valintansa saattaa häntä koskevat tiedot rajoittamattoman henkilöjoukon saataville julkisesti.

Kolmanneksi unionin tuomioistuin muistutti yleisemmin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden edellytyksistä, että yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan tietojenkäsittely on lainmukaista jos ja vain siltä osin kuin rekisteröity on antanut suostumuksensa siihen yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten.¹²⁷ Jos tällainen suostumus puuttuu tai sitä ei ole annettu vapaaehtoisesti, yksilöidysti, tietoisesti ja yksiselitteisesti, tällainen käsittely on kuitenkin oikeutettua, jos sen osalta täyttyy jokin käsittelyn välttämättömyyttä koskevista edellytyksistä¹²⁸, joita on tulkittava suppeasti. Verkkoyhteisöpalvelun ylläpitäjän suorittaman henkilötietojen käsittelyn voidaan katsoa olevan tarpeen sellaisen sopimuksen täyttämiseksi, jossa nämä käyttäjät ovat osapuolena, ainoastaan sillä edellytyksellä, että tämä käsittely on objektiivisesti välttämätöntä sellaisen tarkoituksen toteuttamiseksi, joka on näille käyttäjille tarkoitetun sopimusperusteisen suorituksen olennainen osa, joten sopimuksen pääkohdetta ei voida toteuttaa ilman tätä käsittelyä.

¹²⁵ Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohta. Kyseisen säännöksen sanamuoto on seuraava: ”Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos sovelletaan jotakin seuraavista:

a) rekisteröity on antanut nimenomaisen suostumuksensa kyseisten henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa tiettyä tarkoitusta varten, paitsi jos unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että 1 kohdassa tarkoitettua kieltä ei voida kumota rekisteröidyn suostumuksella; – –

e) käsittely koskee henkilötietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkiseksi;

f) käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tai aina, kun tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviään; – –”.

¹²⁶ Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettua merkityksessä.

¹²⁷ Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdan sanamuoto.

¹²⁸ Mainitaan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan b–f alakohdassa. Näiden säännösten mukaan käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja siltä osin kuin se on tarpeen sellaisen sopimuksen täyttämiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena (6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan b alakohta), rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohta) tai rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi (6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan f alakohta).

Lisäksi unionin tuomioistuimen mukaan kyseessä olevan tietojenkäsittelyn voidaan katsoa olevan tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi ainoastaan sillä edellytyksellä, että kyseinen ylläpitäjä on ilmoittanut tietojen keräämisen kohteena olleille käyttäjille niiden käsittelyllä tavoiteltavasta oikeutetusta edusta, että käsittely suoritetaan tämän oikeutetun edun toteuttamiselle täysin välttämättömän rajoissa ja että vastakkaisten etujen punninnasta käy ilmi, kun otetaan huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet, että näiden käyttäjien edut tai perusoikeudet- ja vapaudet eivät syrjäytä kyseistä rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettua etua. Unionin tuomioistuin katsoi erityisesti, että tilanteessa, jossa nämä käyttäjät eivät ole antaneet suostumustaan, heidän etunsa ja perusoikeutensa syrjäyttävät verkkoyhteisöpalvelun ylläpitäjän edun, joka liittyy sen toiminnan rahoituslähteenä olevan mainonnan personointiin.

Lopuksi unionin täsmensi, että kyseessä olevien tietojen käsittely on oikeutettua, kun se on tosiasiallisesti tarpeen, jotta rekisterinpitäjä voi noudattaa unionin oikeussäännökseen tai asianomaisten jäsenvaltion oikeuteen perustuvaa lakisääteistä velvoitettaan, kun tämä oikeusperusta täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen ja on oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden ja kun tämä käsittely suoritetaan täysin välttämättömän rajoissa.

Neljänneksi ja viimeiseksi unionin tuomioistuin totesi siitä, onko asianomaisten käyttäjien suostumus heitä koskevien tietojen käsittelyyn pätevä yleisen tietosuojasetuksen nojalla, että se, että verkkoyhteisöpalvelun ylläpitäjä on määräävässä asemassa yhteisöpalvelujen markkinoilla, ei estä sellaisenaan sitä, että tällaisen palvelun käyttäjät voivat pätevästi antaa suostumuksensa tämän ylläpitäjän suorittamaan heitä koskevien henkilötietojen käsittelyyn. Kun otetaan huomioon, että tällainen asema voi vaikuttaa kyseisellä käyttäjällä olevaan vapaan valinnan mahdollisuuteen ja synnyttää rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välille selkeän epäsuhtan, se on kuitenkin tärkeä tekijä määritettäessä, onko suostumus tosiasiallisesti annettu pätevästi ja erityisesti vapaaehtoisesti, mikä tämän ylläpitäjän on osoitettava.¹²⁹

Näillä kyseessä olevan yhteisöpalvelun käyttäjillä on erityisesti oltava sopimusmenettelyn yhteydessä vapaus kieltäytyä tapauskohtaisesti antamasta suostumustaan erityisiin tietojenkäsittelytoimiin, jotka eivät ole välttämättömiä sopimuksen täyttämiseksi, ilman, että heidän on samalla luovuttava kokonaan tämän verkkoyhteisöpalvelun käyttämisestä, mikä tarkoittaa, että näille käyttäjille on tarjottava – tarvittaessa asianmukaista korvausta vastaan – vastaava vaihtoehto, johon ei liity tällaisia tietojenkäsittelytoimia. Lisäksi off Facebook -tietojen käsittelyyn on voitava antaa erillinen suostumus.

¹²⁹ Yleisen tietosuojasetuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla.

4. Lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden myynti verkossa

Tuomio 11.12.2003 (suuri jaosto), Deutscher Apothekerverband (C-322/01, [EU:C:2003:664](#))

Pääasiassa asianosaisina olivat Deutscher Apothekerverband eV, yhdistys, jonka tarkoituksena oli puolustaa apteekkarien ammattikunnan taloudellisia ja yhteiskunnallisia intressejä, ja 0800 DocMorris NV, Alankomaihin sijoittautunut apteekki. Proviisori Jacques Waterval oli yksi Doc Morrisin lakimääräisistä edustajista. Kesäkuusta 2000 lukien DocMorris ja Waterval ylläpitivät lääkkeiden myyntiin tarkoitettua internetsivustoa osoitteessa www.0800DocMorris.com. Kyseessä olivat lääkkeet, jotka oli hyväksytty joko Saksassa tai Alankomaissa. Tämäntyyppisiä lääkkeitä luovutettiin ainoastaan alkuperäisen lääkemääräyksen esittämistä vastaan. Apothekerverband riitautti Landgericht Frankfurt am Mainissa (Frankfurt am Mainin alueellinen tuomioistuin, Saksa) lääkkeiden tarjoamisen internetissä ja niiden toimittamisen rajat ylittävänä postimyyntinä. Apothekerverbandin mukaan Saksan lääkelain säännöksissä ei sallita tällaista toimintaa. Landgericht Frankfurt am Main tiedusteli yhteisöjen tuomioistuimelta, ovatko tällaiset kiellot tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen vastaisia. Jos oletetaan EY 28 artiklaa rikotun, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin halusi seuraavaksi tietää, onko pääasiassa kyseessä oleva Saksan lainsäädäntö tarpeen ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi EY 30 artiklassa tarkoitettulla tavalla.

Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että kansallinen kieltä on EY 28 artiklassa tarkoitettu vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Kielto koskee enemmän kyseisen maan ulkopuolelle sijoittautuneita apteekkeja, ja se saattaa haitata enemmän muista jäsenvaltioista peräisin olevien kuin kotimaisten tuotteiden pääsyä markkinoille.

EY 30 artiklalla voidaan oikeuttaa tällainen kansallinen kieltä, mikäli kieltä koskee lääkemääräystä edellyttäviä lääkkeitä. Kun otetaan nimittäin huomioon ne riskit, jotka saattavat liittyä näiden lääkkeiden käyttöön, on välttämätöntä pystyä todentamaan tehokkaasti ja luotettavasti lääkärin laatimien lääkemääräysten aitous sekä turvaamaan näin lääkkeen toimittaminen joko asiakkaalle itselleen tai henkilölle, jonka tämä on valtuuttanut vastaanottamaan lääkkeen puolestaan. Sitä vastoin EY 30 artiklaan ei voida vedota lääkkeiden ehdottoman postimyyntikiellon oikeuttamiseksi.

Lisäksi on niin, että direktiivin 2001/83/EY¹³⁰ 88 artiklan 1 kohdan kanssa on ristiriidassa asianomaisessa jäsenvaltiossa ainoastaan apteekeissa sallitusti myytävien lääkkeiden postimyyntin mainostamista koskeva kansallinen kieltä, mikäli tämä kieltä koskee lääkkeitä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä.

Direktiivin 2001/83/EY 88 artiklan 2 kohtaa, jossa sallitaan yleinen mainonta lääkemääräystä edellyttämättömien lääkkeiden osalta, ei voida tulkita niin, että siinä

¹³⁰ Ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/83/EY (EYVL 2001, L 311, s. 67).

suljetaan pois lääkkeiden postimyynnin mainostaminen sillä perusteella, että apteekissa on oltava fyysisesti läsnä.

Tuomio 2.12.2010, Ker-Optika (C-108/09, [EU:C:2010:725](#))

Unkarin lainsäädännön mukaan piilolinssien myynti edellytti erikoisliikettä, jonka pinta-ala on vähintään 18 m² tai valmistukseen käytettävästä tilasta erotettua tilaa. Lisäksi näiden tuotteiden myynnin yhteydessä oli turvauduttava joko optikon tai silmälääkäriin, jolla on piilolinssialan pätevyys, palveluihin. Unkarilainen yhtiö Ker-Optika markkinoi kuitenkin piilolinssijä internetsivustollaan. Unkarin terveysviranomaiset kielsivät sitä harjoittamasta tätä toimintaa. Ker-Optika nosti kanteen tästä kielteisestä päätöksestä. Baranya megyei bíróság (Baranian alioikeus, Unkari), johon asia tuli käsiteltäväksi, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko unionin oikeus esteenä unkarilaiselle lainsäädännölle.

Unionin tuomioistuin vastasi, että piilolinssien myyntiä koskevat kansalliset säännöt kuuluvat direktiivin 2000/31/EY¹³¹ soveltamisalaan siltä osin kuin ne koskevat tarjoamista verkossa ja sopimuksen tekemistä sähköisessä muodossa. Sitä vastoin piilolinssien toimittamista koskevat kansalliset säännöt eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan. SEUT 34 ja SEUT 36 artiklaa sekä direktiiviä 2000/31 on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan piilolinssien markkinointi on sallittua ainoastaan lääkinnällisten laitteiden erikoisliikkeissä.

Lainsäädäntöä on pidettävä SEUT 34 artiklassa kiellettynä määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavana toimenpiteenä, koska kieltä myydä piilolinssijä internetissä kohdistuu piilolinssihin, jotka myydään postimyynnissä ja toimitetaan kyseisen jäsenvaltion alueella asuvien kuluttajien kotiosoitteeseen, ja se vie muista jäsenvaltioista peräisin olevilta toimijoilta mahdollisuuden käyttää tätä poikkeuksellisen tehokasta markkinointitapaa näiden tuotteiden kaupassa ja haittaa näin huomattavasti niiden pääsyä asianomaisten jäsenvaltion markkinoille.

Kansallinen lainsäätäjä oli ylittänyt sen harkintavallan rajat, joka koskee päättämistä tasosta, jolla se aikoo suojella kansanterveyttä ja kyseisellä lainsäädännöllä on katsottava ylitettävän se, mikä on tarpeen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoite voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä, joilla tietyt rajoitukset kohdistetaan ainoastaan piilolinssien ensimmäiseen luovutukseen ja joilla asianomaiset taloudelliset toimijat veloitetaan asettamaan asiakkaan käytettäväksi pätevän optikon. Samoista syistä tämän lainsäädännön ei voida katsoa olevan oikeassa suhteessa direktiivin 2000/31/EY 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuun kansanterveyden suojelutavoitteeseen.

¹³¹ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 2000, L 178, s. 1).

Tuomio 19.10.2016, Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, [EU:C:2016:776](#))

Deutsche Parkinson Vereinigung, tukijärjestö, jonka tavoitteena oli parantaa Parkinsonin tautia sairastavien potilaiden elinoloja, oli solminut alankomaalaisen postimyyntiapteekin DocMorrisin kanssa bonusjärjestelmän. Sen jäsenet hyötyivät bonusjärjestelmästä ostaessaan ainoastaan apteekkeissa myytäviä reseptilääkkeitä, jotka oli tarkoitettu Parkinsonin taudin hoitoon. Saksalainen vilpillistä kilpailua vastaan toimiva yhdistys katsoi, että tämä bonusjärjestelmä rikkoi Saksan säännöstöä, jossa säädettiin yhtenäisten hintojen vahvistamisesta reseptilääkkeiden myynnille apteekkeissa.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfin osavaltion ylioikeus, Saksa) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko tämä yhtenäisten hintojen vahvistaminen yhteensopiva tavaroiden vapaan liikkuvuuden kanssa.

Unionin tuomioistuin katsoi, että SEUT 34 artiklaa on tulkittava siten, että kyseinen kansallinen säännöstö on tuonnin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Tämä säännöstö vaikuttaa muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan sijoittautuneiden apteekkien harjoittamaan reseptilääkkeiden myyntiin enemmän kuin tällaisten lääkkeiden myyntiin niissä apteekkeissa, joiden kotipaikka on Saksan alueella.

Perinteisillä apteekkeilla on lähtökohtaisesti postimyyntiapteekkeja paremmat mahdollisuudet antaa potilaille yksilöllisiä neuvoja apteekkihenkilöstön välityksellä ja varmistaa lääkehuolto hätätapauksissa. On katsottava, että hintakilpailu voi olla postimyyntiapteekkeille tärkeämpi kilpailutekijä kuin perinteisille apteekkeille.

SEUT 36 artiklaa on tulkittava siten, että kansallista säännöstöä ei voida oikeuttaa ihmisten terveyden ja elämän suojelun perusteella, koska kyseinen säännöstö ei sovellu tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseen. Varman ja laadukkaan lääkehuollon takaamista koko maan alueella koskeva tavoite kuuluu SEUT 36 artiklan soveltamisalaan. Mutta tällainen säännöstö voidaan perustella pätevästi vain, jos sillä voidaan taata sillä tavoitellun legitiimin päämäärän toteutuminen eikä sillä ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Tässä yhteydessä lisääntynyt hintakilpailu apteekkien välillä olisi suotuisaa yhtenäiselle lääkehuollolle eikä sillä ole kielteistä vaikutusta siihen, miten perinteiset apteekit harjoittavat tiettyä yleishyödyllistä reseptilääkkeiden valmistuksen tai tietyn lääkevaraston ja -valikoiman ylläpidon kaltaista toimintaa. Hintakilpailu voisi olla omiaan hyödyttämään potilaita siltä osin kuin sen avulla voisi olla mahdollista tarjota reseptilääkkeitä edullisemmilla hinnoilla.

Tuomio 29.2.2024, Doctipharma (C-606/21, [EU:C:2024:179](#))

Unionin tuomioistuin, jolle Cour d'appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska) oli esittänyt ennakkoratkaisupyynnön, täsmensi käsitteen ”tietoyhteiskunnan palvelu” sisältöä ja esitti tulkintaa koskevia seikkoja, joiden avulla voidaan arvioida, onko se, että jäsenvaltio kieltää sellaisen palvelun tarjoamisen internetsivuston avulla, jossa apteekkareita ja asiakkaita saatetaan yhteen lääkkeiden, jotka eivät edellytä lääkemääräystä, verkkokauppaa varten (jäljempänä tarjottu palvelu), unionin oikeuden mukaista.

Doctipharma oli ottanut käyttöön internetsivuston www.doctipharma.fr, jolla internetin käyttäjät saattoivat ostaa apteekkien sivustoilta farmaseuttisia tuotteita ja lääkkeitä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä.

Kyseisellä sivustolla apteekkarit tekivät myyntialustasta tilauksen, josta ne maksoivat Doctipharmalle kuukausimaksua, ja asiakkaiden oli perustettava asiakastili voidakseen päästä valitsemilleen apteekkarien sivustoille.

Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO), joka katsoi, että näin tarjottu palvelu merkitsi sitä, että Doctipharma osallistui lääkkeiden verkkokauppaan, nosti sitä vastaan kanteen tribunal de commerce de Nanterressa (Nanterren kauppatuomioistuin, Ranska), jotta tämä toteaisi sen internetsivuston laittomaksi ja määräisi Doctipharmen lopettamaan toimintansa. Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) kumosi cour d'appel de Versailles'n (Versailles'n ylioikeus, Ranska) tuomion, jolla ensimmäisessä oikeusasteessa annettu tuomio oli kumottu. Se katsoi, että saattaessaan yhteen apteekkareita ja mahdollisia asiakkaita Doctipharma toimi välittäjänä ilman lääkemääräystä saatavien lääkkeiden kaupassa ja osallistui lääkkeiden verkkokauppaan ilman, että sillä oli kansallisessa lainsäädännössä edellytettyä apteekkarin asemaa. Se palautti asian Cour d'appel de Paris'lle (Pariisin ylioikeus, Ranska), joka pyysi ennakkoratkaisua.

Tilanteessa, jossa ranskalaiset tuomioistuimet olivat omaksuneet erilaisia lähestymistapoja, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti esittää unionin tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä. Se kysyi unionin tuomioistuimelta direktiivin 98/34¹³² tulkinnasta ratkaistakseen, kuuluuko tarjottu palvelu tietoyhteiskunnan palvelun käsitteen alaan, ja direktiivin 2001/83¹³³ 85 c artiklan tulkinnasta selvittääkseen, voivatko jäsenvaltiot kyseisen säännöksen perusteella kieltää kyseessä olevan palvelun tarjoamisen.

¹³² Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY (EYVL 1998, L 204, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 20.7.1998 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 98/48/EY (EYVL 1998, L 217, s. 18; jäljempänä direktiivi 98/34).

¹³³ Ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/83/EY (EYVL 2001, L 311, s. 67), sellaisena kuin se on muutettuna 8.6.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/62/EU (EUVL 2011, L 174, s. 74).

Ensinnäkin edellytyksistä, joiden on täyttyvä, jotta palvelu voidaan luokitella direktiiveissä 98/34 ja 2015/1535¹³⁴ tarkoitetun käsitteen ”tietoyhteiskunnan palvelu” alaan kuuluvaksi palveluksi, unionin tuomioistuin totesi aluksi, että merkitystä ei ole yhtäältä sillä, että Doctipharman palvelualustan tilanneet apteekkarit maksoivat sille korvauksen pakettihintana, eikä toisaalta sillä, että Doctipharman tarjoamasta palvelusta tehtiin kuukausittainen tilaus, josta asiakasapteekit maksoivat sille kuukausimaksua, ja että alusta pidätti tietyn prosenttiosuuden myynnin arvosta, koska kyseiset seikat, mikäli ne pitävät paikkansa, osoittavat, että kyseessä olevan palvelun on katsottava täyttävän edellytyksen, jonka mukaan se on suoritettava korvausta vastaan. Toiseksi kyseessä olevan palvelun luokittelu ”tietoyhteiskunnan palveluksi” seuraa myös siitä, että palvelu suoritetaan internetsivuston avulla, mikä ei edellytä palvelun tarjoajan ja asiakkaan tai apteekkarin samanaikaista läsnäoloa, sekä siitä, että palvelu suoritetaan apteekkarien ja asiakkaiden henkilökohtaisesta pyynnöstä.

Unionin tuomioistuin totesi tämän perusteella, että internetsivustolla tarjottava palvelu, joka muodostuu siitä, että apteekkareita ja asiakkaita saatetaan yhteen, jotta kyseisen palvelun tilanneiden apteekkien internetsivustolla voidaan myydä lääkkeitä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä, kuuluu tietoyhteiskunnan palvelun käsitteen alaan.

Toiseksi jäsenvaltioiden mahdollisuudesta kieltää tällainen välityspalvelu direktiivin 2001/83 85 c artiklan nojalla unionin tuomioistuin muistutti, että ainoastaan jäsenvaltioilla on toimivalta määrittää luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, joilla on lupa tai valtuudet toimittaa lääkkeitä etämyyntiin yleisölle tietoyhteiskunnan palvelujen avulla.

Se katsoi, että direktiivin 2001/83 85 c artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko katsottava, että kyseisen palvelun tarjoaja ainoastaan saattaa myyjiä ja asiakkaita yhteen omalla myynnistä erillisellä palvelusuorituksella, vai onko kyseisen palveluntarjoajan katsottava itse suorittavan myynnin.

Jos tämän tarkastelun päätteeksi olisi todettava, että Doctipharmaa itseään on pidettävä myynnin suorittajana, direktiivin 2001/83 85 c artiklan 1 kohdan a alakohta ei olisi esteenä sille, että jäsenvaltio, jonka alueelle Doctipharma on sijoittautunut, kieltää kyseisen palvelun. Jäsenvaltio voi nimittäin varata ilman lääkemääräystä saatavien lääkkeiden etämyynnin yleisölle tietoyhteiskunnan palvelujen avulla ainoastaan henkilöille, jotka ovat apteekkareita.

Mikäli päinvastoin ilmenee, että Doctipharma tarjoaa omaa, myynnistä erillistä palvelua, tarjottua palvelua ei voitaisi kieltää direktiivin 2001/83 85 c artiklan 2 kohdan nojalla eikä se kuuluisi käsitteen ”ehdot tietoyhteiskunnan palvelujen avulla etämyyntiin yleisölle

¹³⁴ Direktiivin 98/34 1 artiklan 2 alakohta ja teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 9.9.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 (EUVL 2015, L 241, s. 1) 1 artiklan 1 kohdan b alakohta ovat samansisältöiset. Niissä määritellään tietoyhteiskunnan palvelun käsite neljän edellytyksen avulla siten, että sillä tarkoitetaan ”kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja, joista tavallisesti maksetaan korvaus”.

tarjottavien lääkkeiden vähittäisjakelulle” alaan. Tarjottu palvelu on nimittäin tällöin luokiteltava tietoyhteiskunnan palveluksi. Direktiivin 2001/83/85 c artiklan 1 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että rajoittamatta kansallista lainsäädäntöä, jossa kielletään reseptilääkkeiden tarjoaminen etämyyntiin yleisölle, jäsenvaltioiden on varmistettava, että lääkkeitä tarjotaan etämyyntiin yleisölle tietoyhteiskunnan palvelujen avulla. Näin ollen olisi epä johdonmukaista katsoa, että jäsenvaltiot voisivat kieltää tällaisen palvelun käytön.

5. Onnenpelit

Tuomio 6.11.2003 (suuri jaosto), Gambelli (C-243/01, [EU:C:2003:597](#))

Piergiorgio Gambelli ja 137 muuta henkilöä hallinnoivat Italiassa tietojenvälityskeskus, jotka keräsivät urheilutapahtumiin liittyviä vetoja Italian alueella, englantilaisen vedonlyönnin välittäjän lukuun, johon he olivat yhteydessä internetin välityksellä. Vedonlyönnin välittäjä, Stanley International Betting Ltd, harjoitti toimintaa Liverpoolin kaupungin Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaisesti myöntämän luvan perusteella. Tällaista toimintaa sai Italiassa harjoittaa vain valtio tai luvan saanut oikeushenkilö. Tämän säännön rikkominen saattoi johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen, enimmillään vuoden vankeusrangaistukseen. Gambellia vastaan nostettiin syyte. Gambelli katsoi, että italialainen lainsäädäntö oli vastoin yhteisön periaatteisiin kuuluvia sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteita. Tribunale di Ascoli Piceno (Ascoli Picenon alioikeus, Italia), jossa asia oli käsiteltävänä, esitti yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksen EY-sopimuksen asiaa koskevien artiklojen tulkinnasta.

Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö muodostaa rajoituksen EY 43 artiklassa tarkoitetulle sijoittautumisvapaudelle ja EY 49 artiklassa tarkoitetulle palvelujen tarjoamisen vapaudelle. Ollakseen perusteltu, se on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, sen on oltava omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eikä se saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Kansallisten tuomioistuinten asiana on tältä osin tutkia, että tällaisella lainsäädännöllä sen konkreettiset soveltamistavat huomioon ottaen todella voidaan vastata tavoitteisiin, joilla sitä perustellaan, ja että sillä asetetut rajoitukset eivät ole näihin tavoitteisiin nähden suhteettomia.

Se täsmensi, että sikäli kuin jäsenvaltion viranomaiset tuloja valtion kassaan kerätäkseen houkuttelevat ja rohkaisevat kuluttajia osallistumaan arpajaisiin, uhkapeleihin tai vedonlyöntiin, tämän valtion viranomaiset eivät voi vedota siihen, että

pelimahdollisuuksia on vähennettävä yhteiskuntajärjestyksen vuoksi, perustellakseen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia toimenpiteitä.

Tuomio 8.9.2009 (suuri jaosto), Liga Portuguesa ja Bwin International (C-42/07, [EU:C:2009:519](#))

Bwin, online-pelejä järjestävä yritys, jonka kotipaikka oli Gibraltarilla (Yhdistynyt kuningaskunta), ja jolla ei ollut mitään toimipaikkaa Portugalissa, tarjosi rahapelejä internetsivustolla. Sen palvelimet sijaitsivat Gibraltarilla ja Itävallassa. Liga, yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, johon kaikki ammattilaistason jalkapalloseurat Portugalissa kuuluvat, oli vaihtanut nimekseen Bwin Liga, kun mainitusta yrityksestä oli tullut Portugalin ylimmän sarjataso jalkapallokilpailun virallinen sponsori. Ligan internetsivustolla mainittiin Bwinin internetsivusto, ja siellä oli linkki kyseiselle sivustolle.

Santa Casan peliosaston johto teki päätökset sakkojen määräämisestä Ligalle ja Bwinille yhtäältä ajanvietepelien kehittämisestä ja toisaalta näiden pelien mainostamisesta. Liga ja Bwin nostivat kanteet Tribunal de Pequena Instância Criminal do Portossa (Porton rikosasioiden alioikeus, Portugali), joissa ne vaativat kyseisten päätösten kumoamista ja vetosivat etenkin EY 43, EY 49 ja EY 56 artiklaan.

Unionin tuomioistuin katsoi, että kun kansallinen toimenpide liittyy samanaikaisesti useisiin perusvapauksiin, unionin tuomioistuin tutkii kyseistä toimenpidettä pääsääntöisesti suhteessa yhteen näistä perusvapauksista, jos muut näistä perusvapauksista ovat kyseisissä olosuhteissa täysin toissijaisia ensimmäiseen perusvapauteen nähden ja ne voidaan liittää siihen.

Lisäksi se totesi, että tällainen lainsäädäntö muodostaa EY 49 artiklassa turvatuun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksen rajoittamalla lisäksi asianomaisen jäsenvaltion asukkaiden vapautta nauttia Internetin välityksellä muissa jäsenvaltioissa tarjottuista palveluista. Kuitenkin kyseessä oleva rajoitus voidaan oikeuttaa vilpillisen menettelyn ja rikollisuuden estämisen tavoitteella.

Internetissä tarjottujen rahapelien alaa ei ole yhdenmukaistettu unionissa. Jäsenvaltiolla on näin ollen oikeus katsoa, että yksinomaan sitä seikkaa, että yksityinen toimija tarjoaa laillisesti palveluja Internetin välityksellä toisessa jäsenvaltiossa, johon se on sijoittautunut, ei voida pitää riittävänä takeena ensin mainitun jäsenvaltion kuluttajien suojaamisesta. Koska kuluttajan ja palvelujen tarjoajan välillä ei ole suoraa yhteyttä, internetin välityksellä pelattavat rahapelit sisältävät mahdollisten vilpillisten menettelyjen osalta luonteeltaan erilaisia vaaroja. Ei voida myöskään sulkea pois sitä mahdollisuutta, että toimija, joka sponsoroit tiettyjä urheilukilpailuja, joiden osalta se järjestää vedonlyöntiä, on tilanteessa, jonka johdosta kyseinen toimija voi vaikuttaa kilpailujen tulokseen ja näin ollen kasvattaa voittojaan. EY 49 artikla ei ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa kielletään yksityisiä toimijoita, jotka ovat sijoittautuneet muihin jäsenvaltioihin, joissa ne tarjoavat laillisesti vastaavia palveluja, tarjoamasta rahapelejä internetissä asianomaisen jäsenvaltion alueella.

Tuomio 22.6.2017, Unibet International (C-49/16, [EU:C:2017:491](#))

Maltalainen yhtiö Unibet International järjesti verkossa pelattavia onnenpelejä. Vuonna 2014 Unibet, jolla oli usean jäsenvaltion myöntämiä toimilupia, tarjosi internetsivustoilla unkarinkielisiä onnenpelipalveluja, vaikka sillä ei ollut Unkarissa vaadittua toimilupaa. Unkarin viranomaiset olivat yhtäältä määränneet estämään tilapäisesti pääsyn Unibetin internetsivustoille Unkarista käsin ja toisaalta määränneet Unibetille seuraamusmaksun. Muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneilla toimijoilla oli teoriassa mahdollisuus saada toimilupa onnenpelien järjestämiselle verkossa, mikäli tällaisten palveluiden tarjoamista ei ollut rajattu valtiolliselle monopolille. Kuitenkin käytännössä tällaisen toimiluvan saaminen oli mahdotonta. Tässä yhteydessä Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Budapestin hallinto- ja sosiaaliasioiden tuomioistuin, Unkari) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko unkarilainen lainsäädäntö yhteensopiva palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen kanssa.

Unionin tuomioistuin katsoi, että SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla otetaan verkossa pelattavien onnenpelien järjestämistä varten käyttöön konsessiojärjestelmä, kun kyseisessä lainsäädännössä on muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneita toimijoita syrjiviä sääntöjä tai kun siinä säädetään säännöistä, jotka ovat syrjimättömiä mutta joita sovelletaan muuten kuin avoimesti siten, että tiettyjen muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden tarjoajien mukaanpääsy estetään tai sitä vaikeutetaan.

Sääntö, jonka mukaan luotettavien toimijoiden oli pitänyt harjoittaa onnenpelien järjestämistä koskevaa toimintaa kyseisen jäsenvaltion alueella vähintään kymmenen vuoden ajan, asettaa muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet toimijat huonompaan asemaan. Tällaisen erilaisen kohtelun oikeuttamiseksi ei ole riittävää vain vedota yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen.

Kansallinen vaatimus, jonka mukaan onnenpelien järjestämistä koskevaa toimintaa on pitänyt harjoittaa jäsenvaltion alueella kolmen vuoden ajan, ei merkitse etua vastaanottavaan jäsenvaltioon sijoittautuneiden toimijoiden hyväksi ja se voisi olla perusteltavissa yleiseen etuun liittyvällä tavoitteella. Kyseessä olevia sääntöjä on kuitenkin sovellettava avoimesti kaikkiin tarjoajiin. Avoimuuden vaatimusta ei täytä kansallinen säännöstö, jossa vahvistettuja edellytyksiä, joilla talousministeri käyttää toimivaltaansa tällaisessa menettelyssä, ja teknisiä edellytyksiä, jotka onnenpelipalvelujen tarjoajien on täytettävä jättäessään tarjouksensa, ei ole määritelty riittävän täsmällisesti.

SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä seuraamuksille, jotka määrätään sellaisen kansallisen lainsäädännön rikkomisesta, jolla otetaan käyttöön konsessio- ja toimilupajärjestelmä onnenpelien järjestämistä varten, jos tällainen kansallinen lainsäädäntö osoittautuu kyseisen artiklan vastaiseksi.

6. Jakamistalous

Tuomio 20.12.2017 (suuri jaosto), Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, [EU:C:2017:981](#))

Sähköinen alusta Uber tarjosi sovelluksen avulla maksullista palvelua, joka yhdistää omia ajoneuvojaan käyttävät ei-ammattimaiset kuljettajat. Vuonna 2014 Barcelonan kaupungin (Espanja) taksinkuljettajien ammatillinen järjestö nosti kanteen Juzgado de lo Mercantil no 3 de Barcelonassa (Barcelonan kauppatuomioistuin nro 3, Espanja). Sen mukaan Uberin toiminta merkitsi harhaanjohtavaa käytäntöä ja vilpillistä kilpailua. Kauppatuomioistuin katsoi tarpeelliseksi selvittää, pitikö Uberillä olla hallinnollinen ennakkolupa. Jos palvelu kuului palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin¹³⁵ tai direktiivin 98/34/EY¹³⁶ soveltamisalaan, Uberin toimintaa ei voitaisi katsoa sopimattomaksi.

Unionin tuomioistuin katsoi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuin kysymykset koskivat kyseessä olevan palvelun oikeudellista määrittelyä ja että se oli näin toimivaltainen vastaamaan esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin.

Tällainen palvelu voitaisiin luokitella direktiivin 98/34/EY 1 artiklan 2 alakohdassa, johon viitataan direktiivin 2000/31/EY 2 artiklan a alakohdassa, tarkoitetuksi ”tietoyhteiskunnan palveluksi”. Tällainen palvelu muodostaa ”etäpalveluna sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavan palvelun, josta tavallisesti maksetaan korvaus”.

Tällainen palvelu ei koostu pelkästään välityspalvelusta, jolla luodaan älypuhelimien sovelluksen avulla yhteys omia ajoneuvojaan käyttävän ei-ammattimaisen kuljettajan ja kaupunginsisäistä kuljetusta haluavan henkilön välille. Kansallisen tuomioistuimen kuvaamassa tilanteessa välityspalvelun tarjoaja luo samaan aikaan tarjouksen kaupunginsisäisestä kuljetuspalvelusta, jonka se saattaa käytettävälle sovelluksella ja jonka yleisestä toiminnasta se vastaa.

Ilman sovellusta kuljettajat eivät tarjoaisi kuljetuspalveluita eivätkä matkustajat käyttäisi mainittujen kuljettajien palveluita. Uber käyttää lisäksi ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisten kuljettajien tarjoamien palveluiden edellytyksiin ja määrittää samannimisen sovelluksen välityksellä ainakin matkan enimmäishinnan, sekä kerää tämän hinnan asiakkaalta ja suorittaa sen jälkeen osan siitä ajoneuvon ei-ammattimaiselle kuljettajalle. Se harjoittaa lisäksi valvontaa ajoneuvojen ja niiden kuljettajien laadun sekä heidän käyttöksensä suhteen, mikä voi johtaa tarvittaessa toiminnan ulkopuolelle sulkemiseen. Tämän välityspalvelun on näin ollen katsottava olevan direktiivin 2006/123/EY 2 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ”kuljetusalan palvelu” ja se on näin ollen mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolella.

¹³⁵ Palveluista sisämarkkinoilla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY (EUVL 2006, L 376, s. 36).

¹³⁶ Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY (EYVL 1998, L 204, s. 37).

Tuomio 10.4.2018 (suuri jaosto), Uber France (C-320/16, [EU:C:2018:221](#))

Ranskalainen yhtiö Uber France, joka tarjosi älypuhelimien sovelluksen välityksellä UberPop-nimistä palvelua, jonka kautta se loi yhteyden omia ajoneuvojaan käyttävien ei-ammattimaisten kuljettajien ja kaupunginsisäisiä kuljetuksia haluavien henkilöiden välille, oli asetettu syytteeseen tällaisen palvelun järjestämisen vuoksi. Se väitti, että ranskalainen lainsäädäntö, johon syyte perustui, oli direktiivin tarkoittama tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä tekninen määräys, joka koskee teknisiä sääntöjä ja säännöstöjä.¹³⁷ Kyseisessä direktiivissä vaaditaan, että jäsenvaltiot toimittavat komissiolle ilmoituksen kaikista tietoyhteiskunnan tuotteisiin ja palveluihin liittyvistä teknisiä määräyksiä koskevista lainsäädäntöhankkeista. Tässä tapauksessa Ranskan viranomaiset eivät olleet kuitenkaan toimittaneet komissiolle ilmoitusta kyseessä olevasta rikoslainsäädännöstä ennen sen säätämistä. Tribunal de grande instance de Lille (Lillen alioikeus, Ranska), jossa asia oli käsiteltävänä, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko Ranskan viranomaisten ilmoitettava kyseisestä säädösehdotuksesta etukäteen komissiolle.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 98/34/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 98/48/EY, 1 artiklaa ja direktiivin 2006/123/EY 2 artiklan 2 kohdan d alakohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jossa säädetään rikosoikeudellisista seuraamuksista tällaisen järjestelmän käyttöönoton osalta, koskee ”kuljetusalan palvelua” siltä osin kuin sitä sovelletaan älypuhelimien sovelluksen välityksellä tarjottuun välityspalveluun, joka on erottamaton osa kokonaispalvelua, jonka pääasiallinen osatekijä on kuljetuspalvelu. Tällainen palvelu ei kuulu näiden direktiivien soveltamisalaan.

Unionin tuomioistuin muistutti todenneensa asiassa Asociación Profesional Élite Taxi, C-434/15 (ks. edellä), että UberPop-palvelu liittyi liikenteen alaan eikä ollut direktiivissä 98/34 tarkoitettu tietoyhteiskunnan palvelu. Unionin tuomioistuimen mukaan Ranskassa tarjottu UberPop-palvelu oli olennaisilta osin samanlainen Espanjassa tarjotun palvelun kanssa. Tästä seurasi, että Ranskan viranomaisilla ei ollut velvollisuutta ilmoittaa kyseessä olleesta rikoslakiehdotuksesta komissiolle.

Tuomio 19.12.2019 (suuri jaosto), Airbnb Ireland (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#))

Unionin tuomioistuimen suuri jaosto katsoi 19.12.2019 antamassaan tuomiossa Airbnb Ireland (C-390/18) yhtäältä, että välityspalvelua, jonka tarkoituksena oli saattaa mahdollisia vuokralaisia ja lyhytaikaista majoituspalvelua tarjoavia ammattimaisia tai ei-ammattimaisia vuokranantajia yhteen sähköisen alustan avulla korvausta vastaan ja jonka yhteydessä tarjotaan joitakin tällaisen välityspalveluun nähden liitännäisiä palveluita, on pidettävä ”tietoyhteiskunnan palveluna”, joka kuuluu sähköisestä

¹³⁷ Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY (EYVL 1998, L 204, s. 37).

kaupankäynnistä annetun direktiivin 2000/31¹³⁸ soveltamisalaan. Toisaalta unionin tuomioistuimien katsoi, että yksityinen voi vastustaa sitä, että rikosoikeudellisessa menettelyssä, jossa yksityinen on esittänyt asianomistajana yksityisoikeudellisen vaatimuksen, siihen sovelletaan sellaisia jäsenvaltion toimenpiteitä, joilla rajoitetaan sen toisesta jäsenvaltiosta käsin tarjoaman tällaisen palvelun vapaata liikkuvuutta, jos mainituista toimenpiteistä ei ole tehty edellä mainitun direktiivin 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaista ilmoitusta.

Pääasia liittyi Ranskassa vireille pantuun rikosasiaan, jossa l'Association pour un hébergement et un tourisme professionnels (AHTOP) oli tehnyt asianomistajana Airbnb Irelandista yksityisoikeudellisen vaatimuksen sisältävän rikosilmoituksen. Airbnb Ireland on irlantilainen yhtiö, jolla on sähköinen alusta, jonka avulla se saattaa maksua vastaan yhteen muun muassa Ranskassa lyhytaikaista majoituspalvelua tarjoavia ammattimaisia vuokranantajia ja satunnaisia majoittajia sellaisten henkilöiden kanssa, jotka etsivät tällaista majoitusta. Lisäksi Airbnb Ireland tarjoaa näille vuokranantajille liitännäispalveluita, kuten heidän palvelutarjouksensa sisällön määrittelevän lomakkeen, vastuuvakuutuksen, toiminnon, jonka avulla vuokran hinnasta voi saada arvion ja näihin palveluihin liittyvän maksupalvelun.

Airbnb Irelandista rikosilmoituksen tehnyt AHTOP väitti, että tämä yhtiö ei vain saata yhteen kahta osapuolta alustansa avulla vaan harjoittaa kiinteistönvälitystoimintaa ilman ammattikorttia ja rikkoo täten nk. "Hoguet" -lakia, jota sovelletaan Ranskassa kiinteistöalan ammattilaisiin. Airbnb Ireland puolestaan katsoi, että tämä lainsäädäntö on joka tapauksessa ristiriidassa direktiivin 2000/31 kanssa.

Unionin tuomioistuimelle esitettiin kysymys Airbnb Irelandin tarjoaman välityspalvelun luokittelusta, ja se muistutti – viitaten tuomioon Asociación Profesional Elite Taxi¹³⁹ –, että jos välityspalvelu täyttää direktiivin 2015/1535¹⁴⁰ 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, johon direktiivin 2000/31 2 artiklan a alakohdassa viitataan, tarkoitetut edellytykset, se on lähtökohtaisesti tietoyhteiskunnan palvelu, joka on erillinen siitä myöhemmästä palvelusta, johon se liittyy. Asian on kuitenkin oltava eri tavalla, jos käy ilmi, että tämä välityspalvelu on erottamaton osa kokonaispalvelua, jonka pääasiallinen osatekijä on palvelu, joka luokitellaan oikeudellisesti eri tavalla.

Unionin tuomioistuin katsoi, että Airbnb Irelandin tarjoaman välityspalvelun kaltainen välityspalvelu täyttää nämä edellytykset, eikä välityspalvelun ja majoituspalvelun välisten yhteyksien luonteella voida perustella sitä, että kyseinen välityspalvelu jätetään luokittelematta "tietoyhteiskunnan palveluksi", ja näin ollen sitä, ettei siihen sovelleta direktiiviä 2000/31.

¹³⁸ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EYVL 2000, L 178, s. 1).

¹³⁹ Tuomio 20.12.2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)), 40 kohta.

¹⁴⁰ Teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 9.9.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/1535 (EUVL 2015, L 241, s. 1).

Korostaakseen sitä, että tällainen välityspalvelu on luonteeltaan erotettavissa majoituspalveluista, joihin se liittyy, unionin tuomioistuin totesi ensimmäiseksi, että välityspalvelulla ei pyritä ainoastaan majoituspalvelun välittömään suorittamiseen vaan se on ensisijaisesti väline vuokralle tarjottavien majoituspaikkojen esittämistä ja hakemista varten, ja sillä helpotetaan tulevien vuokrasopimusten tekemistä.

Tämänkaltaisen palvelun ei voida näin ollen katsoa olevan pelkkä liitännäispalvelu suhteessa kokonaisu-majoituspalveluun. Toiseksi unionin tuomioistuin korosti, että Airbnb Irelandin tarjoaman kaltainen välityspalvelu ei ole lainkaan välttämätön majoituspalveluiden suorittamista varten, koska vuokralaisilla ja vuokranantajilla on tätä varten useita muitakin kanavia, jotka ovat joissakin tapauksissa olleet jo kauan käytettävissä. Kolmanneksi unionin tuomioistuin katsoi vielä, että asiakirja-aineistoon sisältyvistä tiedoista ei käy ilmi, että Airbnb Ireland vahvistaa sen alustaa käyttävien vuokranantajien pyytämien vuokrien määrät tai asettaa niille enimmäismäärän.

Unionin tuomioistuin täsmensi vielä, että tätä toteamusta ei voida kyseenalaistaa Airbnb Irelandin tarjoamien muiden palveluiden takia, koska nämä erilaiset palvelut ovat vain tämän yhtiön tarjoaman välityspalvelun liitännäisiä palveluita. Se totesi lisäksi, että toisin kuin välityspalveluilla, jotka olivat kyseessä tuomioissa Asociación Profesional Elite Taxi ja Uber France,¹⁴¹ Airbnb Irelandin tarjoaman välityspalvelun tai liitännäispalveluiden perusteella ei voida katsoa, että tämä yhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa majoituspalveluihin, joihin sen toiminta liittyy, siltä osin kuin on kyse niin pyydettyjen vuokrien hinnan määrittämisestä kuin vuokranantajien tai sen alustalla vuokralle tarjottavien majoituspaikkojen valitsemisesta.

Toiseksi unionin tuomioistuin tutki, saattoiko Airbnb Ireland käsiteltävässä asiassa vastustaa sitä, että siihen sovelletaan ”Hoguet-lain” kaltaista lakia, jolla rajoitetaan toimijan toisesta jäsenvaltiosta käsin tarjoamien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen vapautta, sillä perusteella, että Ranska ei ollut ilmoittanut kyseisestä laista direktiivin 2000/31 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetulla tavalla. Unionin tuomioistuin katsoi tästä, että siitä, että kyseinen laki annettiin ennen direktiivin 2000/31 voimaantuloa, ei voi olla seurauksena, että Ranska vapautuisi ilmoittamisvelvollisuudestaan. Unionin tuomioistuin katsoi tämän jälkeen tuomiossa CIA Security International¹⁴² käyttämänsä päättelyn perusteella, että kyseessä olevalla velvollisuudella, joka on olennainen menettelymääräys, on katsottava olevan välitön oikeusvaikutus. Se päätteli tästä, että yksityinen voi vedota siihen, että jäsenvaltio ei ole täyttänyt velvollisuuttaan ilmoittaa tällaisesta toimenpiteestä, paitsi sitä vastaan vireille pannun rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä ja myös menettelyssä asianomistajana olevan toisen yksityisen esittämän vahingonkorvausvaatimuksen yhteydessä.

¹⁴¹ Tuomio 10.4.2018, Uber France (C-320/16, [EU:C:2018:221](#)).

¹⁴² Tuomio 30.4.1996, CIA Security International (C-194/94, [EU:C:1996:172](#)).

Tuomio 9.11.2023 (suuri jaosto), Google Ireland ym. (C-376/22, [EU:C:2023:835](#))

Google Ireland Limited, Meta Platforms Ireland Limited ja Tik Tok Technology Limited ovat Irlantiin sijoittautuneita yhtiöitä, jotka tarjoavat viestintäalustapalveluja muun muassa Itävallassa.

Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) (Itävallan viestintäalan sääntelyviranomainen) totesi vuonna 2021 tekemissään päätöksissä, että edellä mainittuihin kolmeen yritykseen sovelletaan Itävallan lakia¹⁴³.

Kyseiset yhtiöt nostivat kanteet KommAustrian päätöksistä, koska ne katsoivat, että niihin ei pitäisi soveltaa kyseistä Itävallan lakia, jossa asetetaan viestintäalustapalvelujen tarjoajille siitä riippumatta, ovatko ne sijoittautuneet Itävaltaan vai muualle, useita velvoitteita, jotka koskevat väitetysti laittomien sisältöjen valvontaa ja niistä ilmoittamista. Kanteet hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa.

Hylkäämisen jälkeen mainitut yhtiöt tekivät Revision-valitukset Verwaltungsgerichtshofille (hallintotuomioistuin, Itävalta). Valitustensa tueksi ne väittivät muun muassa, että Itävallan lailla käyttöön otetut velvoitteet ovat suhteettomia ja ristiriidassa tietoyhteiskunnan palvelujen vapaan liikkuvuuden ja sen sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä¹⁴⁴ säädetyn periaatteen kanssa, jonka mukaan alkuperäjäsenvaltio, toisin sanoen jäsenvaltio, johon palveluntarjoaja on sijoittautunut, valvoo kyseisiä palveluja.

Koska Verwaltungsgerichtshof oli epävarma siitä, olivatko Itävallan laki ja siinä palveluntarjoajille asetetut velvoitteet sopusoinnussa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin kanssa siltä osin kuin kyseisessä direktiivissä säädetään muun jäsenvaltion kuin alkuperäjäsenvaltion mahdollisuudesta poiketa tietyin edellytyksin tietoyhteiskunnan palvelujen vapaan liikkuvuuden periaatteesta, se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön kyseisen direktiivin tulkinnasta.

Unionin tuomioistuin lausui tuomiossaan siitä, voiko jäsenvaltio, jossa tietoyhteiskunnan palvelut vastaanotetaan, poiketa kyseisten palvelujen vapaasta liikkuvuudesta toteuttamalla paitsi yksittäisiä ja konkreettisia toimenpiteitä myös tiettyjä palveluja koskevia yleisiä ja abstrakteja toimenpiteitä, ja konkreettisesti siitä, voivatko tällaiset toimenpiteet kuulua sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä¹⁴⁵ tarkoitetun tietyn tietoyhteiskunnan palvelun osalta toteutettavan toimenpiteen käsitteen piiriin.

Unionin tuomioistuin esitti aluksi, että mahdollisuus poiketa tietoyhteiskunnan palvelujen vapaan liikkuvuuden periaatteesta koskee sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin sanamuodon mukaan ”tiettyä tietoyhteiskunnan palvelua”. Tässä

¹⁴³ Toimenpiteistä viestintäalustojen käyttäjien suojelemiseksi annettu Itävallan liittovaltion laki (viestintäalustalaki) (Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz, BGBl. I 151/2020).

¹⁴⁴ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL 2000, L 178, s. 1; jäljempänä sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi).

¹⁴⁵ Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 3 artiklan 4 kohta.

yhteydessä sanan ”tietty” käyttäminen viittaa siihen, että näin tarkoitettu palvelu on ymmärrettävä yksilölliseksi palveluksi. Jäsenvaltiot eivät siten voi toteuttaa yleisiä ja abstrakteja toimenpiteitä, jotka koskevat tiettyä yleisesti kuvattua tietoyhteiskunnan palvelujen ryhmää ja joita sovelletaan erotuksetta kaikkiin kyseisen ryhmän palvelujen tarjoajiin.

Se, että sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä käytetään toimenpiteiden käsitettä, ei saata tätä arviointia kyseenalaiseksi. Käyttämällä tällaista laajaa ja yleistä ilmaisua Euroopan unionin lainsäätäjä on nimittäin jättänyt jäsenvaltioiden harkintavaltaan niiden toimenpiteiden luonteen ja muodon, joita ne voivat toteuttaa tietoyhteiskunnan palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevasta periaatteesta poikkeamiseksi. Kyseisen ilmaisun käyttäminen ei sen sijaan millään tavoin vaikuta tällaisten toimenpiteiden keskeisiin piirteisiin ja aineelliseen sisältöön.

Tämän jälkeen unionin tuomioistuin totesi, että sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin asiayhteyden tarkastelu tukee tätä sanamuodon mukaista tulkintaa.

Mahdollisuus poiketa tietoyhteiskunnan palvelujen vapaan liikkuvuuden periaatteesta edellyttää, että jäsenvaltio, jossa kyseiset palvelut vastaanotetaan, ensin pyytää niiden alkuperäjäjäsenvaltiota toteuttamaan toimenpiteitä¹⁴⁶, mikä edellyttää, että palvelun tarjoajat ja siten kyseessä olevat jäsenvaltiot voidaan yksilöidä. Jos jäsenvaltioilla olisi oikeus rajoittaa tällaisten palvelujen vapaata liikkuvuutta yleisillä ja abstrakteilla toimenpiteillä, joita sovelletaan erotuksetta tietyn kyseisten palvelujen ryhmän kaikkiin palveluntarjoajiin, tällainen yksilöinti olisi, jos ei mahdotonta, ainakin

suhteettoman vaikeaa, joten jäsenvaltiot eivät kykenisi noudattamaan tällaista menettelyllistä vaatimusta.

Unionin tuomioistuin korosti vielä, että sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi perustuu alkuperäjäjäsenvaltiossa suoritettavaa valvontaa ja vastavuoroista tunnustamista koskevien periaatteiden soveltamiselle, joten yhteensovitettulla alalla¹⁴⁷ tietoyhteiskunnan palveluja säännellään ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, johon kyseisten palvelujen tarjoajat ovat sijoittautuneet. Jos vastaanottajajäsenvaltiot voisivat toteuttaa yleisluonteisia ja abstrakteja toimenpiteitä, joita sovelletaan erotuksetta tietyn tietoyhteiskunnan palvelujen ryhmän kaikkiin palveluntarjoajiin siitä riippumatta, ovatko ne sijoittautuneet viimeksi mainittuun jäsenvaltioon vai eivät, alkuperäjäjäsenvaltiossa suoritettavan valvonnan periaate saatettaisiin kyseenalaiseksi. Kyseinen periaate johtaa nimittäin sääntelytoimivallan jakoon alkuperäjäjäsenvaltion ja vastaanottajajäsenvaltion välillä. Se, että jälkimmäisen jäsenvaltion sallittaisiin toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, loukkaisi alkuperäjäjäsenvaltion sääntelytoimivaltaa ja johtaisi siihen, että kyseisiin tarjoajiin sovellettaisiin sekä alkuperäjäjäsenvaltion että vastaanottajajäsenvaltion tai vastaanottajajäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Periaatteen kyseenalaistaminen olisi

¹⁴⁶ Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 3 artiklan 4 kohdan b alakohta.

¹⁴⁷ Sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 2 artiklan h alakohdassa tarkoitettulla tavalla.

ristiriidassa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin mukaisen järjestelmän ja sen tavoitteiden kanssa. Lisäksi se, että vastaanottajajäsenvaltion sallittaisiin toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, heikentäisi jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta ja olisi ristiriidassa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen kanssa.

Lisäksi unionin tuomioistuin mainitsi, että sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin tarkoituksena on poistaa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan oikeudelliset esteet eli esteet, jotka johtuvat lainsäädäntöjen eroavuuksista sekä oikeudellisesta epävarmuudesta siltä osin, mitä kansallisia säännöksiä kyseisiin palveluihin sovelletaan. Mahdollisuus toteuttaa edellä mainitut toimenpiteet johtaisi kuitenkin viime kädessä siihen, että asianomaisiin palveluntarjoajiin sovellettaisiin eri lainsäädäntöjä, jolloin otettaisiin uudelleen käyttöön palvelujen tarjoamisen vapauden oikeudellisia esteitä, jotka kyseisellä direktiivillä on tarkoitus poistaa.

Niinpä unionin tuomioistuin päätteli, että tiettyä yleisesti kuvattua tietoyhteiskunnan palvelujen ryhmää koskevat yleiset ja abstraktit toimenpiteet, joita sovelletaan erotuksetta kaikkiin kyseisen ryhmän palvelujen tarjoajiin, eivät kuulu sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä tarkoitetun tietyn tietoyhteiskunnan palvelun osalta toteutettavan toimenpiteen käsitteen alaan.

7. Arvonlisävero

Tuomio 5.3.2015, komissio v. Ranska (C-479/13, [EU:C:2015:141](#)) ja tuomio 5.3.2015, komissio v. Luxemburg (C-502/13, [EU:C:2015:143](#))

Ranskassa ja Luxemburgissa sähköisten kirjojen luovuttamiseen sovellettiin alennettua arvonlisäverokantaa. Sähköisten kirjojen luovuttamiseen sovellettiin 1.1.2012 alkaen Ranskassa 5,5 prosentin arvonlisäverokantaa ja Luxemburgissa 3 prosentin arvonlisäverokantaa.

Kyseessä olevat sähköiset kirjat kattoivat sähköisessä muodossa olevat kirjat, joita voidaan lukea tietokoneella, älypuhelimella, sähköisten kirjojen lukulaitteella tai millä tahansa muulla lukutavalla ja jotka saadaan vastiketta vastaan lataamalla tai suoratoistona (streaming) verkkosivustolta. Euroopan komissio pyysi unionin tuomioistuinta toteamaan, että soveltamalla alennettua arvonlisäverokantaa sähköisten kirjojen luovuttamiseen, Ranska ja Luxemburg eivät olleet noudattaneet arvonlisäverodirektiivin¹⁴⁸ mukaisia velvoitteitaan.

Unionin tuomioistuin katsoi, että jäsenvaltio, joka soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa digitaalisten tai sähköisten kirjojen luovuttamiseen, ei ole

¹⁴⁸ Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1).

noudattanut direktiivin 2006/112/EY 96 ja 98 artiklan ja asetuksen (EU) N:o 282/2011¹⁴⁹ mukaisia velvoitteitaan.

Direktiivin 2006/112/EY liitteessä III olevasta 6 kohdasta ilmenee nimittäin, että alennettua arvonlisäverokantaa voidaan soveltaa liiketoimeen, jossa luovutetaan fyysisellä alustalla oleva kirja. Vaikka on totta, että sähkökirjan lukeminen edellyttää esimerkiksi tietokoneen kaltaista fyysistä alustaa, tällainen alusta ei kuitenkaan sisälly sähkökirjojen luovuttamiseen. Lisäksi on mainittava, että – kuten mainitun direktiivin 98 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta ilmenee – unionin lainsäätäjä on päättänyt poistaa mahdollisuuden soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa sähköisesti suoritettaviin palveluihin. Sähkökirjojen luovuttaminen on kuitenkin tällainen palvelu, koska sitä ei voida pitää viimeksi kyseisen direktiivin 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna tavaroiden luovutuksena siitä syystä, ettei sähkökirjaa voida pitää aineellisena omaisuutena. Sähkökirjojen luovuttaminen myös vastaa asetuksen (EU) N:o 282/2011 7 artiklan 1 kohdan mukaista sähköisen palvelun määritelmää.

Verotuksen neutraalisuuden periaate ei saata tällaista tulkintaa kyseenalaiseksi, koska kyseinen periaate ei mahdollista alennetun arvonlisäverokannan soveltamisalan laajentamista yksiselitteisen säännöksen puuttuessa.

Tuomio 7.3.2017 (suuri jaosto), RPO (C-390/15, [EU:C:2017:174](#))

Arvonlisäverodirektiivin¹⁵⁰ mukaan jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa painettuihin julkaisuihin, kuten kirjoihin, lehtiin ja aikakauslehtiin. Sen sijaan digitaalisiin julkaisuihin oli sovellettava normaalia arvonlisäverokantaa, pois lukien fyysisillä alustoilla olevat digitaaliset kirjat (kuten CD-ROM-levyt). Trybunał Konstytucyjny (perustuslakituomioistuin, Puola), johon Puolan oikeusasiamies saattoi asian käsiteltäväksi, epäili tämän erilaisen verokohtelun pätevyyttä. Se tiedusteli unionin tuomioistuimelta yhtäältä, oliko erilainen kohtelu yhteensopiva yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa ja toisaalta, oliko Euroopan parlamentin osallistuminen lainsäädäntömenettelyyn ollut riittävää.

Unionin tuomioistuimen mukaan velvollisuus kuulla lainsäädäntömenettelyn kuluessa parlamenttia perustamissopimuksessa määrättyissä tapauksissa merkitsee, että parlamenttia on kuultava uudelleen aina, kun lopulta hyväksytty teksti kokonaisuutena tarkasteltuna poikkeaa keskeiseltä sisällöltään siitä tekstistä, josta parlamenttia on jo kuultu, paitsi jos tehdyt muutokset ovat olennaisilta osiltaan parlamentin itsensä esittämien toiveiden mukaisia.

¹⁴⁹ Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä 15.3.2011 annettu neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 282/2011 (EUVL 2011, L 77, s. 1).

¹⁵⁰ Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta alennettujen arvonlisäverokantojen osalta 5.5.2009 annetulla neuvoston direktiivillä 2009/47/EY (EUVL 2009, L 116, s. 18).

On todettava, että direktiivin 2006/112/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä III olevan 6 kohdan teksti on pelkästään toimituksellinen yksinkertaistus direktiiviehdotuksessa olevasta tekstistä, jonka keskeinen sisältö on säilytetty kokonaisuudessaan.

Lisäksi ennakkoratkaisukysymysten tutkinnassa ei tullut esille sellaisia seikkoja, jotka vaikuttaisivat direktiivin 2006/112/EY liitteessä III olevan 6 kohdan tai tämän direktiivin 98 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä direktiivin liitteessä III olevan 6 kohdan kanssa, pätevyyteen.

On todettava, että yhtäältä kaikenlaisilla fyysisillä alustoilla olevien digitaalisten kirjojen toimittaminen ja toisaalta digitaalisten kirjojen toimittaminen sähköisesti ovat toisiinsa rinnastettavia tilanteita. On katsottava, että näillä säännöksillä kohdellaan eri tavalla kahta sellaista tilannetta, jotka kuitenkin ovat rinnastettavissa toisiinsa sen tavoitteen kannalta, johon unionin lainsäätäjät pyrkii. Kun tällainen erilainen kohtelu on todettu, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole loukattu, jos erilainen kohtelu voidaan asianmukaisesti perustella. Näin on silloin, kun erilainen kohtelu vastaa toimella, josta erilainen kohtelu seuraa, oikeudellisesti hyväksyttävästi tavoiteltua tavoitetta ja erilainen kohtelu on oikeassa suhteessa tähän tavoitteeseen nähden.

Unionin lainsäätäjältä edellytetään sen toteuttaessa verotukseen liittyvää toimenpidettä poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten valintojen tekemistä ja erilaisten intressien asettamista järjestykseen tai monitahoisten arviointien suorittamista. Näin ollen tässä yhteydessä on tunnustettava laaja harkintavalta, minkä vuoksi tuomioistuINVALVONNAN on rajoituttava ilmeistä virhettä koskevaan valvontaan. Neuvoston ja komission selityksistä ilmenee, että sähköisesti suoritettaviin palveluihin sovellettavien selvien, yksinkertaisten ja yhdenmukaisten sääntöjen antaminen katsottiin välttämättömäksi, jotta näihin palveluihin sovellettava arvonlisäverokanta voidaan määrittää varmuudella ja jotta voidaan helpottaa siten verovelvollisten ja kansallisten veroviranomaisten suorittamaa arvonlisäveron hallinnointia. Tältä osin alennetun arvonlisäverokannan soveltamisella digitaalisten kirjojen sähköisiin toimituksiin vaarannettaisiin unionin lainsäätäjän tarkoituksen olleen koko toimenpiteen yhtenäisyys.

EUROOPAN UNIONIN
TUOMIOISTUIN

Tutkimus ja dokumentaatio-osasto

Heinäkuu 2024